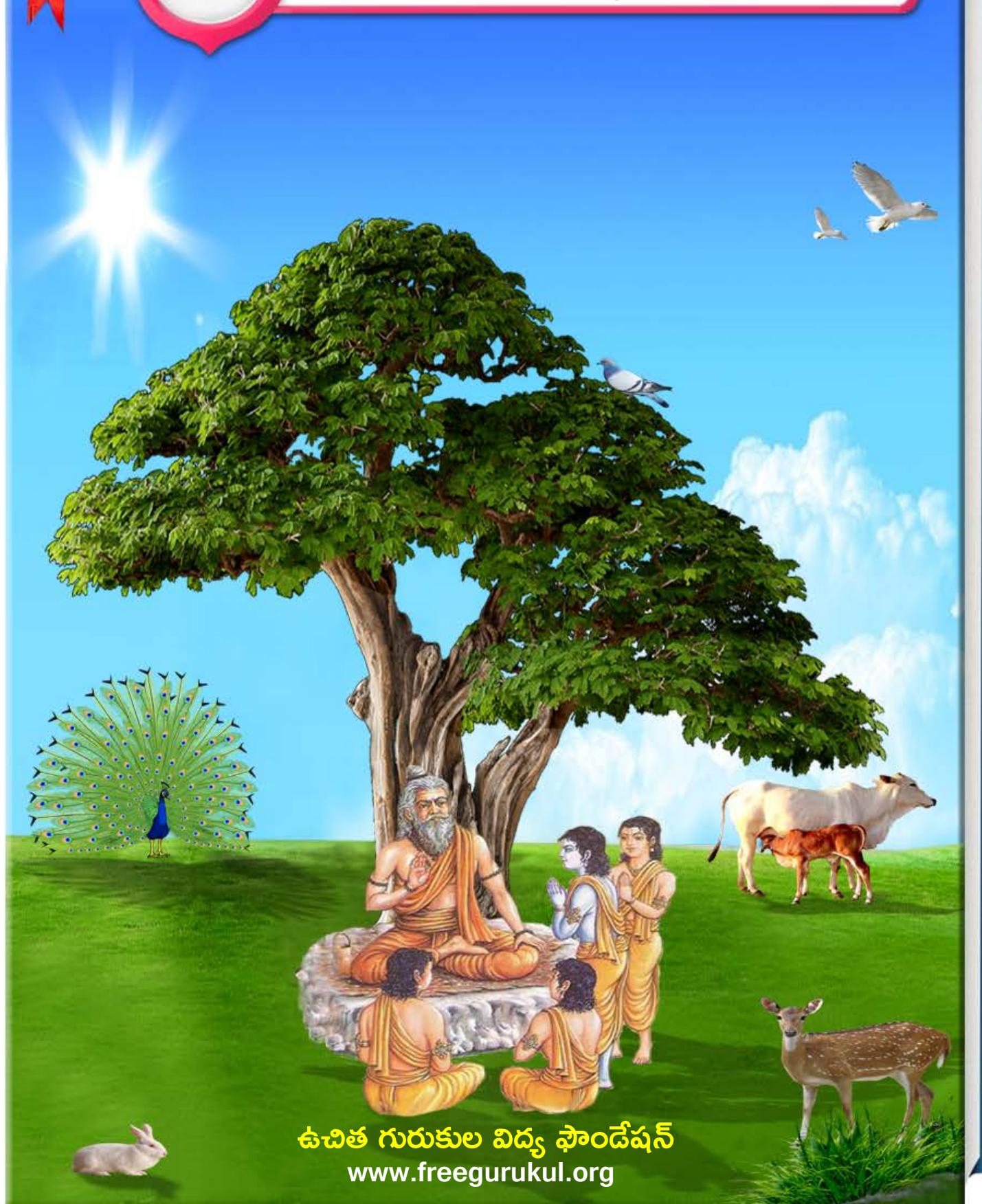


సూక్తులు

కురల్ - తిరువశ్వవరు సూక్తులు



ఉచిత గురుకుల విద్య పొందేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం



గురు దిక్షితాముహ్రి

గురు వెన్కటేశ్వర ముహ్రి

గురు శుక ముహ్రి

గురు నారద ముహ్రి

గురు వాస్తవికీ ముహ్రి

గురు కృప

శంకరాచార్య మధ్యమం



గురు దివిదాస్

గురు కశ్చేర్ దాస్

గురు తైతిశ్య మహా ప్రథము

గురు నాన్క్

గురు రామచేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మండ్ర స్వామి

యోగి మేమన

అస్క్రూదాచార్య పర్యంతాం



గురు రమణ ముహ్రి

గురు యోగానంద

గురు శక్తివేదాంత ప్రథమాద

గురు మాయాశ స్వామి

గురు విద్యాత్రికాసందగిరి

గురు రంద్రశేఖర పరమామార్య

పందే గురుపరంపరాం..





“ఉచిత గురుకుల విద్య పొందేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో బాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ (డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకలించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియజేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో బాగంగా ఈ పొందేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్కరణ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు ప్రాసినట్టయితే లేక సేకరిస్తే మాకు తెలియజేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిజేయటకు, భాగస్వామ్యం ఆగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రభించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, బిగుమతి(డోస్టోప్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య పొందేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ అప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తిజ్ఞానం, ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలోని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైట్ అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకోన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

“మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేబి ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందలికి అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య పొందేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పొద సమర్పణమన్న

ಭಾರತ ಪ್ರಭುತ್ವಪು ವೆಬ್ ಸೈಟ್ - ಡಿಜಿಟಲ್ ಲೈಬ್ರರಿ ಅಫ್ ಇಂಡಿಯಾ

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. X

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books

Title: Ramayanam

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language: Telugu

Scanning Centre: Any Centre

Clear Search

Presentations and Report

Statistics Report

Status Report

Feedback | Suggestions | Problems | Missing links or Books

Click here for PDF collection
DLIMIRROR at IICAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click Here to know More about DLI Now!

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritIIT TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnna University NEW!

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వవేకానంద

“దొనాలలోతెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శేషమైంది! దాని తరువాతిది లోకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అనుదానం” అని వాయ్సమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ పూడ్చలలో నిలిచి బోకూడదు. లోకమంతటినీ అవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్ణమై చేశారు. స్వాందవ వేదాంతం ఎన్నదూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారు, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్లిన సన్మాసిని నేనే అని చెప్పేవారు, తమ జ్ఞానిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచేతుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొఱధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జిచిపించి, లోకిక జ్ఞానాన్ని సంఘనిర్మాజ విజ్ఞానాన్ని విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజుం పుష్టుల రాసుల్ని వికసించజేసే మంచులాగా నిశ్చటంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాచంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవసరంచించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమాత్మిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికి భారతదేశంలో కొన్ని సంస్కలను నెలకొల్చాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్టలు, జవసంపన్ములు, బుఱువర్తనలు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చారక్తి తక్కిన శక్తులన్నీటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్కార భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లోంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్టం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోనీ మహాస్వత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికి కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తాంది. ఆనేక శతాబ్దీలూగా ప్రజలకు క్షద్రసిద్ధాంతాలు నేర్చడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దీల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయట్టాంతులై, పతుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్నానరూపులమనే మాటను వినదానికినా వారెన్నదూ నోచుకోలేదు. “సీచాతిసిచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. *



కుర్త

శేక

తిరువట్టవరు సూక్తులు

అనువాదకుడు

ముదిగంటి జగ్గన్నాశ్రమి

‘అత్యున్నతము, అతిపవిత్రము నగు మానవ
భావ ప్రకటనలలో నొకటి’ — డం. ఏరియల్

‘గ్రిసుదేశమున ఫామరు రచనలవలె తమిళ ప్రజలలో
నత్యున్నతిశైఖి చెందిన కృతికు సూక్తినిధి’ — గవర్

వట్టిటూరు గ్రంథమండలి
తఱకు :: వ. గో. జల్లు

మనవి

అనువాదము అనువాదమే. అనువాదకుడు ‘హంతకుడు’ అను లోకో క్రీకుడ కలదు. అందులోను .గ్రంథకర్త ప్రాసిన భాషముండికాక మరియుకభాషముండి యనువదించుట మరింత ప్రమాదము. ఇది తుంతవ్యముకూడ కాకపోవచ్చును. అయినను నాకు తమిళము రాకపోవుటచేతను, తమిళమిత్రులలో చాలమంది (నాతో జయిలులోనున్నవారు) యివ్వటి తమిళ భాషకును కురల్లాని భాషకును నెంతేని వ్యత్యాసము కలదని చెప్పటచేతను, అది సామాన్యులకండనిభాష యగుటచేతను నేను అనువాదములలోనికెల్ల మెప్పావడసిన కీర్తిశేషుడగు వి. వి. యున్. అయ్యరుగారి యాంగ్లానువాదమునుండి దీనిని తెలిగించితిని.

ఈసూక్తుల నేదోయెకవిధముగ నాంధ్రప్రజల కందింపవలెనను ఆసక్తిచే నే నీపనికి సాహసించితిని. కనుక ఇందలిదోషములు నావికాని మరియుకరివి కావు. ఇందలి తమిళభాషారహస్యము తెలిసిన వండితులు నాదోషములను తెలిపినచోపునర్చుద్దంములో సవరించుకొందును.

ముదిగంటి జగ్గన్నాళ్తు

ఉ పో ద్వాత ము ధు

తిరువశ్వరు అను తమిళకవి, బుమిన త్తముడు, మహా భ్రతు కురల్ అను గ్రంథము రచించెను. ‘ఇరల్’ అనగా ద్వివద. ఇది తమిళబాషలో నొక మహాకావ్యము. ఇది యూ భాషలోని కావ్యములలో నతి చిన్నదైనను కడుమిన్న యైననాని పరిపూర్ణత నొందినదని భాషింపబడుచున్నది. ఇది ప్రాచీన కావ్యము. దీనిని రచించిన తిరువశ్వరు సుమారు రెండు వేల సంవత్సరముల క్రిందట జీవించెనని చెప్పాడురు.

మన పూర్వుకవు] లందరివలెనే యాకవినిగురించి కూడ మన కంతగా తెలియదు. ఇతడు వంచమిళతీలో జనించినట్లు సాంప్రదాయము చెప్పాచున్న కి. ఈ కవివేరు చరిత్రకు తెలియదు. తిరువశ్వరు అనగా “వశ్వవ, జాతిభ్రతుడు” అని యర్థము. వశ్వవ జాతివారు పంచములు. ఏమ రాజులాననముల నేనుగుల మీద సెక్కి దండోరా పూర్వుకముగ చాటింపు వేసెకినారు. ఇతడు పాండ్యదేశ రాజధానీయైన మధురలో భగవానుడను నొక బ్రాహ్మణునకును ఆదియసు పంచమ త్రీకిని జనించినట్లు ప్రతీతికలము. ఈ కన్నియ నొక బ్రాహ్మణును పెంచి భగవానునకు విచారాము చేసెనట. ఈ దంపతులకు మరి యారుగురు బిడ్డలు పుట్టిరి. వారందరు కవులే యైనట్లు చెప్పబడుచున్నది.

ఈ కవి మధురనుండి చెన్న పురికి వచ్చి మైలపురములో సిరనివాస మేర్పరచు కొనెననియు నేతవృత్తి నవలంబించె ననియు చెప్పదురు. ఇతని గృహజీవిత మతిపవిత్రమైనది, ఆదర్శ ప్రాయమైనది. ఇతని భార్య వాసుకి. ఈమె మహాపత్రివత్. ఈ యరువురి దాంపత్యమును గురించి యనేక కథలు కలవు. ఈమెను పెండ్లియాడుటకు పూర్వ మిత్రుక పరీకు చేసేను. ఇతడు కొన్ని యినుపమేకులను తెచ్చి వంటచేసి పెట్టుమని కోరిసట్లు, ఆమె యెట్టి నంశయము చూపక వంటచేసినట్లు, ఆమెయే తనకు తగిన భార్యయని యత డామెను వివాహమాడినట్లు చరిత్ర కలదు.

ఈ దంపతుల కీర్తి నలువైపుల ప్రాకెను. ఒకనా కొక బుమి యిందలి సత్యమును తెలుసుకొనవలెననియు తననుకూడ వివాహము చేసుకొనవలసినదే యని యతడు సలహా చెప్పు నేపో చూడవలెననియు వచ్చి యతని ననేకవిధముల ప్రశ్నించెను. అతడు వానికి సరాసరి జవాబులు చెప్పక తన కతిధిగ కొన్ని దినము లుండవలెననియు తరువాత నతనికి తోచినట్లు చేయవచ్చుననియు చెప్పేను. బుమి దాని కంగిక రించి యతని కతిధిగ కొన్ని దినము లుండెను.

ఒకనాటి ప్రాతఃకాలనున వారు చల్లి కుడుచుచుండిరి. వాసుకి యన్న ము వడ్డించి నీరు తెచ్చుటకు దొడ్డినూతికివెళ్లెను. గృహమేధి, యతిధి భోజనము చేయుచుండిరి. వడ్డించిన వంట కము లన్నియు వేడిగ నుండుటచే తిరువల్లువరు భార్యను కేక

వేసి పదార్థములు వేడిగ నుండుటచే తినుట కష్టముగ నున్న దని చెప్పేను. ఆమో పరుగుపరుగున వచ్చి విసినక్రతో విసర నారంభించెను. ఆశ్చర్య మేమనగా నామో విసరుచుండ విస్తరి నుండి, చల్లిసుండి యావిరి బయలు దేరెను. చల్లి యనుమాటలోనే వడ్డించిన పదార్థములు వేడివి కావని మనకు తెలియుచున్నది.

దీనిని మించిన చిత్ర మింకొకటి కలదు. భర్త కేకవేయుట తోడనే యామోతోడుచుఱోడుచు విడిచివచ్చినచేద యేయాధారము లేకుండ గాలిలో నట్టునిలచియుండుట నాయతిథి చూచెను.

మరి యొకనాడు తిరువట్టువరు సేతునేయుచు కండెపోయి నట్టు నటించి దానిని వెడకుటకు దీపము తెమ్మని భార్య నాజ్ఞాపింపగ పట్టపగలు వస్తేండు గంటల వేళ దీప మెందుకును సందేహము లేకుండ నామో యొక దీపమును వెలిగించి తెచ్చి యిచ్చేను. ఇటివే మరికొన్ని ఘుట్టముల నా యతిథి చూచెను. తిరువట్టువరు యేమియు చెప్ప నవసరము లేకుండ గనే యా బుమి సందేహము వీడిపోయెను. వాసుకివంటి భార్య యున్నపుడు గృహస్థాశ్రమమే యన్ని యాశ్రమములక్ను మేలని యతనికి తెలిసెను.

ఈ పవిత్ర దాంపత్య రసానుభావము నుండియే ‘కూరల్’ లోని మూడవ భాగమైన ‘కామము’ అను చతుర్యిధ పురుషార్థములలోని మూడవ యథార్థమునకు సంబంధించిన యాయపూర్వ్య ప్రేమగాఢ తిరువట్టువరు ప్రేమ రసానుభూతితో తనిసిన లేఖనినుండి బయలైడతె ననుటలో నాశ్చర్య మేమున్నది.

ఈ కవి మధురనుండి చెన్న పురికి వచ్చి మైలపురములో సిరనివాస మేర్పురచు కొనెననియు నేతపృత్తి నవలంబించే ననియు చెప్పుదురు. ఇతని గృహజీవిత మతిపవిత్రమైనది, ఆదర్శ ప్రాయమైనది. ఇతని భార్య వాసుకి. ఈమె మహావతివ్రత. ఈ యిరువురి దాంపత్యమును గురించి యనేక కథలు కలవు. ఈమెను పెండ్లియాడుటకు పూర్వ మిత్రుడోక పరీక్ష చేసేను. ఇతడు కొన్ని యనుపమేకులను తెచ్చి వంటచేసి పెట్టుమని కోరిసట్లు, ఆమె యొట్టి సంశయము చూపక వంటచేసినట్లు, ఆమెయే తనకు తగిన భార్యయని యత డామెను వివాహమాడినట్లు చరిత్ర కలదు.

ఈ దంపతుల కీర్తి నలుపై పుల ప్రాకేను. ఒకనా డోక బుమి యిందలి సత్యమును తెలుసుకొనవలెననియు తననుకూడ వివాహము చేసుకొనవలసినదే యని యతడు సలహా చెప్పు నేమో చూడవలెననియు వచ్చి యతని ననేకవిధముల ప్రశ్నించెను. అతడు వానికి సరాసరి జవాబులు చెప్పక తన కతిధిగ కొన్ని దినము లుండవలెననియు తరువాత నతనికి తోచినట్లు చేయవచ్చుననియు చెప్పేను. బుమి దాని కంగిక రించి యతని కతిధిగ కొన్ని దిసము లుండేను.

ఒకనాటి ప్రాతఃకాలమున వారు చల్లి కుడుచుచుండిరి. వాసుకి యన్న ము వడ్డించి నీరు తెచ్చుటకు దొడ్డినూతికివెళ్లేను. గృహమేధి, యతిధి భోజనము చేయుచుండిరి. వడ్డించిన వంట కము లన్ని యు వేడిగ నుండుటచే తిరువర్ణువరు భార్యను కేక

వేసి పదార్థములు వేడిగ నుండుటచే తినుట కష్టముగ నున్న దని చెప్పేను. ఆమె పరుగుపరుగున వచ్చి విసినక్రతో విసర నారంభించెను. ఆళ్ళుర్య మేమనగా నామె విసరుచుండ విస్తరి నుండి, చద్దిసుండి యావిరి బయలుడే రెను. చద్ది యనుమాటలోనే వడ్డించిన పదార్థములు వేడివి కావని మనకు తెలియుచున్నది.

దీనిని మించిన చిత్ర మింకొకటి కలదు. భర్తకేకవేయుటు తోడనే యామెతోడుచుణోడుచు విడిచివచ్చినచేద యేయాధారము లేకుండ గాలిలో నట్టునిలచియుండుట నాయతిథి చూచెను.

మరి యొకనాడు తిరువశ్శువరు నేతునేయుచు కండపోయి నట్టు నటించి దానిని వెదకుటు దీపము తెచ్చుని భార్య నాజ్ఞాపింపగ పట్టపగలు పన్నెండు గంటల వేళ దీప మెందుకును సందేహము లేకుండ నామె యొక దీపమును వెలిగించి తెచ్చి యిచ్చేను. ఇటివే మరికొన్ని ఘుట్టముల నా యతిథి చూచెను. తిరువశ్శువరు యేమియు చెప్ప సవసరము లేకుండ గనే యా బుమి సందేహము వీడిపోయెను. వాసుకివంటి భార్య యున్న పుడు గృహస్తాశ్రమమే యన్ని యాశ్రమములక్ను మేలని యతనికి తెలిసెను.

ఈ పవిత్ర దాంపత్య రసానుభావము నుండియే ‘కూరల్’ లోని మూడవ భాగమైన ‘కామము’ అను చతుర్విధ పురుషార్థములలోని మూడవ యాధురమునకు సంబంధించిన యాయపూర్వ ప్రేమగాధ తిరువశ్శువరు ప్రేమ రసానుభూతితో తనిసిన లేఖనిసుండి బయలైడతె ననుటలో నాళ్ళుర్య మేమున్నది.

ఈ కవి తన భార్యతో నమస్త సుఖముల ననుభ్రాంచి యామె యా లోకమును వీడిపోయినవు డిట్లు వాపోయెనట.

“ప్రేయసీ !” నా కొరకు సరసాన్నపానములను వండి సన్న సదా తనిపితివి. నా మాటల నెన్నడును జవదాటైనిపి. రాత్రులు నా పాదములను మెల్లన యొత్తి నేను నిద్రింప నిద్రింతువు. నాకు పూర్వమే నిద్ర మేల్కూంచి కార్యములలో నిమగ్న రాల నగుదువు. నివ్వశంకమూర్తి ! నివిపుడు నన్న వీడి పోవుచుంటివా ! ఈ నానేత్రము లిక నెన్నడు నిద్రింపగఱవు ?”

వాసుకి చనిపోయిన తరువాత తిరువశ్లువరు గృహస్తాశ్రమ మును వీడి సన్యసించెను.

తిరువశ్లువరు సోదరి అవ్యాయి యను నామె గొప్ప కవియైత్రి. ఆమె సూక్తులు నేటికిని యరవములో సుప్రసిద్ధములై యున్నవి. ఈపె నిరంతర భగవధ్యానపరాయణాయై వివాహము నొల్క సిత్యబ్రహ్మచారిణియై బ్రహ్మసాయజ్యమును పొందెను.

తిరువశ్లువరు రచించిన ‘కురల్’ లోని విషయము లూక కాలమునకు నొక దేశమునకు మాత్రమే సంబంధించినవి గాక నర్యకాల నర్యదేశములకును వర్తించునవి. కనుకనే తమిళ కపులు కీనిని ‘తమిళవేదము’ అని స్తుతి చేయుదురు. ఇది ల్యాటిను, జర్గును, క్రైంచి, యింగ్లీషు మొదలగు పాశ్చాత్య భాషలలోనికి వివిధకాలములలో తర్జుమా చేయబడి మంచి పాశ్చాత్యము నొందెను.

ప్రవేశిక



బకటవ యథ్యాయము

శాశ్వర స్తుతి

1. అకారముతో శబ్దప్రవంచము ప్రారంభ మగుచున్నది. అట్లే జీవించు సమస్తమునకు పురాణపురుషుడైన వరాత్మనుడు మూలారణము లేక ప్రాతిపదిక.
2. ఆ నర్యజ్ఞుని పవిత్రపదక ములచూ లను భజింపవేని నీకెంత విద్యయున్నను నేమి ఫలము ?
3. పుష్పములమాద నడచిన యాపరాత్మరుడి పదకము లముల నాశ్రయించిన వారి దినములే యాప్రవంచములో నష్టయమగును.
4. రాగద్వేషాతీతుడగు వానిపదకముల నాశ్చేషించు కొని యుండువారి సెన్నడు జీర్ణితనోషములు స్వృళింపజాలపు.
5. భక్తిక్రిత్రదలతో సిశ్వరస్తుతి చేయువారిని దుఃఖములనే ప్రసాదించు సుకర్మ, దుష్కర్మ ఫలితము లంటజాలపు.
6. పంచేంద్రియ కోరికలను భస్త్రపటలము చేసిన యాపరాత్మడుని ధర్మమార్గముల ననుసరించువారి దినములీ భూమిమాద అష్టయములగును.

7. అనన్యుడైన యాపరాత్మరుని పదముల నాశ్రయించిన వారొక్కు రే దుఃఖనముగ్రమునుండి తప్పించుకొన గలుగుదురు.

8. ధర్మసీంధువగు పురాణపురుషుని పదముల నాశ్రయించినవా రొక్కు రే విషయభోగములను, ఐశ్వర్యవీచికలను తరింపగలుగుదురు.

9. అంప్రస్తుత్వర్యములచే విరాజిల్లు భగవానుని పదములకు ప్రొక్కనితల తమంతతాము చూడజూలని యింద్రియములవలె వ్యోము, నిరరకము.

10. ఈశ్వరచరణముల నాశ్రయించువా రొక్కు రే జాతమరణసముద్రమును దాటగలరు. తక్కినవారు దాని కసమర్థులు.

రెండవ యథాయము

వర్షస్తుతి

11. అవిరశ వర్షధారలచేతనే యా పృథివీ భరింపబడు చున్నది. కనుక సీవు వర్షస్తుతును దేవతలకు ప్రీతిఃరమగు అప్యతమువలె భావింపవలెను.

12. రుచ్యమైన ప్రతియాహారము మానవునకు వర్షాన్ని ప్రసాదించిన పరమే. చివరకు వర్షస్తుతుకూడ నతనికొక విధమగు ఆహారమే.

13. ఈ విచాల ప్రవంచమంతయు జలధి పరిపేట్టుత్మైనను వర్షమే లేనివో త్వామము తాండవమాడును.

14. ఆకాశనిధులు శుష్మించిపోయినచో వ్యవసాయకుడు నాగలి కట్టిపెటువలసినదే.

15. వర్ష మే నాశము చేయును. అదియే తాను నాశము చేసిన వారిని తిరిగి రష్టించును.

16. వర్ష మే కురియనిచో గడ్డిపరకకూడ మొలవజాలదు.

17. సముద్రగర్భమునుండి యాకాశము నీటినిపెల్చి తిరిగి దానికిచ్చివేయనిచో సముద్రమే పాడి తప్పిపోవును.

18. ఆసమే యెండిపోయినచో దేవతలకు హవిస్నులుగాని భూమిమాద పర్వతములుగాని యొక్క సేరవేరగలవు?

19. ఆకాశము తన జల్లుల నుపునంహరించినచో నీ విశాల ప్రవంచముమిాద దానథర్మములు, తపశ్చర్యలు, యతర సుకృతములు జరుపబడ నేరవు.

20. సీరులేనిచో యా పృథివీమిాద సేక్రియయు జరుగ సేరదు. కనుక నతి ధరాగ్నతున్నల శీలముకూడ చివరకు నర్ష పాతముమిాదనే యాధారవడి యుండును.

మూడవ యథ్యాయము న న్యా న మా హ త్యా ము

21. ఇంద్రియ భోగములు పీడి తాపన జీవితము వరించు వారి ఘుసత నన్ని శాత్రుములు తక్కిన ప్రతిగుణముకంటె మిన్నగ పరిగణించు చున్నవి.

22. సహాన్యసుల మాహాత్మ్యమున కెవరు విలువ కట్ట గలరు అంతకంటే మరణించినవారి నంథ్య లక్ష్మించుట సుఖతరము.

23. ఇవాచును పరమతో తుచి యా ప్రపంచమును త్యజించిసివారి మాహాత్మ్యముచేతనే యాపృధ్య ప్రకాశమాన మగుచూస్తుది.

24. అంకుశము మదగజమును లొంగదీయునట్లు పంచేంద్రి యములు తన యిచ్ఛాశక్తిచేత పశపరచుకొనువాడు స్వర్గ సీమ సిలంకరింపదగినవాడు.

25. ఈన పంచేంద్రియదాసాముల నుపర్చమింపజేసిన బుధి సత్కమునే శక్తి గ్రహింపగోరుదువేని దేవతల రాజుజైన ఆ యింద్రుని చూడుము. అతని సాదృశ్య మొక్కటియేచాలును.

26. అసాధ్యమైనదానిని నాథింపగలవారే మహాత్ములు. దానిని సాధింపలేనివారు దుర్వలులు.

27. జ్యు, స్వర్ష, రూప, రన, గంధపంచకముయొక్క యథార్థ విలువను గుర్తించిన మహానీయుడే యావ్యపంచమును శాసింపగలఁ.

28. ఎనరిమాట శాసనమో యట్టివారి ఘనతనే శాత్రు ములు ప్రపంచమునకు చాటును.

29. తాయిగపర్వతము నధిష్ఠించినవాని కోపము నొక్క నిముస్తోసను భరించుట దుస్సాధ్యము.

30. గ్రాహక్యులనుకూడ తాయిగులవలె పరిగణింపదగును. ఏలనన వాడు నర్జుజీవులయందు దయగలవారు.

నాగ్లవ యథ్యాయము

ధర్మయోక్తి మహానీయత

31. ధర్మము స్వర్గద్వారము. అది యైశ్వర్యర్థమును కూడ ప్రసాదించును. కనుక ధర్మముకంటే లాభదాయకమైన దేవి కలదు ?

32. ధర్మమును మించిన మంచిలేదు. వానిని విస్తరించు టును మించిన చెడుగు లేదు.

33. సత్కర్మలు నాచరించుటయందు విసుగు చెంకుము. వానిని నీ యానచ్ఛక్తితోను ప్రతిసాధన ద్వారా యాచరింపుము.

34. నీవ్యాదణమును పవిత్రముగ నుంచుకొనుము. ఈ యొక్క విధిలోనే ధర్మసర్వస్వ మంత్రయు నిమిషియున్నది. తక్కిన విషయ ప్రపంచమంత్రయు కేవల శుష్టుతత్తతంగము.

35. అసూయ, వేరాళ, క్రోధము, వాక్పూరువ్యాము— ఈనాగ్నింటిని విడిచిపెట్టుము. ధర్మము నాజ్ఞించుట కిదియే మార్గము.

36. “నేను గ్రమముగ ధర్మపరుడ నగుదును.” అని నీ హృదయములో ననుకొనకుము. ఆలసింపక సత్కర్మల నాచరించుటకు ప్రారంభింపుము. ధర్మమే నీవు మరణించుదినమున నీతోనుండు అమరసహవాసి.

37. ధర్మపరుడైనచో మానవునకు చేకూరు ఫలమేమి? అని నీవు నన్ను అడుగవద్దు. పల్లకి మోయువానిని అందులో నెక్కి యూరేగువానిని చూడుము.

38. సీ జీవితములో సీవాక్క దినమ్మనైన వృథపుచ్చక మంచియే చేయుచుండువేని జన్మరాహిత్యమైన తెరవున నడచేవవు.

39. పవిత్రజీవితము ద్వారా ప్రభవించు నుఖములే సంతోషములు. తక్కిన భోగములన్నియు నవమానములను, గుఃఖములను మాత్రమే తెచ్చిపెట్టును.

40. ధర్మముమాద ప్రతిష్ఠింపబడు కర్మమాత్రమే చేయదగినది. జ్ఞానులు గావ్యించు కార్యములు పరిత్యజింప దగినవి.

ప్రవేశిక సమాప్తము.

మొ ద టి భా గ ము

ధర్మము.

ఒకటవ ప్రకరణము



గౌర్వా స్త్రీ ము

అయిదవ యథ్యాయము

కు టు ० బ జీ వి త ము

41. తక్కిన మూడు ఆశ్రమములవారికి (బ్రహ్మచర్య; వనప్రస్థ, సన్మానిస) గృహసేపాణధారము.

42. పితృదేవతలకు, అనాధులకు, సన్మాసులకు గృహమేధి పరమమిత్రుడు.

43. గృహమేధి చేయవలసిన ధర్మము లైదుకలను. పితృ దేవతలకు తర్వాములు వదలుట, దేవతలకు యజ్ఞములు నేయుట, అతిథిసత్కారము, బంధుమిత్రులకు సహాయము, తననుగురించి తాను యోచించుకొనుట.

44. జ్ఞానమైనవారి మందలింపులకు భయపడుచు, తాను కుడుచుటకుపూర్వు మిత్రులకు దానధర్మములు చేయవారి నంతతి యెన్న టికి నశింపదు.

45. ఏగృహములో ప్రేమ, ధర్మము తాండవించునో యటి గృహమే పూర్ణమైనది. దాని గమ్యము పూర్తిగా సిద్ధించును.

46. మానవుడు యథాచితముగ గృహస్థధర్మము నాచ రించినయెడల తదితరవిధుల ససలంబింపవలసిన పనియేమికలదు?

47. ధర్మబద్ధముగ గృహజీవితమును నడుపుచు దాకికి సంబంధించిన యన్ని విధులను తు.చ. తప్పకుండ నాచరించు వారే మొక్కము నన్యేపించువారిలో నుత్తమాత్తములు.

48. తనకుతాను పవిత్రజీవితము గదుఫుచు నితులకు వారి వారి నిష్టలలో సుండునక్కలు సాయపడుచుండు గృహమేధియే ప్రార్థనలు, ఉపవాసాది కర్మశ్రవతములు చేయువారికంటే గొప్పబుమి.

49. ధర్మము ప్రత్యేకము వివాహజీవితమునకే సంబంధించి నది. మంచిపేరే దాని ఈలంకారము.

50. తను జీవింపవలసిన విధమున జీవించు గృహమేధి మానవులలో దైవముగ పరిగణింపబడును.

ఆరవ యథ్యాయము

ధర్మపత్రి చేయు మేఱు

51. భార్యకుండవలసిన ప్రతి సుగుణము కలిగియుండి తన భర్తయుక్క గడనకు మించని వ్యయముచేయు గుణవత్తియే సహధర్మచారిణి.

52. భార్యకుండవలసిన పవిత్రపత్నీ ధర్మము ఆమోదో లేనినా డిక నెన్నిసంపదలున్నను బూడిదలో పోసిన పన్ని రువంటివే యగును.

53. భార్యయే సుగుణవంతురాలగుచో నికదాఁడ్ర్యమెచట కలదు ? ఆమోదో గుణమే తేకపోయిసచో నిక యైశ్వర్య మెచట కలదు ?

54. శ్రీ శీలసంపదచే నలరారు పతిప్రాతయే యైనపు డామెను మించిన మాహాత్మ్యమేమికలదు ?

55. పడకముండి లేచినదిమొదలు ఇతరదైవములను పూజిం పక తూభర్తనే పూజించు శ్రీయాజ్ఞలను ప్రాపృణాక్రాలమేఘు ములు శిరసాపహించును.

56. తన శీలమును తనకీర్తిని కాపాడునుచు, తనభర్తకు ప్రేమ పూర్వకముగా శుశ్రాప చేయవనితయే నిజమైన ధర్మపత్ని.

57. పరదాలలో దాచుటవలన ప్రయోజనమేమి ? తన బ్రహ్మచర్య సిష్టయే శ్రీ పవిత్రతను కాపాడు ఉత్తమరక్షణ.

58. గుణానిధి యగు ఫల్తునికస్నాతల్లి ధన్యరాలు. దేవతా ప్రపంచములో నామె కున్నతస్థాన ముండును.

59. మంచి పేరుప్రతిష్ఠలు లేని గృహాయజమాని ప్రజలమధ్య కేసరినటె సగర్యముగా నడవగలడా ?

60. గారవప్రపత్తులు గల గృహమే మనప్రభాన యైశ్వర్యము. గుణవంతులైన సంతతిని బడయుటయే దాని పరమా శయము.

ఏడవ యథ్యాయము

నంతరి

61. బుద్ధివంతులైన బిడ్డలను కనుటతో సమానమైన గొప్ప సంపద మరొకటి లేదు.

62. కళాకము నెరుగని శీలముగలబిడ్డలుగల తండ్రి వైభవము సేమని వర్ణింపగలము? ఏషుతరములవరకు నతనికుటుంబము సేపావములు సంటవు.

63. బిడ్డలే తండ్రియొక్క నిజధనము. ఏలన వారి కర్మల ద్వారా వారు సంపాదించు పుణ్యమంతయు తండ్రికే చెందును.

64. సుకుమార గాత్రులగు ప్రియుపుత్రికలు తమ చేతులలో ప్రేమపూర్వకముగ ప్రసాదించు గంజియే యమ్మతముకంటే మధురమైనది.

65. పుత్రగాత్ర పరిష్వంగ సుఖముతో తుల్యమైన దేదికలదు? పుత్రుల సంభాషణముల నాలకించుటయే చెవులకు పండుగ.

66. పీణి, చిత్తారు మొదలైనవి చెవుల కెంతయో సుఖము నిచ్చునని తమ పసికందుల ముద్దుపలుకుల సనుభవింపనిహారే చెప్పుచుందును.

67. తండ్రి తనపుత్రుని పట్ల ఆచరించవలసిన ధర్మమేది? పుత్రుడు ‘భూపనభాంతరాజుమన బుష్టల వాస్చతుత్వము’

కలిగి యగ్రస్థానము పొందగలుగునట్లు చేయుటయే యతని ధర్మము.

68. జ్ఞాననంవదచేత పుత్రుడు తనను జయింపవలెననియే ప్రతితండ్రి కోరుకొనును.

69. పుత్రుడు పుట్టినపుడు తల్లి కపరిమితానందము కలుగును. కాని యూ పుత్రుడు గుణవంతు డనిపించుకొనినవు డామె సంతోషము మరింత పరదలుకట్టును.

70. కుమారుడు తండ్రిపట్లు నెరవేర్చువలసిన ధర్మమేమి? ‘ఆహా? ఎట్టితపం బొనరించి యట్టి పుత్రురత్నమును బడయు గలిగినోకదా!’ అని ప్రవంచము విస్మృతుపడునట్లు చేయుటయే పుత్రుని ధర్మము.

ఎనిమిదవ యథ్యాయము

ప్రేమ

71. ప్రేమద్వారాలను మూసివేయగల గడియ యొందైన కలదా? ప్రియులనేత్రముల ననిపార్యముగ కపివేయు బాహ్యంబు కణజాలమే దానిని ప్రవంచమునకు చాటుచూండును.

72. ప్రేమింపతేనివారు స్తారజీవులు. ఇక ప్రేమింపగల వారో! నారు పరహితార్థమై తను, యొముకలను కూడ సచుర్చించుకు.

73. ఆఖో! వినశేధో! ప్రేమావృతమును తిటిగి రుచి మూడవటయునును లోరిచేతనే ‘ఆన్ని’ ఈయనిసంజరములో బంధించుకుట కంగికంించునియే పెద్దలు చెప్పుదురు.

74. ప్రేమరసామనము హృదయము సంకూరియొడల లలిత మగునట్లు చేయును. హృదయలాటిత్యము మిత్రత్య మను సమాల్యనిధిని ప్రసాదించును.

75. ధన్యవుసుషు లనుభవించు యూషీస్వల్పియు శూర్య జన్మలో వారికిగా, ప్రేమ స్వభావమునకు మెచ్చి దేవశలు వారికర్చించిన ఫూమే యాని పెద్దలు చెప్పుదురు.

76. ప్రేమ ధర్మత్వాలైనవారికొరకే యన్నిసునారు మూర్ఖులు. దుష్టబుద్ధును జయించుటకు గూడ ప్రేమ యొక్కచే మానవునకుగల మిత్రము.

77. ఎముకతేని క్రీష్ణని సూర్యును కాళిచేయునట్లు ప్రేమ లేసివానిని ధర్మము దహించివేయును.

78. ఎడాలో బెరసులేనిచెట్టు పుష్టించినపుడై ప్రేమ నెరు గసి హృదయముగల పురుషును బొగ్యిచాలి కాగలడు.

79. ఆత్మాంకరణమైన ప్రేమ లేనపుడు బొహ్యకార మెంత మనోహరముగ నున్నను ఫలమేచి?

80. ప్రేమయే జీతమునకు మూలము. అదిలేని మానవుడు చర్చకవచము తొడగిన యొముకలగూడు.

తొమ్మిదవ డూధ్యాయము

అతీధి న త్రై ర ము

81. బుధ్వివంతులెందుకు శ్రమింతురు? వారు గృహములను దేసికొరు నిర్వహింతురు? అతిథుల సన్నాపానములతో తనిపి సత్కారించుటకు, తీర్పానులను సేవించుటకు.

82. అతిధి స్ప్రాగణములో నున్నపు డమ్మతమునైన నీవాంటరిగ సమభవింపరాదు.

83. వచ్చిన యతీధిని సత్కారించుటకేన్నడు వెనుదీయుని గృహమేధి కేచేటు వాటిల్లగాదు?

84. నరహసిత జాంతితో సతీధిప్రాజచేసిన గృహమేధి గృహములో లక్ష్మీయే కాపురముచేయును.

85. మొదట సతీధి యథ్యాతులను పూజించి వారు తినివ తిరువాళ మిగిలిన విఘ్నసాశసమునే భుజించు గృహయజమాని మాన్యశ్లేషములతో విత్తిలును విత్తవలసిన యవసర ముండునా?

86. వచ్చిన యతీధి నాతీధ్వముతో తసిచి సాగనంపి రాను స్నానారి కొరకెదురుచూచు అసఫూత్కుడు దేవతలకే యతీధి యగుచున్నా.

87. ‘ఈ ఇర్పిమున కింతఫలముకాదు’ అని మన మే యాతీధ్వకర్మను గురించియు చెప్పబోయి. అతిధి మహానీయ తయ్యే మంత్రాగమునకు ప్రమాణము.

88. అతిథి యభ్యాగశుల కర్పునేయని యభ్యాగ్యదు “నేనష్టకములు అనుభవించి వేనకువేలు సంపాదించితిని. కాని యదియంతయు నేడు నాకు నిరర్థమయ్యెను. నన్నిప్పుడు సుఖ పెట్టు వాడోక్కడు కాసరాడు” అని విలపించు దినము రాక తప్పదు.

89. ధనధాన్యము లుండియు తీర్థహాను లేతెంచినపుడు అట్టి వారిని సత్కరింపనివాడే నిజమైన దరిద్రుడు. అట్టివారు మూర్ఖులే యగుదురు.

90. ‘అనిచ’ యను ప్రమృషు (ఇది యతి సుకుమారమైనది.) మూర్ఖుని నపుడే వాడిపోవును. కాని యతిథి హృదయమును వ్రక్కలు చేయుటకు నీదృష్టియే చాలును.

పదియవ యభ్యాయము

ద యా ర్ధ్రీ వ చ న ము

91. కపట మావంతయులేక మృదు మధురముగ పలుకు ధర్మపరుని సరసవాక్య సరణియే గయగల నాక్కు అనటడును.

92. ఉదార దాతృత్వముకంటే కూడ మృదు వాళ్ళ, దయార్దమైన ప్రసన్న దృక్కు వ్రేయస్కరములు.

93. హృదంతరాశమునుండి వెలువడు దయారన హాసి, చల్లని చూపు ధర్మని కేత్తనములు.

94. వచ్చినవానితో మనసిచ్చి సదా మృదుమధురముగానే మాట్లాడువానిని దుఃఖముల నినుచుడించజేయు దారిద్ర్యము చేరజాలదు.

95. విసయము, ప్రేముడిగల సంభాషణమే మానవున కలంకారములు. తక్కినవి మృషాలంకారములు.

96. సీ వాణి దయగలదై, సీభావములు మంచివైనచో పాపము త్వీణించును; ధర్మము అభివృద్ధి చెందును.

97. ప్రయోజనము, దయ గలవాడి; స్నేహితులను సృష్టించును, లాభము కలుగజేయును.

98. ఏకై చ్యతయులేని దయగల వాక్య యిశాపరము లందుకూడ మంచినే కలుగజేయును.

99. చల్లని మాటలవలన కలుగు సుఖము ననుభవించు చుండియు మానవుడు పగుషవాక్యముల సెట్లుపయోగించునో తెలియకున్నది.

100. తియ్యని పలుకు లుపకరించుచుండ కతిన పదములనే ప్రయోగించు మానవుడు స్వాదు ఫలములను విడిచి పుల్ల కాయల నేరుకొనుసట్టుండును.

పద్కొండవ యథ్యాయము

క్ల త జ్ఞ త

101. ఘలాశలేక చేయు యుపకారముయొక్క జుణ మును భూలోక స్వగురులోకములు రెండును తీర్పుకొనజాలవు.

102. అక్కారపాటు కలకాలమున చేసిన యువకారము చిన్నడగనే కాన్నించవచ్చును! కాని యది యా ప్రపంచము నంకిను మించినదినుమా!

103. ప్రత్యుషకార చింతలేక చేయు యువకారము మందు నముగ్రుమే పల్చల మగును.

104. నీవు పొందు లాభము చిన్న జొన్నగింజంయే యుండుగాక! కాని రసజుల దృష్టిలో నని తాళవృక్ష ప్రమాణము.

105. కార్యప్రమాణమునుబ్టి కృతజ్ఞతకు విలువకట్టరాదు. ఆ లభిపొందినవాని యుదారత్యే దానికి ప్రమాణము.

106. సవిత్రపురుషుల స్నేహము నెన్నడు మరువకుము. నిన్నా పదలో కాపాడినవారి నెన్నడు విడునాడకుము.

107. తమయవసరములలో తమ్ము కాపాడినవారిని గుణ వంతు డేశుతగముఁఁవరకు కృతజ్ఞతతో స్వరించుచుండును.

108. చేసినమేలు మరచిపోవుట నీచకార్యము. కాని పొందిన యువకారము నా నిముసముదే మరచిపోవుట యుదారణలో నోక భాగము.

109. అవకాంవలన పొందిన యినుమంత మేలు తలచినను నతని ఫ్మారాపచారము తుమించబడును.

110. మానవులుచేయు ప్రతి యితర దోషమునశు పరిషారము కొదు. కాని కృతఫ్ము తాదోషి ‘శవమును కుక్కలైననూ ముట్టుకొనవు.’

పన్నెండవ యథ్యాయము

హృదయ పరిత్రై

111. బోచిత్యమే పవిత్రజీవితమునకు ‘ఓ-న-మ’ వంటిది. బోచితి యనినేమి? క్రొత్తవాడు, స్నేహితుడు, విరోధి-కుశయంద రిని వారికర్తవ్యమేన విధముగ నీవు చూడవలెననియే యరము.

112. న్యాయవంతుల సంపద త్వీ జీంపను. అది తరతరముల వరశు నిలిచియుండును.

113. ధర్మపథము వీడుచో లాభమే ప్రాపించు నప్పటికి నట్టే లాభమును ముట్టరాదు.

114. పుణ్యత్తు లెవరో కానివారెవరో వారి సంతతియే తెలియబరచును.

115. కష్టసుఖములు, మంచిచెడలు అందరకు సమముగనే సంభవించు చుండును. కాసి పవిత్రుత్తే నవారి హృదయ సంపద వారు పండించుకొనన పంట.

116. ఎప్పుడు సీహృదయము ధర్మమార్గము వీడి యార్ధ మార్గము పట్టునో యప్పుడు సీవినాశము మూడినట్టు తెలిసి కొనుము.

117. ఈ ప్రపంచము సత్యవంతుల యొక్కయు, పుణ్యత్తులయొక్కయు దారిద్ర్యమును నిరసింప జాలదు.

118. తక్కుడండి దాసంశటకి సూటిగ నుండును. అని వీసము తప్పిపోకుండ న్యాయముగ తూచును. జ్ఞానుల గొప్ప

తనము కూడ న్నట్టే యుండవలయును. అది యిఱునటు నొంత మాత్రము బెసగరాదు.

119. తన హృదయములో సత్కథము సెంశమాత్రమువీడని వాని నోటమండి వెలువడు పవిత్రిషాణియే న్యాయమైనటీర్పు.

120. తనప్రయోజనముల వంటివే యితరుల ప్రయోజనము అనిభావించు వర్తకుని వర్తకము వృద్ధిచెందును.

పదమూడవ యథ్యాయము

ఆత్మనిగ్రహము

121. ఆత్మనిగ్రహమే స్వర్గమునకు మార్గము. వశముకాని రాగము తుడ మొకలుచేని యంధకారమునకు రాచబాటు యగును.

122. నీ యాత్మనిగ్రహము నొక యమూల్య నిధిరత్న రష్మీంచు కొనుము. దానిని మించిఁచ్చేశ్వర్య మీపృథివీద మరియుకటి లేదు.

123. ఈ ప్రపంచవిషయముల యథార్థవిలువలను గుర్తించి నిగ్రహజీవితమును గడపునాడికి ఔసము, నొనితోపాటు తప్ప తర యాశీస్తులు చేకూరును.

124. తనరాగములను జముంచి, ఫర్మమును. డి తొంగక యుండునానిచూపము పర్మిషమునకు గూడ నుడజాలదు.

125. వినయము సము సజనులు కుసలంకారము. కానీ యైశ్వర్యపంతులు కే యాది యున్నచో దానిశోభ యనుపమానము.

126. మార్గము తన యనయుపములను లోకలకు లాగు కొనునట్లు వినయములనుండి పంచేంద్రియములను మరలించి జితేంద్రియుడై సవా డేడుతీరములవరకు నిలిచియుండు నిధిని సేకరించే సవా డగును.

127. దేనిని జయింసలేకపోయినను నాలుకను కట్టిపెట్టుము. ఏలన కశ్యము బిగింపని నాలుక యవాకులు చవాకులు ప్రేలుచు, సీకు తీవీదుఃఖము తెచ్చిపెట్టును.

128. సీచులుకొక్కటి యితరుఁకు శాధక లిగించినను సీగులా మంతయు నష్టమగును.

129. కాలినపుండు కొంతకాలమున కదియే తగ్గిపోవును. కానీ మాటలవలన కలుగుపుండు కలకాలము పచ్చిగసేయుండును.

130. జ్ఞానము సముప్పాడైంచి, నిగ్రహముగడించి, ఓపమున కెంతమాత్ర మౌవ సెడయానివానిని దర్శంచుటకు ధర్మదేవ తయే ప్రయోణించి వచ్చును.

సదునాల్వ యథ్యాయము

సత్ర్పు వర్తన

131. సత్ర్పువర్తన కలనారి నందరు గారమింతురు. కనుక జీవితముకంటె కూడ సత్ర్పువర్తనమే విలువయైనది.

132. నీ ప్రవర్తనను అతిమెలకువల్లో కాపాడుకొనుము ఏం నీ వెందువెతకినను సత్యవర్తనను మించిన సిరమితు డింకొకడు లేదు.

133. పవిత్రజీవితము కులీనతను సూచించున. కాని దుష్ట ప్రవర్తన మాసవుని దుర్యోగ్తులలో జేర్చును.

134. విస్మృతించిన వేదములను కూడా తిరిగి వల్లావేయ వచ్చును. కాస యొకసారి భ్రమ్మడైన బ్రాహ్మణునికి శాశ్వత పతినమేగతి.

135. ఈర్వాయ్యాభువు లెన్నుడు వృద్ధి చేదరు. అట్టే దుష్ట వర్తకు లెన్నుడు గౌరవభాగ్యము ననుభవింపలేరు.

136. ధర్మపతనమునలన కలుగు చెడుగు నెరుంగుదురు కనుక సిరచిత్తులు ధర్మపథమును వీడరు.

137. ధర్మపవర్తన కలవారిని మాసవుంగా గౌరవింతురు. కాని దానినుండి పతితులై సవారి కపకీ రియే శరణ్యము.

138. పవిత్రజీవిత మైశ్వర్యర్థమునకు బీజము. దుష్టప్రవర్తన సమస్తపాపములకు మాత్రమే.

139. ఎంత యాగ్రతగ నున్నను సుశిక్షితుల పెదలు నుండి తుంచ్చుసరము లెన్నుడు గాంపు.

140. మూర్ఖులకు నీ వెంఁఁవిద్య కఱపినను కఱపవచ్చును. కాని వారెస్తుడు ధర్మమార్గానుసారముగ నడచుటకు ప్రయత్నింపరు.

పదునేనవ యథ్యాయము

పరభామల నాచేత్తైంపకుండుటు

141. ధర్మము, వశ్యోయము శాంతీంచువాడైవ్యడు చిత్రరుల స్త్రీల నాచేత్తైంచుదోషమున కొడిగటు.

142. ధర్మపథ భ్రమ్మలైనవా రందరిలో పరకాంత నన్య మీంచు నానిని ఖంచిన యివివేకి యింకొకను లేదు.

143. సంశయము నెరుగని ఖిత్రుని గృహమునకే ‘యెనరు వెటువాడు’ మృత్యువదనమున తలకూర్చినవా ఆగును.

144. ఎంత గొప్పవాడైన సేమి? వ్యభిచరించుటవలన కలుగు తలవంపుల నావంతయు గుర్తింపక అమ్మచేయువాని గొప్పతనమంతయు బూడినలో పోసిన పస్తురు నంటిదేయగును.

145. అందుబాటులో నున్నదని పరభార్యాచుట్టు తీరుగు చుండువానివేదు కలకాలము కథంసంకిలము కాకతప్పదు.

146. ద్వేషము, పాపము, భయము, అవమానము—ఈ నాల్గింటివలన వ్యభిచారి సరకబాధ ననుభవింపక తప్పదు.

147. పరభామల సాందర్భముచే నార్థింపబడని హృదయము కలవాడే ధర్మయుతుడైన గృహమేధి.

148. పరభార్యను కన్నెత్తిచూడని యున్నతాత్మ్యాలనాడు ధర్మపరుడే కాక బుపి నత్తమునుకూడ.

149. సను నై ప్రపంచ శుభములకు సర్వాడైన వాడెనదు? పరభార్య కరావలంబనము చేయనివాడే దానికర్మదు.

150. నీవు ప్రతియితర పాపములకు లొంగిపోయినను అథ మము స్వధిచారదోషమునైను చేయకుము. అట్టి నిస్సేధమే నీకు తృతీయమ్మును.

పదునారవ యథ్యాయము

క్రు ము

151. భూ దేవి తనగర్భమును కుళ్ళించువారినికూడ భరించున్నది. అట్లే నీ కవక్కతి చేయువారినికూడ నీవు సహింప వలెను; అదియే గొప్పతనము.

152. ఇతరులు నీకుచేయు సపకారముల నెల్లపుడు తుమింపుము. కాని నీవు వానిని మరచిపోవుట మరింత క్రేయస్తు మైనది.

153. అతిధినత్యాగరము చేయకుండు టతి హేయమైన దారి ద్ర్వము. మూర్ఖుల బుధిమాంవ్యతిపట్ల సపాసము చూపు టత్యంత సత్యులక్షణము.

154. సదా యుదారథర్మమునే యవలంబింపగోరుదువేసి యుతరుల యవినయముల నోర్ముతో సహింప నేన్నుకొనుము.

155. దెబ్బకు దెబ్బకొట్టు నారసి గుంచి బుద్ధివంతులు
ఫనముగా తలంపరు. కానీ సగతుని తుమించువారు కేనలము
మేరీమి వంటివారు.

156. పగతీర్పుకొనిన సంతోష మొక్కదినము మాత్రమే
యుండును. కానీ తుమించినవాని కీర్తి కలకాలము నిలిచి
పోవును.

157. పొందిన బాధ యెంతగొప్పదెనను కానిమ్ము!
దానిని పరిగణింపక పగదీర్పుకొనకుండుటయే గొప్పలక్షణము.

158. గర్వంధుతై నీకపకారముచేసినవారిని నీ యుదార
తచే జయింపుము.

159. తమ్ము దూమించువారి దుష్టజిహ్వాను సహించువారు
సన్నాయినుల కంటె కూడ నెక్కావ పవిత్రులు.

160. ఉపవాసాది ప్రతచర్యలు సేయువారు గొప్పవారే!
కానీ తమ్ము దూమించువారిని తుమించువారి తుమాతనే ఏరు
పరిగణింపబడుదురు.

పదునేడవ యథ్యాయము

ఆ న సూ య

161. నీ హృదయములో నసూయయావంతయు లేనవుడే
యది ధర్మమువైన్న ములునూపుచున్నట్లు గ్రహింపుము.

162. నను స్త యార్యాప్రపంచమునుండియు ము క్రిపొందిన ప్రకృతిని మించిన యూసోన్సు లీలోకములో లేవు.

163. పుణ్యపాపములను, వశ్వర్యమును లత్యముచేయని వాడే ప్రక్కావాని మైశ్వర్యమునకు సంతోషించుటకు ఒదులు అనూయూగస్తుడగును.

164. తశ్రేష్ఠులూంగి బుద్ధివంతు లవరికి నవకారము చేయు. ఏలన నట్టి సిచభావముచే కలుగు దుష్టవీతములను వారెరుగుదురు.

165. అనూయయే యనూయూగస్తుని కాల్పున్ని వేయు కొరివి. ఆతని శత్రువు లతనిని త్సమించినమ తన యనూయయే యతని వినాశమును తెచ్చి పెట్టును.

166. పద్మాసంపదులను చూడలేని వాని కుటుంబము తీండికి గుడ్డకు కూడ ముఖమువాచి తుదకు నశించును.

167. లక్ష్మీ యసహానపరులను సహింపదు. ఆమె వారి పక్ష మును వీడి వారిని తన యప్పగారగు పెద్దమ్మకు అప్పగించును.

168. అనూయూరక్కసి దారిద్ర్యమును తెచ్చిపెట్టి నరక ద్వారములవరకు త్రోవచూటును.

169. ఈర్వాయుషువుల కై శ్వర్య మెత్తుట, యుదారమసులు దుఃఖపడుట : ఆశ్చర్యపడవలసిన విషయములు.

170. అనూయ మైశ్వర్యము నెన్నడు ప్రసాదించి యుగడ లేడు. ఉదారహృదయమువలన రది మేర్కు పసునము చెందలేదు.

వదునెనినుదవ యథ్యాయీకుండ

పరధసము నాశింపకపోవుటు

171. ఇతగుని ధనము నాశించు దుర్ద్యసీతుని ప్రారత్యమంత రంత కతిశయంచును. చివర కణ్ణ కుటుంబము జీవ్రమేపోవును.

172. చాపక — జ్ఞానులగు వారు పరుల ధనము నాశింపరు. వారు నీచ కార్యముల కొడిగట్టరు.

173. పరలోక సౌఖ్యము వాంఘించువా రల్పసంతోష ముల పెంటబడు. పాపముల నాచరింపరు.

174. ఈను యింద్రియములను జయించి, తమ బుద్ధిని విక సింపజేసోనిన వారు “మేము దరిద్రులను” అని విలపింపరు; ధనలుఖులు కారు.

175. పేరానకు లోనై యవిహేక కార్యముల కొడంబడు బుద్ధి మెంతసూత్స్నమైన దైననేమి? ఎంతటిగ్రహాంశక్తి కలిగినదైననేమి?

176. భగవంణని యందు శ్లోష, సన్మార్గము కలవాడైనను ధనసలుఖుడై కూతులు సన్మునాడు నభించును.

177. మరాళచే పోగుచేయడిన ధనము నాశింపకము. ఏలన అనుభవించు దినము వచ్చునాడు దానిఫలితము కటువుగనే యంచును.

178 నీవి త్రము త్రమఃకూడదని నీవు తలంచెదవేని సీప్రక్క వాని ధనమున కాశపడకుము.

179. న్యాయవంతుడై పరథనము నాశింపనివాని విలువ గ్రహించి లక్ష్మీ తనంతతానే యతని ప్రజకు చేరును.

180. పరమాను చూడని దురాశ వినాశకారి. కాని, “నాకే కోరికలు లేవు” అను గౌప్యతనము నమస్తమను జయించును.

వందొమ్మెదవ యథ్యాయము

అప్తై శునము

181. పాపము నాచరించుచు పుణ్యము నాచరింపకపోగా నోటితో నుచ్చరింస్తైన నుచ్చరిగపనినాడైనను ‘ఇతడు చాడీంకొరుకాడు’ అని ప్రజలు చెప్పుకొనుచో నదియైసను కొంతమేలే.

182. మంచినివిడిచి చెడ్డచేయుట పాపమే. కాని ఎదుటముసిముసి నవ్వులు నవ్వుచు వెనుకనుడి సేరములుచాటులు మరింత దారాళ్గ్యపుపని.

183. అటద్ధములు చెప్పుచు చాడీలు చాటుచు జీవించుటు కంటె వెంటనే చనిపోవుటమేలా. అట్టిచావువంస ధర్మము నాచెంచుటవలన కలుగు సత్ఫులితము చేకూరును.

184. నీయెముటనే నిన్నననానపరచినవానిమింద కూడ వెనుకనుండి చాడీలు చెప్పకుము.

185. పెదవులు థర్మోపన్యాసము చేయసచ్చును. కాని చాడీలు చెప్పునాలుక హృదయముచొక్కు నీచత్వమునే పెల్లడి చేయును.

186. నీ వితరులనుగురించి చాడీలు చెప్పువో వా రూరు కొండారా? వారు నీ యవకతవకలను వృాత్రిగా తెలిసికొని నీలోని యథమాఫమగుణములను జాయలుపెట్టుదురు.

187. చాడీలు చెప్పుటలో ఆనందించువారు స్నేహితులను చేసికొనగల మధురకళ నెరుంగలేరు. ఈనుక నట్టివారు చివరకు తమ ప్రాత స్నేహితులనుకూడ పోగొట్టుకొండురు.

188. తమ మిత్రుల తప్పిదములనే ఒప్పిరంగముగా చాటుచు నానందించువారు తమాతృవుల తప్పిదముల నెట్లు తుమింపగలరు?

189. తస థర్మోపన్యాసా మనుదాని సహాయముచేతనేకదా భూదేవి కాడీలకోరుల భారమును మోయుచుస్తుది.

190. పరు, నేనులను వెతకున్నా, తమ దోషములను పరీక్షించుకొనువారి కెన్నడైన చేటు చేకూరునా?

ఇరువదియవ యథ్యాయము

ప్ర) థాజల్ప ము క ట్లె పె ట్లు ము

191. స్వరపదములను ప్రయోగించి జన శ్రోతులకు కోపము తెప్పించువారి నందరు దూషింతురు.

192. ఐన స్నేహితుల కవశారముచేయుట కంటె కూడ బహుజనులమధ్య స్వీరసదముల నువ్వొగించుట నుదింత యథ్యాన్నను.

193. జుష్ట్సువనజాలమును విచ్చులనికిగి ప్రయోగించు వాడు తన యన్యక్తతనే ప్రకటించుకొనును.

194. సభలో స్వీరసదముల నువ్వొగించు నాని కే లాభము కలుగదు సరికదా దానివలన యతని పత్రమునగల మంచికూడ పలాయనమగును.

195. యోగ్యులైనను వ్యర్థముగ మాట్లాడువాను తమ గౌరవమర్యాదలను పోగొట్టుకొనెదగు.

196. జుష్ట్సువదములను ప్రేమించువానిని మానవుడని పిలు వకుము. అట్టివానిని మానవులలో చెత్తయని పిలువదగును.

197. అవసరమని తోచినచో జ్ఞానులు ఇతిసపదముల నువ్వొగించిన నువ్వొగింతుకుగాక. కాని వారుకూడ నిర్రక్ష సంభాషణ చేయకుండుట మేలు.

198. గౌప్య సమస్యలను పరిష్కారించు భావాంబుక్కలో మగ్గులైన జ్ఞానులు గంభీరార్థము లేని పనములను వాడనే వాడగు.

199. పవిత్రశృంగై కలవాను ప్రమాణవక్తమున నైనను వ్యోధ పనముల నువ్వొగింపగు.

200. మాఱలాడదగిన మాటలను మాత్రమే మాటలాడుము. అర్థములేని వ్యోధవాక్యముల నెన్నడు పలుకకుము.

ఇరువదియొక టవ యథ్యాయము

చెట్టు చేయ భయపడుము

201. పాపదోషమునకు దుష్టులు భయపడరు. కానీ యోగ్యత నవాను దానినుండి సారిపోవుదురు.

202. పాపము పాపమునే ప్రభవింప జేయును. కనుక నిష్పు కంటెకూడ పాపమే యొక్కావ భయంకర తైనది.

203. శత్రువుకు కూడ అపకారము చేయకండుచే జ్ఞాన ములలోనికెల్ల నుత్త నుజ్జానమని పెద్దలు చెప్పుదురు.

204. అనాయాచితముగ నైనను మానవుడితగుని నాశనము తెచ్చిపెట్టకుండును గాక. ఏలన న్యాయదేవత దుర్మార్గము వన్ను దుష్టుని నాశనముచేయును.

205. ‘నేను బీదహాడను’ అను నెపముళో మాసవుడు దుర్మార్గము చేయరాదు. అతడట్లు చేయుచో పూర్వుకంటె కూడ మరింత దరపెదుడగును.

206. పాపములచే దుఃఖింప నిచ్చగింపనివా డితరూ కపకారము చేయకుండ నుండవలయును.

207. ఇంరక్షత్రువులనుండి తప్పించుకొనుట కుచాయములు కలవు. కానీ పాపశార్యము లెన్నుడు సచింతు. అవి యాచతకుని వెంటాడించి నాశము చేయును.

208. మానవునితో సదమచుండు నీడవలె పాశములు పాపి సెంటుబడి యశనిని నాశము చేయును.

209. ఈనను ప్రేమించుకొనునాడు పాశమునై ఫూ కానం తయ మొగ్గరాదు.

210. పాపము చేయ టుట్ సరళనూర్ ముచు విడిచిపెట్టని మానవుడే చెఱగుణమండి మూక్తిపొందగలడని తెలిసికొనుము.

ఇరువదిరెండవ యాధ్యాయము

ఉ ప కౌ ర బు ది భ

211. ఉదారచరితులు ప్రతిఫలము కోరకనే యుపకారము చేసెదరు. ప్రపంచ మెన్నడైన జలదముల బుణము తీర్చుకొన గలదా?

212. యోగ్యులైనవారు కష్టించి సంపాదించు విత్తమం తయు నితరుల కొంకేగాని తపుకోరకు కాదే!

213. ఇహలోక ను లో ఏని పరలోకములోగాని యుద్ధార తణో చేయు నుసకారమును మించిన గొప్పవస్తువేనియులేదు.

214. ఉచితిమైన దానిని గ్రహించిననా డొక్కుడే జీవించు వా దనదగును. బోచిష్టము నెకుగనివాడు మృతిచెంకిన వార్షలో జేరును.

215. ప్రపంచమును ప్రేమించు బుధివంతుని యైశ్వర్యము అంచుల పరకు నీండియుండు గ్రామలో టాన్ జలనంపద వంటిని.

216. దయారసము గలవాని వైశ్వర్యము గ్రామమధ్యమున ఘలసమ్మదితో నలరారు వృక్షసంపన వంటిది.

217. పరహితార్థ పడుని చేతిలోనుండు విశ్వర్యము అంగరకు నందుబాటులో నుండి వైద్యమున కుపకరించు మాలికలను ప్రసాదించు వృక్షరాజుము వంటిది.

218. న్యాయమున, చౌచిత్యమును గ్రహించినవారు చెడ్డ రోజులు సంభవించినను పరహితార్థము చేయకుండజాలరు.

219. పరహితార్థపరుడు అర్థానికిమ్మటకు తేనపుడే తాను దరిద్రుటైనట్లు భావించును.

220. బోపకారిక గుణము వలననే నాశము తటస్థించునేని తనను దాస్యమునకు విక్రయించుకొని వైనను దాసని నిలుపుకొనుచే మేలు.

ఇగువదిమూడన యథ్యాయము

దాత్రేత్యము

221. బీదలకిచ్చు లోకస్థటియే దానమనబడును. తక్కిన దానములన్నియు అప్పిన్నట నంటిపే.

222. దానము పట్టట స్వరమునకు మాగ్నమైనను మంచిదిశాదు. దాతకు స్వగ్రము నిరాశాంప బడినను దానముచేయుట యుత్త మోత్తమగుణము.

223. కులీనుడొక్కట్డే 'నాకులేదు' అని యెస్తుడు నీచమూర్ఖ విలపింపక దానము చేయగలడు.

224. సంతృప్త హృదయుడైన యర్థిముఖుమిాద చిరు నగవు కన్నించువరకు దాత హృదయము చిగునప్పుతో పల్ల వింప జాలడు.

225. ఆకశీని జయించుటే యాత్మనిజయము సాధించినవాని జయముల లోనికెల్ల నుత్తమ విజయము, కాని తసను తాను జయించినవాడే యాకలి నుపశమింప జేసికొనగలడు.

226. దుర్దినముఁ లో బీదవానికడుపు చిచ్చుచల్లార్చుట కొరకే ర్మేశ్వర్మవంతుడు నిఱువచేసి యుంచవలెను.

227. తసనుస్తు దాని నిక్కరులతో పంచ్మాని తినువాని నాకలియను పెనుభూతమెన్న టికి కస్తుత్తి చూడబాలడు.

228. తమ ధనమును బాక్కనములలో నించి నశింపజేయు కతినాణ్ణులితయుఁకు దానముచేయుట వలస కలుగు ఆనందము సెన్నుడు సనుభవించియుండ చేదా?

229. తిరిపెముత్తితిను తిరిపెగాని ముప్పితింపికంటే తస యుదరమునే నింపుకొనుచు ఖాస్కుకొని తిను పిళేనిగొట్టు దుష్టాన్న మే మంచ యేహ్యమైసది.

230. మృత్యువును మించిన మహాసర్థ మింకొకటిచేదు. కాని యర్థివాని కిడుటకు లేకపోవుటకంటే హృత్యువే షథురమైసది సుమా!

ఇరువదినాల్లవ యథ్యాయము

య శ స్న

231. బీదసాదలకు దానము చేయుచు నీపేరు ప్రత్యేషులను పెంపుచేసికొనుము. మానవున కింతకంటే నెక్కువ లాళ్ల దాయకమైనది వేరొకటి లేదు.

232. బీదసాదలకు చేయు దానధర్మములే కపి, గాయకల స్తోత్రముల కర్మమైన యొకైక విషయములు.

233. ఈ పృథివీమాడ నమస్తము నశించిపోన్నాడు. కాని మానవ చరిత్రలో నెవరి విజయము లనుపమానములో అట్టి యుదారచరితుల కీర్తిమాత్రము జాశ్వరముగ నిలిచిపోన్నాడు.

234. జాశ్వరతముగముండు జగద్రిభ్యాతిని గాంచిసవారినే దేవతలు బుషులకంటేకూడ నథికముగ గౌరవింతురు.

235. కీర్తిని పెంపాందింపజేయు నాశము, ప్రభావమును ప్రసాదించు మృత్యువు మహాత్ములకు దస్పు మరెప్పణకి లభింపగలదు?

236. ఈప్రవంచములో నుద్దవించినందులకు వేరు ప్రతిష్టలు సంపాదించుకే వురుమలత్తణము. అట్టివానిని సంపాదింపజాలని వ్యర్థులు వుటకుండుటయే మేలు.

237. మానవులు ఈమి కళింకిసి జీవితములకు తమ్ము తామసహ్యంచుకొన్నాడు నరికదా దాని బయటపెట్టావారిషై కృధులగుదు దేలకో తెలియకున్నది.

238. మానవులు కీర్తియను జ్ఞాప్తిని గడింపగా యది వారికి తీరని కళంకము.

239. దుర్విస్తత్తులైన ప్రజల పుత్రతాడనములచే కృంగుదేశ మొక్కలు డెంతటియైశ్వర్యము ననుభవించినను గర్భదారిద్వయము ననుభవింపక తప్పుదు.

240. మచ్చలేకుండ జీవించువారే జీవించువారనదగుదురు. కీర్తిలేకుండ జీవించువా లోకమైరే మరణింతుం.

గృహస్థజీవితము, అను శీర్షిక గలప్రథమ
భాగములోని ప్రథమ ప్రకరణము
నమాపుము.

రెండవ ప్రకరణము



సన్యాసియొక్క జీవితము

ప్రథమ విభాగము — శిక్షణ

ఇరువద్దైనైదవ యథాయము

ద య

241. దయారసముతో నుహ్యంగు హృదయమే పరమో
తెల్పు ద్రవ్యము. ఏలనందువేని వస్తునంపవ దుర్గాగుల చేతు
లలో కూడ నుండునుకదా !

242. సన్యాగురుము నవలంబింపుము. దయను పరింపుము.
ఇతరమతమూలలోని బోధలను కూడ పరికింతువేని దయ
యొక్కటియే మోత్తమని నీవు (గపింపగలవు).

243. దయారస సమృద్ధహృదయము రాగదేహ తమో
మయ ప్రపంచములో మగ్గు ము కాజాలదు.

244. ఆత్మను కంపింపజేయ కర్మఫలితము లెచ్చియు సర్వ
భూతదయ, ప్రేమ కలవారిని వెన్నంటజాలవు.

245. దయగలవాని కెన్నడు విసుగుధల కలగదు. గంధ
వహ వలయత్మేన భూదేవియే యట్టి త్యమకు సాత్యము.

246. నిర్దయాత్ముడై పాపమున తొడిగటిన వానిని గురించి పెద్దలేమి చెప్పాడురు ? ‘దయావిహింసుడై చరించినందుల కితడు గతిశన్నలలో శిక్షింపబడినను దానినంతను మరచినాడు ’ అందురు.

247. ధనములేనివాని కీ ప్రపంచము లేదు. అశ్లే దయలేని వానికి పరలోక ముండజాలదు.

248. అర్థనమృధి లేనివారు నేడు కాసిచో రేపై నను రాణింపవచ్చును. కాని జాలిలేని కినింసుడై నిజమైన దరి ద్రుడు. అట్టినాని కెన్నడు శుభదినములు పట్టవు.

249. వికల మనస్సుడు సత్యము నెపత సులభముగ గ్రహింపగలడో అంత సులభముగనే కరినాత్ముషు ధర్మకార్య ములను చేయగలడు.

250. బిహీను నొకని సంచివేయ వలయునను తలగను సీకు పొడమిసవుడు సీకంటే బలవంతునిముందు సీవెట్లు వణకి తినో దానిని జ్ఞాపికి తెచ్చుకోనుము.

ఇరువదియూరవ యథాయము

మాంసనీ మేధ ము

251. తనకండలను పెంచుట కిశోరజంతువుల నూంసమాను భక్తించువా డెట్లు దయకలిగి యుండగలడు ?

252. పాముశులేనివారి చేతిలో నైశ్వర్య ముండజాలదు. అల్సై మాంసమును భక్తీంచువాని హృదయములో దయ మృగ్యమగును.

253. చేతిలో ఆయుధమున్న వాని హృదయము మంచికి మరలజాలనట్లు మాంసరుచి చూచిసివాని హృదయము కూడ మంచికి మరలదు.

254. జంతువులను జంవుట హృదయ కాపిన్యతయే. కాని వాని మాంసముతినుట కేవలము పాతకము నుమా !

255. మాంసము తినకుండుచే జీవితము. దానిని తినుటచే సరకకూవను మూసికొనిపోయి నిన్న బయటకు వెలువడ నీయదు.

256. ప్రపంచము మాంసమునావాహకముగా కోరచేని దానిని విక్రయించువా రెవరుందురు.

257. ఇతర ప్రాణికోటి యుభవించు బాధను త్వోభను మాసవుపు గ్రహించ గలిగినచో అతడు మాంసావాకము ముట్టునే ముట్టుడు.

258. అజ్ఞానము, భ్రమ యను సంకేత్యనుండి ముక్కుడైన వాడు ప్రాణరహితమైన మాంసమును ముట్టుడు.

259. యజ్ఞ వాటికలమింద వేయ యజ్ఞ ములు చేయుటు కంటె జంతువులను చంపక, మాంసమును భక్తీంపక యుండుటు మేలు.

260. చంపివేయుటమాని, మాంసము తినుటమానియుండు నుగుణాత్మనకు ప్రపంచము చేయెత్తి జోషారు లిడును.

ఇరువదియేడవ యథాయము

తె ప స్ను

261. తపస్సనగా నేమి ? కష్టముల నతిచాండముగ ననుభు వించుట, ఎట్టిజీవికి నవ కారము చేయకుండుట - ఈ రెండిటిలోను తపస్సనున దంతయు నిమిషియున్నది.

262. పూర్వాజ్ఞన్ములలో తపస్సుచేసి పూర్వాయము నాడ్దించిన వానికే తపస్సు సాధ్యము కాగలదు. ఇతరులకది లభ్యము కాజాలదు.

263. సన్మానుల కస్ను పానములనిచ్చి పోషించుటకు కొంత మంది యుండవలయును. కనుకనే తక్కినవారందరు తపస్సును నిర్లక్ష్యము చేయుచున్నారా ?

264. నీళత్రువులను జయించుట, నిన్న ప్రేమించువారి నున్నతికి గొంపోవుల - ఈ రెండు శక్తులు తపస్సువలననే సాధ్య మగును.

265. తపస్సు చివరకు నీవు కోరు సకలార్థి సిన్నులను నీకోడక ప్రకారమే సిధించకేయును. కనుకనే మానవు లీప్రపంచక ములో తపస్సు కొరకు ప్రయత్నించు చుండురు.

266. తపస్సు చేయువారొక్కరే తమ నిజప్రయోజనము లను గుర్తించినవా రనదగుదురు. తక్కినవారు వాంచావాగు

రులలో జిక్కి తమకు తామే యవకారము చేసినొనుచున్నాడు.

267. బంగారము పుటుము పెద్దినకొలది వన్నె తేలుచుండును. అట్టే తమ తపశ్చర్యలలో బాధలనుభవించినకొలది తావనుల పనిత్రస్వభావాలు తేజిల్లుచుండును.

268. ఆత్మవిజయము నాథించిన బుమిని లోకమంతయుపూజించును.

269. తపశకర్మలద్వారా శక్తిని నంపాదించిన వీరులు మృత్యువును కూడ జయింపగలరు.

270. నేడు ప్రపంచములో దడిద్రు లెక్కావగ నుండుటకు కారణమేమి? తపస్య చేయవారు బహు అరుదుగ నుండుటయు ప్రజలలో నత్యధిక సంఖ్యకు లట్టు చేయకుండుటయు దీనికి కారణము.

ఇదువదియెనిపుదవ యథ్యాచుము

వంచన

271. వంచకుని మోసచు చూచి యతని శరీరములోని పృథివ్యాది ఎంచతక్కుములే తసులోతాము విరగబడి నవ్యోను చుండును.

272. హృదయములో నున్న దుర్మార్గ నొకవంక హృదయము దొలుచుండ పైకి మేకపోతు గాంభీర్యము వహించిన సేమిలాభము?

273. ఆత్మవిజయము సాధింపక నన్యాసవేషము మాత్రము ధరించువాడు పెద్దవులిచర్చము కప్పుకొని మేయు గోవుణంటి వాడు.

274. మనివేషధారినై చెడ్డపనులు చేయువాడు పొదల చాటున దాగి పశ్చలను పట్టుకొన వ్యాఘునివంటివాడు.

275. వంచకుడు పవిత్రశ్శను నటించుచు ‘నేను నారాగ ద్వేషములను జయించితిని’ అని బుకాయించు చుండును. కానీ యతడు చివరకు ‘నేనేమి చేసితిని! ఆహో! నేనేమిచేసితిని?’ అని దుఃఖించు దినములు రాగలవు.

276. హృదయములో త్యాగములేక త్యాగివలెనటించుచు మానవులను మోనగించు మోనకారికంతై సీతిదూర్మతైన యథమాధము డింకొకడులేదు.

277. గురివిందగింజ పై భాగము యొరువు; క్రిందిభాగము నలుపు. మానవులలో నిట్టివారు కలరు. వాను పైకి యంద ముగనే కాన్నింతురు; కానీ నారి యూంతర్యము మర్గంధ పూరితము.

278. అపవిత్ర హృదయులై పవిత్రతోయములో మను గుచు తిరుగుచుండు వెర్రిమానవు లెంతమంది లేరు?

279 భాణము వంకరలేక సూటిగ నుండును. కానీ యది రక్తముకొరకే పరితీపించుచుండును. పీణి వంపాగలిగి యుండును. కానీ దానిని మట్టుకొనుట తోడనే పరిసరముల నంతను

ఊఫురధ్వనులతో¹ నింపుచుండును. కనుక సీవు ప్రజలను రూప ములనుబట్టికార్ వారిచర్యాను బ్యట్టియే నిర్ణయింపుము.

280. ప్రపంచము డేనినిచూచి కంటగించుకొనునో దానిని నీవు నజ్జింతువేని జటాధారణములతో² గాని ముండనాదులతో³ గాని పనిలేదు.

ఇరువది తోష్మైవ యథ్యాయము

మో న ము ను త్యా జి ० పు ము

281. మానవగర్హాకు దూరముగ నుండదలంచువాడు మోసము చేయవలెనను భావము నెంతమాత్రము దోషాదము చేయుకుండునుగాక.

282. ‘నా ప్రక్కావాని సాత్ము హరింతునుగాక’ అని మన స్నులో⁴ ననుకొనుట కూడ మహాపాపము.

283. మోసముచే ప్రోగుచేయబడిన త్యైశ్వర్యము వర్ధిలు చున్న ట్టే కసబడవచ్చును. కంని యది ముమ్మాటటికి నశింపక తప్పదు.

284. దోచుకొనవలెననెడు దాహము దానికాలము దాప రింపగనే దరిలేని దుఃఖము తెచ్చిపెట్టును.

285. ఇతరుల ద్రవ్యము నపహరింపవలెనను దుర్మధితో⁵ ప్రజలెప్పా డేమరియందురాయని పొంచియండు దురాత్ముని

హృదయములో ప్రేమ దయాదాత్మిణ్యములు సుంత్యైనను కానరావు.

286. దోచుకొనవలెననెడి దాహమకల మానవుడు యుక్కాయుక్క విచక్షణలో విషయములను పరిగణింప జాలడు. అతిడు ధర్మమార్గమున అనటే నడువజాలడు.

287. ఈప్రపంచవిషయముల పత్రాగ్రహించి తన హృదయమును దృఢపరచినవాడు ప్రక్కవానిని వోసగించు పాపము చేయడు.

288. విషయములను యుక్కమాగ గ్రహించువాని హృదయములో ధర్మము ప్రతిష్టింపబడునట్లు మోసము దొంగవాని హృదయములో స్థావర మేర్పరచుకొనును.

289. వంచనమిాద మోసముమిాద తప్ప నూరి దేనిమిాద భ్యాసము నిలుపనివాడు ధర్మమార్గచ్యత్తుడై సాంచును.

290. ఇతరులను మోసగించువాడు చినరకు తన శరీరము మిాద కూడ ఆధిపత్యము వహింపజాలడు. కాని ధర్మాత్ములు భగవంతుని రాజ్యమునకే నిర్మిరోధ వారను లగుచున్నారు.

ముప్పుదియవ యభ్యాయము

సత్యసంధత యనగా సేమి? ఆవంతయు చెడుగు లేని దానినిగురించి మాట్లాడుటయే సత్యసంధత.

291. సత్యసంధత యనగా సేమి? ఆవంతయు చెడుగు లేని దానినిగురించి మాట్లాడుటయే సత్యసంధత.

292. అకలంక కళ్యాణము చేకూర్చునేని యనృతముకూడ సత్య స్వభావమునే కలియమండును.

293. అస్త్రమని నీకు తెలిసిన దానిని యథారమని నిరూపింపబోకుము. ఏలన నీ వచ్ఛద్ధమాడు సపుడు నీ యంతరాత్మయే నిన్న కాల్పివేయును.

294. అసృత లేశమైనను లేనిహృదయముగల మానవుడు అందరి హృదయములలోను రాజ్యముచేయును.

295. సత్యనిరతి గల మానవుడు సన్మానికంటెను బీదసాదల నాదరించు వదాన్యనికంటెను గొప్పవాడు.

296. అసృతమాడనివాడను కీర్తికంటె గొప్పకీర్తి మానవున కింకొకటి లేదు. అట్టివాడు శరీరమును శుష్మితింప కేయ సక్కరలేకయే ప్రతిసుగ్గామును సాధింపగలడు.

297. ఎన్నదు నొక యబడ్డమైనను చెప్పునక్కరలేకుండ జీవింపగల మాసవున కితరగుణాము లన్నియు పస్పమిద పులగము వంటివి.

298. నీరు బాహ్యానూపమును మాత్రమే శుద్ధిపరచును. కాని సత్యసంధతపలననే హృగయపవిత్రత బుజువు కాగలదు.

299. సజ్జనుల ఔప్పిలో బాహ్య ప్రపంచమున ఇన్నించు వెలుతురే వెలుతురు కాదు? సత్యజ్యోతియే జ్యోతులోనికిల్ల జ్యోతియని వారు పరిగణితును.

300. నేనీ ప్రపంచములో ననేక వస్తువులను చూచితిని. కాని నేను చూచినవస్తువు లన్నిటిలోను సత్యమును మించిన దింకొకటి లేదు.

ముప్పుదియొకటవ యథ్యాయము

కో ప ము ను వీ దు టు

301. షమించుట యసనేమి? కొట్లగలిగియుడియు కొట్ల కుండుటే త్సమ యఃదగును. శక్తి లేరివాడు షమిగాదిన సేమి షమింపకుండిన సేమి?

302. కొట్ల లేనివాడ్వై సను కోపమువహించుట తస్సువని. నిజముగ నీకటి శక్తియే యున్నచో కోపముకంటె నీచ్చెనది వేరాకటి లేదు.

303. నిన్న వమూనపరచినవా డెవ్డై సను కోపమును మగచి పొమ్ము. ఏలన కోపమునుండి యసేఁ చెడుగు అంద్ధవిరచను.

304. కోపము నప్పును చంపివేయును. సంతోషమును నాశముచేయును. మానవునకు కోపముకంటె ప్రార శత్రువు మరియొడు కలడా?

305. నిన్న గురించియే సీపు శ్రద్ధవహింప గోరుదువేసి కోపమును దూరముగ నుంచుము. అట్లు చేయక సీపు దానిని మనిఁంతువేసి యది సీపై నాక్రమించి నిన్నే నాశముచేయును.

306. కోపముకోపముగల ప్రతివ్యక్తిని నాశముచేయుటయే గాక దానికి చోటిన్నువారి కుటుంబమునఃకూడ నహించి వేయును.

307. తనకోపము నొక నిత్యైపమువలె చెంచువాడు తన చేతిని సేలమాదవేసి బాదుకొనువా డగును. అట్టివాని చేయి విరుగకతప్పనక్కె, కోపి నశింపక తప్పదు.

308. మంటలు మండునట్లు నీ తప్పలు మండిపోయినను నీవు నీ కోపము నుపశమింప చేస్కానుటయే మేలు.

309. నీ హృదయమునుండి కోపమును పాంగ్రోబోన యు త్ర క్షణమం దే నీకోరిక లన్ని యు నెరవేరును.

310. కోపమునకు లోంగిపోయిసవాడు చచ్చినవాసతో నమానము. దానిని జయించిస వాడు బుధితుల్యుడు.

ముప్పచి తెండవ యథ్యాయము

అ పోం స

311. ఇతరులకు హని చేయుచో రాజ్యమే ప్రాతీంచునపు టికి పవిత్ర హృదయములట్లు చేయజాలరు.

312. ద్వేషి తసుకపణాము చేసినను పవిత్రహృదయము ప్రతీకారము దలఁపడు.

313. నిష్టారణముగానే నీకొక డపకారము చేసినను నీవు ప్రతీకారము చూపుమనేని చికిత్సలేని చెడుగులను నీకు నీవే తెచ్చికొందుపు.

314. మనకపకారమా చేసిన వారిని మనమెట్లు శిక్షింప వలెను? ఉపకారమ చేసి వారికి వారే సిగ్గుపడునట్లుచేయవలెను.

315. ఇంకొకప్రాణి యనుభవించు బాధ తన బాధవటిదే యని, కనుక తాం నితచు లెవడకి సపకారము చేయరాదని భ్యావించనివా డెంత బుద్ధివంతుడై స సేమి లాభము?

316. ఒకు లేయవి యొనరించిన యప్రియంబు తన మనంబున కసు తానవి యొనులకు చేయకుండ వలెను.

317. ఏమానపుని, యేశాలమున యేమాత్రము కూడ బుద్ధిపూర్వకముగ హింసింప కుండుటయే గొప్పశసనము.

318. తాను స్వయముగా బాధను రుచి చూచిన నా డితరుల నెట్లు బోధింపగలడు ?

319. తన ప్రక్కవాని నుదయము బోధించిన వానికి మధ్యాహ్నమగు సరికి బాధ తాసంతటదియే సంప్రాప్తించును.

320. దోషి తానుచేసిన పాపమునఁతను కుడువకతప్పదు. కనుక చెట్టుచేయకుండుటయే చెట్టునుండి తప్పించుకొను మార్గము.

ముప్పదిమూడవ యథ్యాయము

చ ० ఎ కు ० దు టు

321. చంపకపోవుటయే పరమథర్మము; చంపుట చేత దానితో ప్రతియితర పాపము మూటకట్టుకొనక తప్పదు.

322. తనకున్న దానిని దర్దులతో పంచుకొనుట, ప్రాణి కోటిని చంపకపోవుట: అందరుప్రవక్తలు బోధించిన విధులలో నీరెండు పరవోత్కృష్టు మైనవి.

323. ప్రాణిని చంపకపోవుటయే యన్ని టికంటె నుత్తమ ఫర్మము. నశ్యము దానితరువాతవచ్చు రెండవథర్మము.

324. ఏది సన్మార్గ మనబడును ? అతినిక్లపజీవి ప్రాణమును కూడ రక్తించు మార్గమేని కలదో యదియే సన్మార్గము.

325. గౌర్వాస్త్ర్య జీవితముకు సంబంధించు పాపములకు వెరచి దానిని విడిచి పెట్టిస్వా రందరికంతై చంపుటకు భయవడి సర్వప్రాణులను పూజించా వాడే యు త్త ముడు.

326. సర్వప్రాణులను దిగ్మైంగు మృత్యువే యహింసా ప్రతునిష్టై దండయాత్ర చేసు టకు వెరచును.

327. సీప్రాణమును రక్తించు కొనుటకై సను అందరకు తీసి వ్యైన ప్రాణమును తీసి వేయకము.

328. యజ్ఞయాగాదులనేక స్వర్సాంఖ్యముల నొనగూర్చు నని చెప్పాదురు. ఈని పనిత్రిపూదయులనే చంపుటవలన కలుగు సుఖ ములు తుచ్ఛసుఖములు.

329. ప్రాణోటిని వథచేసి జీవించువారు చచ్చిన గౌడ్య మాంసము తినునటివారని విజ్ఞాలు చెప్పాదురు.

330. రసికారు పుచ్ఛాతోనిండి త్రుల్చిన శరీరముతో తిరుగు దీనుడు పూర్వజన్మలో రక్తించును స్నానింప చేసినవాడని పెద్దలు చెప్పాదురు.

ఇందుతో శిత్యయను శ్లోకగల మొదటిభాగము

రెండవ ప్రకరణము మొదటివిభాగము

న మా త్త ము.

రెండవ ప్రకరణము



న న్యా సి జీ వి త ము

రెండవ విభజన - ప్రజ్ఞానము

ముప్పదినాగ్నివ యథాయము

విషయముల నిస్సారత

331. నశ్వరములు శాశ్వతములని భ్రమించుటకంచే గొప్ప తప్పిదము వేరొకటి లేదు.

332. గ్రామములో జరుగు తమాషా చూచుటకొక గుంపు చేరుచు దానిని చూచుటతోడనే తిరిగి చెదరిపోవును. అట్టుడే మానవుని వైశ్వర్యము. అదివచ్చి రొకచోట సిలుకడగా నుండక చెదరిపోవునుండును.

333. ఎశ్వర్యము అనిత్యము. అది నీకు సమకూరునేని శాశ్వత కశ్యాణముచేకూర్చు వనులుచేయుట కెంతసాగ్రహము నాల సింపకుము.

334. కాలము నిరపాయకరమైనదిగ కన్నించును. యదార్థమున కది మానవజీవితమును నిరంతరమికోయు క్రికచము వంటిది.

335. జిహ్వానుఁభింపకమునుపే, యెక్కిత్తు పుట్టకమునుపే సత్కార్యములను చేయుఁకు త్వరింపడుము.

336. నిస్నమస్నమనిమి యారోజున లేడే! ఈ ప్రపంచ ములో నింతకంటె గొప్పవింత యేచికలను?

337. మరుచిమిషముండునది లేచిది మానవుడు చెప్పబాలడు. కానీ యతని యూహాలకు వట్టపగ్గములుండవు. అవి యసంధ్యాకములు.

338. గుడ్డ పగులుటతోడనే పెంకువిడిచి పిల్ల పారిపోవును. దేహిదేవాములకు గల నంబంధమింతయే.

339. మృత్యువు ఒక నిగ్రరంటిది. జీవితము ఆనిద్దర తీరిసతరవాత మేల్కొనుట వంటిది.

340. ఆత్మకోక స్వంత భూనివాసయు లేకపోవుటచేతనే యాతుచ్ఛవికరములో నొక భౌనముచూచుకొనునా?

ముఖ్యదైవ యథ్యాయము

స నాయ న మచి

341. మానవు జీవించుమును త్వజించివేయునో ఆ జీవించువాన నంభవించు నుఁథినునుండి కూడ విడివడినవాడగును.

342. ఆందము సనుభవింప గోరుదువేని ముందుగానే త్యాగము చేయుము. ఏలన నీవు త్యాగముచేసిన తరువాత పొందు సుఖము లనేకములు కలపు.

343. పంచేంద్రియములను జయింపుము. నీ వేయేవిషయము అందు రఘించుచుండువో ఆ ప్రతివిషయమును పూర్తిగా పరిత్యజింపుము.

344. బ్రహ్మానైషు యననేమి? దేనిని కలిగియుండక పోవు టమే? చివరకొక్క వస్తువు మిగుల్చుకొనినను మానవుడు తన పన్నుకొనిన వలలో చికిత్సనవా డగును.

345. పునర్జన్మ నొల్లనివారికి శరీరముకూడ బరువుచేటు. ఇక తదితరబంధముల సంగతి చెప్పనేల?

346. ‘నేను. నాది’ యనుభావములు దంభాహంకార ములు తప్ప మరేమియు కావు. పీని నణచివేయ గలవాడు దేవలోకమును దాటి పైలోకమునకు పోవును.

347. బంధనములను తెంచుకొనలేక నానిని కూగిలించుకొనువానిని విచారములు దుఃఖములు నిడిచిపెట్టను.

348. పరిపూర్ణ త్యాగులు మోక్షమూర్గగాము లగుచున్నారు. తక్కిన నా రోగములో చికిత్సనవాడే సుమా!

349. ఏక్షణములో బంధనములు తెగిపోవునో ఆక్షణములోనే పుస్రజ్జన్మ నశించును. వానిని ఛేదింపలేనివాడు నిరరకముగ ప్రయోగించుచుండును.

350. సర్వబంధములను జయించిన యాపరాత్మారునియందు సంగము కలిగి యతనికే బంధింపబడి యుండుము. ఇతర బంధము లన్నియు తుత్తునియలగునట్లు అతసినే యూసైషించి యుండుము.

ముప్పుది యారవ యథాయము

పరమార్థ జూనము

351. దంభాదువే పరమార్థమనుకొను భ్రమ ఆత్మను తిరిగి యాదుఃఖమయ ప్రపంచమునకు రస్సించును.

352. భ్రమరహితుడు, వినిర్మల దృష్టికలవాడు అంధకార విము క్రూడై యానందము ననుభవించును.

353. సంశయరహితునకు, పరమార్థము శోగినవానికి ఈ భూతలముకంటే స్వర్గమే సన్నిహితముగ సుండును.

354. పరమార్థము గుర్తింపలేని యాత్మ మానవజన్మము నెత్తినప్పటికి సుంతమైనను లభింపాందజాలదు.

355. ప్రతి విషయమువల్ల, దాని స్వభావ మొట్టందేనను సత్యమును అనత్యమునుండి వేరు పరచుటయే యుక్తమైన పరిచ్ఛానసము.

356. గంభీరపరితమై, పరమార్థమును జీవితములో చూర్గాను వ్యక్తి తిరిగి యా ప్రపంచమునకు రానక్కలేని భద్ర మార్గమున నడుచును.

357. పరమార్థమును ధ్యానించుమ, దానిని సాధించువారు ముందు జన్మలనుగురించి యొంతమాత్రము భావింపనక్కరలేను.

358. పూర్తత్వమును, పరమార్థమును సాధించుటకు యత్న వరుడై, పునర్జన్మ దోషమును తప్పించుకొనువాడే జూని.

359. నుక్కి సాధనలను తెలిసికొని సర్వబంధములను నిగ్రహించినవాడు రానున్న దుఃఖములనుండికూడ విముక్తుడగును.

360. కోరిక, కోపము, భ్రమ - ఈ ప్రశ్నాటిని పూర్తిగా జయించినవాడు నున్న బౌధిలయండి విముక్తుడగును.

ముప్పుడియేడవ యధ్యాయము

కోరిక ను చంపి వేయుట

361. కోరికయే ప్రతిజీవికి నిరంతర జన్మవరంపరలను సమకూర్చు విత్తనము.

362. నీవు దేసినేని కోరుకొనవలసి యున్నచో జన్మరాహిత్యమునే కోరుకొనుము. కాని కోరికను జయింపవలెనని నీవు కోరిసనాడే సికట్టి జన్మరాహిత్యము చేకూరును.

363. ఈ ప్రపంచములో సంకల్పరాహిత్యమును మించిన యైశ్వర్య మేదియు లేదు. స్వగ్రములోకూడ దీనిలో సమ్మేళనిధి యేదియు లేదు.

364. పవిత్రత యనగా సేమి? కోరిక లేకుండుటయే ఒక్కుత యనబడును. పరిపూర్ణ సత్యమును వాంచించిన నాడే యాము కి సాధ్యమగును.

365. తమ కోరికలను జయించిన రాఖే ముక్కలు. తక్కిన వారు ముక్కలవలె కాన్చింతును. కాని వారు నిష్టయముగ బధ్యత్వులు.

366. నీవు ధర్మతత్త్వరుడవు కాగోరుదేని కోంకను విధిచి పెట్టము. ఏలనన కోరికయొక యుచ్చునంటిది. అది నిన్న వంచించును.

367. మానవు కోరికను సంపూర్ణిగా నణచిపేసినచో నత దేహార్థమునైనను మోత్తము బడయగలడు.

368. కోరికలు లేనివానికి దుఃఖమే లేదు. దాని విషయముల వెంట పరుగిడువానికి కష్టపరంపరలు నిరంతరము వచ్చుచునే యుండును.

369. కోరికయే యన్నిటికంటె నెక్కువదుఃఖము. దానిని చంపిపేసినవాడు కులోకములో కూడ శాశ్వతానందము ననుభవింస గలడు.

370. కోరిక యెన్నిటికి నిండునదికాదు. కాని మానవు దేనిముషమందు పూర్తిగా దానిని త్యజించునో యూనిముష మందే పూర్ణత్వమును సంపాదించును.

మువ్వది యెనిమిదవ యథ్యాయము

వి ధి

371. అదృష్టము ప్రసన్నముకా నున్నపుడు మానవు డోక నిశ్చయమునకు నచ్చును. కాని యది లోలగుపోవు సమయమున సోమరుతసము ప్రవేణించును.

372. దుష్టవిధి శక్తును మందగింప జేయును. అదృష్టము పట్టమన్నపుడు మొట్టమొదట అది మానవుని బుద్ధిని వికసింప జేయును.

373. సాండిత్యమువలన, ‘హిరిణ్యకరణము’ ల వలన ప్రయోజన మేమి? విధి తరుమునపూడు నైజాంధకారము తక్కిన సమస్తమును కషిపేయును.

374. ఈ ప్రపంచము పరస్వర సంబంధములేని రెండు శాగములక్రింద విభజంపబడియున్నది. ఈ జీవితములో విజయమును సాధించటాక విషయము. బుసిసాంప్రదాయిక విత్తము నార్జించు టింకొక విషయము.

375. అదృష్టము సీకు వ్యతిరేకముగ నున్నపుడు మంచి విషయములు కూడ చెడ్డవిగ పరిణమించును. అది సీకు సుఖముగ నున్నపుడు చెడ్డకూడ మంచిగనే మారిపోవును.

376. విధిసీకు నిరాకరించినదానిని సి వెంతజాగ్రత వహించి నను నిలుపుకొనబాలవు. స్తుదైన నున్నతు సీపు బుద్ధిపూర్వకముగ పార వేసినను పోబాలదు.

377. కోటిగడించినవా డై సను సర్వమును శాసించు శాస కుని యాదేశమునుమించి యథికనుగ ననుభవింపజాలదు.

378. ఏమయులేని దరిద్రులు సన్యసించుటకు నిశ్చయముగ రుతూహాలపడవచ్చును. కాని విధి వా రనుభవింపవలసిన దుఃఖము లను వారికొరకు ప్రశ్నేకించియుండ నదెట్లు జరుగును?

379. మంచి సంభవించినపుడు సంతోషముతో నుచ్చి గంతులు వెయువాడు చెడ్డ యనుభవింపవలసినపుడు చిందులు తొక్కునేల?

380. విధికంటె బలవ తర్వైన దేదికలదు? దానిని జయింప వలనని మానవు డెట్టి పథకములు వేసినస్త్రులది యత్నికంటె ముందుగనే మేల్కొని యతనిని కృంగదీయును.

ధర్మము అను శీరికగల

చెందటి భాగము

న మా ప్త ము

మెందటి ప్రకంఠము



రాజు

ముప్పుదితోమైదవ యథాగ్యయము

రాజు కుండ వలసిన యద్దుతలు

381. సైన్యము, ప్రజ, విత్తము, మంత్రము, మిత్రగణము, దుర్గములు—ఈయారూబి ములుకల రాజు రాజసింహమనదగును.

382. కైర్యము, వదాన్యత, చతురత, పటుత్వము—ఈనాలుగు గుణములు రాజులో నెన్నడు లోపింపరాదు.

383. మెలకువ, పాండిత్యము, సులభనిశ్చయము—ఈ మూడుగుణములు రాజ్యముచేయుటకు విధింపబడిన వానిని విడువరాదు.

384. రాజు పాడితప్పరాదు. అతడఫర్మమును నియ్యాలింప వలెను; అతడు తనగారవమును శ్రద్ధతో కాపాడుకొనవలెను; పరాక్రమ సూత్రములను పీడరాదు.

385. రాజు తనరాజ్యములోని విధినిష్కేపములనెట్లు అభివృద్ధి పరచవలయునో, తనభజానా నెట్లు నింపవలయునో తెలిసి కొనవలయును. అతడు తన విత్తము నెట్లు రక్షించుకొనవలయునో, దాసి నెట్లు త్లాఘునీయముగా వినియోగింపవలయునో గ్రహింపవలయును.

386. అతడు ప్రజలండిరకు సందుచొటులోనుండి, వారావు రుప్యము, నెఱ్నదునుపయోగింపనిచో నతనిరాజ్యము తదితరుల రాజ్యముకంటే మన్నదిగ భావిసబడును.

387. ప్రేరుతో తన ప్రజలను రాజ్యముచేయుచు, ప్రసన్నవదనుడై టరితోషికముల నొసంగురాజుకీర్తి భూమిమిాద వ్యాసిచెందును. అత దేవేశమును జయింపగోరినను అది యతని వశమగుచుండును.

388. ఇసప్రజలకు రక్తణయిచ్చుచు న్యాయమును నిష్పత్తప్రతముగ ప్రయోగించు రాజు మానవులలో దైవముగ భావింపబడును.

389. కర్కనోరవాక్షులను సహానముతో విను గుణసంపదగల రాజు ప్రజలు అతని రాజ్యఫత్తె ఛాయలనెన్నదు విడువ నొల్లరు.

390. వదాన్యత, ప్రసన్నత, న్యాయము, నిజప్రజను శ్రద్ధతో లాలించుట — తుగుణములుగల రాజు రాజులోకము సక్కే వెలుతుడు వంటివాడు.

నలుబదియవ యథ్వాయము

పాండిత్య ము

391. ఆర్జింపదగిన జ్ఞానమును తుణ్ణుముగ సంపాదింపుము. కాని దానిని సంపాదించిన తరువాత అది శాసించు తీగున నడుచుకొనుము.

392. ప్రాణికోటికి రెండుకంటు ప్రసాదింపబడినవి: ఒకటి సంభ్యాతాంత్రము. రెండవది శబ్దాతాంత్రము లేక అష్టర శాంత్రము.

393. విద్యకలవాడే సేత్తములు కలవాడు అనదగును. విద్య లేనివారి కండ్లు తలలోనున్న రెండువుండ్లు.

394. విద్యావంతుల సమాగమ మొక ఆనందోత్సవము. వారియెడబాటు హృదయశ్వాస వేదనము.

395. ముష్టివాడు ధనవంతునిమొక్కునట్లు నీవు గుర్తువు మొక్కవలసి వచ్చినను నీవు విద్యాధనము నార్జించినవాడవగు దువు. విద్యనేర్చుకొన తిరస్కరించువారే మానవులలో నథమా ధములు.

396. జ్ఞానము సైకతప్రాదము వంటిది. నీవు దానిని త్రవ్యాకొలది, త్రాగినకొలది అది యనవరతము పారుచునే యుండును.

397. విద్యావంతున కీప్రవంచమంతయు గృహమే. ప్రతి చోటు అతని జన్మభూమియే. ఇట్లుండ మృత్యుదినము వచ్చు వరకు విద్యనేర్చుకొనుటకు మానవుడేల శిథినప్పాంపడో తెలియ కున్నది!

398. మానవుడీజన్మలో సంపాదించు విద్య యేడుతరమాల వరకు నతనికు తుమాతుంచే కల్పించును.

399. విద్య తనకొక్కనికేగాక విచవాగికిగూడ ఆనందము కలుగజేయనని విద్యావంతుడైరుంగును కనుకనే దానికొరకే యతకు విద్యను మరింత ప్రేమించును.

400. విద్య మానవునకు నాశములేని ధనము; కలంక రహితమైన నిధి. దానిముందు యతర ధనము లింధనములు.

నలుబదియొకటువ యథ్యాయము

వ ద్య ని ర స న ము

401. జ్ఞానమధ్యది లేకుండ సభావేదికపై కెక్కుట జూవపు బల్ల లేకుండ జూవమాడుటవంటిది.

402. విద్యాపై భవము లేసుండ వక్తవ్యానిపించుకొన గోరు వాడు స్తునములు లేకుండ స్తురుషులను రంజింపజేయగోగు స్త్రీ వంటివాడు.

403. పండితుంమధ్య నోరువిష్టకుండినచో మూర్ఖుడుకూడ బుద్ధివంతుడుగా చలామహియగును.

404. విద్య లేకుండిను బుద్ధివంతుడుగానే యుండిన యుండ వచ్చున. కాని శిష్టులు అట్టిచాని యథీప్రాయము, కెట్టి విలువ యిన్నరు.

405. విద్యను నిర్లక్ష్యమచేసి తనదృష్టిచే తాను బుద్ధివంతుడనుకొనువాడు సభలో మాట్లాడుటకు పెదవులను విస్పగానే సిగ్గుపడక తప్పదు.

406. ఉసరత్తే^{త్రై}ములో సంటవండనట్టే విద్యను నిరసించిన వాడు రాజసింపనేరడు. మానవులుగు^{దైం}చి అతడు ‘జీవించి యున్నాడు’ అని ఆడుకేకాని యంతకుమించి యేమియు చెప్పరు.

407. సౌక్ష్మ్యత, ఉధారత, లేని బుద్ధికలవాని యంద చందము లెంతటివైనను మట్టి విగ్రహముకుండు అందము వంటినే యగసను.

408. విద్యావంతుడు నిర్ణమడగుట విచారింపదగినదే! కాని మూర్ఖునిచేతిలో ధనముండుట మరింత యథ్యాన్మాషైన విషయము.

409. ఎక్కువకులములో పుట్టిన మూర్ఖుడు తక్కువ కుల ములో పుట్టిన విద్యావంతునికంటే అధముడుగ భావింపబడును.

410. పశువులకంటే మానవులెంత యుత్కృష్టులో కదా! అట్టే విద్యావిష్ణూనులకంటే పండితుల లభికులుగ భావింపబడ వలయును.

సలుబదిరెండవ యథ్యాయము

శ్రీ తొండె త్ర్యము

411. ఈప్రపంచ నిధులన్నిటిలోను ఇర్కుమునకు సంాంధించిన నిధియి బొల్యుష్మైంది. సిజమున కది విత్తములక్కెల్ల రాజు అనవగును.

412. ఈ ములకు నిందుచేయ నొల్లక సి కుట్టిలో నెనో యొకటి పరవేయుచునే యుండుటాక చోద్యము కాదా?

413. చెపులద్వారా ప్రబోధింపబడి శృతపాండిత్యము గడించిన వారు భూమిమిాద దేవతలే యనదగుమరు.

414. చదువు లేకపోయినను జ్ఞానబోధలను బినుచి గొప్ప విషయము. ఏలన కష్టముల నెదురొక్కనవలసిసపు డది గొప్ప యూధారమగును.

415. పవిత్రపురుషు లిచ్ఛువలహా సిర దండమువంటిది. అది దాని శ్రీతలను జారిపడిపోకుండ రత్నించును.

416. కొద్దినై నను నుంచినూటలను వినుము. నీవు విను ఆ కొద్ది మూటలే వాటికి తగినట్లు నీ గౌరవమును పెంచును.

417. స్వయముగ ధ్యానపరుడై, జ్ఞానుల ప్రసంగములను విని ప్రబోధనిథిని సెకరించుకొనినవాడు ప్రమాదగ్రన్తుడై నను అర్థరహితముగ మాట్లాడడు.

418. జ్ఞానప్రబోధములచే శిక్షింపబడని చెవి వినుచున్నను చెవిటిదేయని భావింపదగును.

419. జ్ఞానుల వివేక వచనములను విననివారు వినయముగ నంభామింప జాలరు.

420. జహ్వారుచ తప్ప కర్కురుచి నెరుగనివారు బ్రతికి యున్నను చచ్చిసను ప్రపంచమున కేమి కొదుప?

నలుబడిమాడవ యథ్యాయము

తె లి సి కొ ను టు

421. తెలిసికొనుట యను కవచము అన్నిదాడులనుండి మానవుని రక్తింప గలదు. ఇది శత్రువులకు కూడ నభేద్యమగు దుర్గము.

422. సుశిక్షితబుద్ధి యింద్రియ చాపల్యముల నరికట్టును. చెడవంకు పోకుండచేయును. మంచికి మరలించును.

423. ‘విసంగు నెవ్వురుచెప్పిన | వినినంతనే వేగపడక వివరింపదగున్ | ఇని కల్ల నిజము తెలిసిన మనుజాడోసీతిపరుడు...’

424 జ్ఞాని పరులందరకు నర్థమగునట్టే మాట్లాడును. ఆత్మజీతరుల పెదవులనుండి వెడలుమాటల సూక్ష్మార్థములనే నేకరించును.

425. జ్ఞాని ప్రజలందరను తనవైపున కాక ర్షించు కొనును. అతని స్వభావము హద్దులుతప్పిన సంఠిచవికాసముల ననుభవింపక సదా సమత్వమునే వహించును.

426. ప్రపంచరీతుల కనుగొఱముగ తనను దిన్నుకొనుచుండుట జ్ఞానములో ఒక భాగమే యగును.

427. జ్ఞాననంపన్నుడు రానున్నదానిని గ్రహింప గలదు. కాని మాచు తనముందర నున్నదానినికూడ చూడజాలదు.

428. ఉపద్రవము లోనికి తల్లక్రిందులుగ చొరచడుట నోషమే. కాని భయపడవలసిన దానినుండి భయపడకుండుట బుద్ధివంతుని లక్ష్మణము.

429. ప్రతి యుష్టదవమునుండియు రక్షించుకొనగల దూర చృష్టిగలవానికి వణకవలసిన దెబ్బ యుండనే యుండజాలదు.

430. చక్కగా తెలిసికొనివానికి సమ స్తము లభ్యమగును. సమ స్తము కలిగియున్నను మూర్ఖుడేమీయు కలిగియుండజాలదు. అసగా నతడు వాటి యజమాని కాజాలదు.

సలుబది నాల్వ యథ్యాయము

దో ప రా హి త్వ ము

431. గర్వము, కోపము, అల్పత్వములేని ఘైశ్వర్యవంతుని ఘైశ్వర్యమున కొక వింతశోభ చేకూరును.

432. లుబ్దత్వము, అమిత విశ్వాసము, అతిలోలత — ఈ మూడు రాజుకు పనికిరావు.

433. తమకీర్తిని పట్టుదలాణో కాపాడు కొనువారికి తమ దోష మావగింజంతయైనను తాళ్ప్రమాణమువలెకాన్నించును.

434. నీదుర్గులత్వములనుండి నిన్ననీపు పట్టుదలగ కాపాడు కొనుము. అవియేనిన్న నాశముచేయు నీళతృగణము.

435. ఆశస్నేషనంభవముల కై ముందుగనే మేల్కూని తగిన వసతులు నేర్చురచు కొనసివాడు అర్ధికణముచే దహింపబడు గడ్డిమేళివలె ధ్వంసము కావింపబడును.

436. రాజు ముందుగో తననోషములనుదిద్దుకొని యితరుల దోషములను పరికేంచుచో నతసికి సంభవింపగల చేటు యేది కలదు ?

437. ఆర్థు పెట్టవలసిన చోట ఆర్థు పెట్టని పిశినిగొట్టు మైశ్వర్యము చివర కూరువేరులేకుండ ధ్వంసమగును.

438. ముట్టివిదవని లుధ్వత్వము నితరదోషములతో పోల్చు తగదు. దానికదియొక ప్రత్యేకజాతిక్రింద వచ్చును.

439. ఏ కాలమందు జేసకూరకు నుచ్చిపోకుము. నీ కే మంచియు చేకూరని వ్యాపారములలో ఆలగజీకొనకుము.

440. నీ హృదయ పే యే విషయములందు రమించునో వానిని నీ వితరులకు వెల్లడిచేయకుండు వేని సీశత్వపుఱాప్రాణము లన్నియు సిరర్థకము లగును.

నలుబదిమైదవ యథ్యాయము

నత్ను హ వా న ము

441. ఘర్మస్తుధులను గౌరవింపుము; నారి మైత్రి సంపాదింపుము.

442. సికు ప్రాప్తించిన చెడుగులను పరిహారింపగలట్టియు ప్రాప్తింపగల గాని నుండి రక్తింపగలట్టియు సత్పురుషు, సహవాసము సరమరలేకుండ సంపాదింపుము,

443. పూజ్యులగు నారి ప్రేమ చూరగొనుట యదృష్టముల
లోనిక్కు యదృష్టమగును.

444. నీకంటె యోగ్యులు నీమిత్తులై సపుడు నీకు చేసూరగల
బలముమందర తదితర బలములన్నీ యు నతి చేలవములగును.

445. రాజుయొక్క మంత్రాలే యతసి సేత్రములు. కనుక
నతడు నారిని వివేకముతో సేర్పరచు కొనవలయును.

446. పూజ్యులై నవారితి స్నేహముగ మెలగు రాజు శత్రు
వులు అతసి మందు గిరీర్ఘ్యులగుదురు.

447. తనను మందలింపగలవారి స్నేహము చూరగొనిన
రాజు నెవరు నాశము చేయగలరు?

448. తనను నుండలింపగలవారి సహాయముపై నాథార
పడని రాజు శత్రువులు లేనివాడైనను నశించును.

449. పెట్టుబడి లేనివానికి లభ్యేసట్లు సుసీపావంతులు అక
లంక బలము లేనివారికి స్థిరశాంతి యెట్లు చేసూరగలము?

450. ఎక్కువమందిసి శత్రువులుగా చేసికొనుట యఁవేకము
కాని నుంచి నారి స్నేహము వదలుకొనుట పదిట్టు మరింత
బుద్ధిపీణమైనవని.

నలుబడి యారన యథ్యాయము

నీచ సహవాసముసు వరించుట జ్ఞ

451. యోగ్యులు దుస్సంపర్చిముం కిచ్చగ్గింపరు. కాని
యల్పుమానస్కు లట్టివారితి మక్కులు మై యేకకుటుంబుఁవలె
వర్తింతురు.

452. సీరు ప్రవహించుభూమి స్వాభావమునుబట్టి సీటిగుణము మారిపోవుచుండును. ఆ విధముగనే మనస్సు తను వహించు సహవాసరూ యొక్క రంగుతో ప్రకాశించును.

453. మానవుని ప్రజ్ఞావిశేష మతని మనస్సును బట్టి యుండును. కానీ యతనికీర్తి మాత్ర మతని మిత్రగణమును బట్టి యుండును.

454. మానవుని నడనడిక యతని మనస్సునుబట్టి యుండు నట్లు కాన్నించును. కానీ నిజమున కతని మిత్రభృందమే దానిని నిర్ణయించును.

455. మానవుని పవిత్ర సహవాసమును బట్టియే హృదయ పవిత్రత, కర్మపవిత్రత యేర్పును.

456. పవిత్ర హృదయులు ధర్మప్రజ్ఞాసమృద్ధు లగుదురు. సత్యహవాసము కలవారికి సర్వము సమకూరును.

457. పవిత్ర హృదయమే మానవుని పెన్నిధి. సత్యహవాస మతనికీర్తి నన్నివిధముల నిసుమడింపజేయును.

458. ప్రజ్ఞావంతులు తమకు తామే గుణనిధులైనను పూజ్యులు సహవాసము నోకెపెట్టని కోటగా భావింతురు.

459. పుణ్యయు స్వర్గముకు మాగ్రము. సత్యగుఫులు సహవాసము పుణ్యచరణకు స్తుర్యము నొనగూర్చుచు.

460. మానవునకు సత్యహవాస యాను మించిస గొప్ప మిత్ర మింకొకిటి లేకు; దుష్టసహవాసము తెచ్చిపెటు సమ్మానులను మించిస కష్టసూలులేవు.

నఱుబడి యేడవ యథ్యాయము

యోచించి పనిచేయుట

461. ఒక వ్యవహరములో నీకు సమసూరు లాభము, నష్టము, నీకు మిగులు నికరముతెక్కు చూచుకొనిన తరువాతనే నీ వందులో ప్రవేశింపుము.

462. వారి వారి యోగ్యతలను బట్టి యెన్నుకొనబడిన మంత్రుల సలహాలతో వ్యవహారించు రాజకు దుస్సాధ్య మెందును లేదు.

463. పెద్దలాభము కలుగునట్లు పైకి కన్నించు వ్యవహరములు కొన్ని కలవు. కాని చివరకు వాటి పెట్టుబడికూడ నశించును. బుద్ధివంతు లట్టివానిని చేపట్టరు.

464. పరుఱి యవహోళనలకు భయపడు మానవు లేవ్యవహరమును పూర్వాలోచనలేకుండ చేయనే చేయరు.

465. ప్రతి చిన్న వివరమును ముందుగనే లెక్క నేసికొనకుండ యుద్ధములోనికి డిగుచో నీ శత్రువును సురక్షిత స్థానములో నుంచినవాడ వగుదువు.

466. సీవు చేయకూడని పనులు కొన్ని కలవు. వానిని చేతువేని నీ నాశము తథ్యము, సీవు శిథాయికముగ చేయవలసిన విధులు కొన్ని గలవు. దానిని చేయకపోయినను నీకు నాశము తప్పదు.

467. ఏపనిని జాగ్రత్తగ విచారించి కాని చేయరాదు. మొదట ప్రారంభించి ‘తరువాత నాలోచించెను’ అని తన హృదయములో నసుకొనువాడు మూడ్చడు.

468. తనపనిని యథార్థాయముగ నాచరింపనివాని కెంత మంది సాయపడినను అతని శ్రేమయఃతయు వ్యర్థమగును.

469. మంచిచేయుటలో కూడ ఆలభి పొందువాని శీలమున కది తోయుండదేని నీవు తప్పచేసినవాడవే యగుమఫు.

470. నీవు నిశ్చయించు విషయము దోషరహితముగ నుండుగాక ఆత్మగౌరవమునకు భంగమైన పనికి దిగిన మానవుని లోకము నిందించును.

నలుబడయెనిమిదవ యథాయము

శత్రు బలమును నిర్ణయించుట

471. తనలావు, యెదిరిబలము, సాధింపవలసినశార్యములో గల కట్టములు, మిత్రబలము – నీని యథాతథముగ విలువ కట్టుకొనిన మిాదటనే యుద్ధరంగములోకి దిగవలెను.

472. నిజసైన్యబలము యొక్క వివరములను, తన సేర్వ వలసిన దానిని కూలంకమనుగ సేర్వుకొని తన బుద్ధిబల, సైన్య బలముల హాద్దులను దాటని రాజుదండయూత్ లెస్నుటీకిని విఫలముకావు.

473. తన బలమును గుంచి తమరో తాము విషరీత గుణకారములను చేసినొని సాహసకార్యములకు దిగిసవా రనే కుము కలసు. కానీ యట్టివాటు మధ్యలోనే హతాశుత్తు నిహతు లగుచుండిరి.

474. శాంతచిత్తులు కాని వారు, తమ ప్రమాణాయను గుర్తెదుగనివారు, గర్వస్తులు శ్రీఘ్రముగనే నశింతురు.

475. ఒండిసిండ పడత్రుకొక్కునచో బ్రహ్మబృహ్మములే మైసను ఒండియునును తునియలుచేయును కదా !

476. వృక్షశిఖరాగ్రముల నెక్కియు నింకను పై కెగ్గొక యత్నించువారు తమ ప్రాణములనే కోల్పోశుదురు.

477. మొదట సీకుస్నదానిని చూచుకొనుము. దానిని బట్టి యధోచిత దానథర్మములు చేయుము. సీవిత్తరతుణము నకు పంపకమునకు సదియే సరిమైన మార్గము.

478. సీరుపోవు మార్గ మెస్కువ ప్రశాలముగ నుండినిచో సీరుపచ్చుమార్గము, యిరుకుగనున్న ను విచారింపవలసిన పనిలేదు.

479. తసయాదాయమును లెక్కపేసినొని దానిహద్దుల మధ్య జీవింపనివాడు వెలుగుచున్నట్లు కన్నించుచు చివర కేమియు లేకుండ బుకుంగుమని మునిగిపోవును.

480. ప్రమాణాజ్ఞానము లేకుండ తనథనమునంతను విచ్చుల విఫిగ చేతికివచ్చినట్లు ఖర్చుపెట్టు మానవుని మైశ్వర్యము నిమి మముల మింద హరించిపోవును.

సలుబడితోమైదవ యథ్యాయము

అదనుదలంచుట

481. తెల్లవారిసచో కాకి దివాంధముపై విజయము ప్రకటించును. అట్టే జయింపగోరు రాజు అదను చూచుకొని తన శత్రువులపై పడవతను. అదను గౌప్యపదను.

482. కాలగతి సన్నిహితముగ ననుసంపుము. అగ్నప్ప దేవతను స్థిరముగ కట్టివేయగల సూత్రమదియే.

483. అదనుదలంచి నీ వ్యవహరములోనికి నీవు దిగియుచిత్తమైన సాధనలను ప్రయోగింతువేని యసాధ్యమను వస్తువెందుండగూదు?

484. తోన కాలమును తగినలక్ష్మీముంగు కలిగియుందు వేని నీవీ ప్రపంచమునంతముకూడ జయింపగలవు.

485. విజయములపై కన్ను వేసి చూచువారు తమ యదను కొరకు కాచియుందురు. వారెంతమాత్రము తొట్టు పడు, తొందరపడు, కలగద్రోక్కరు.

486. దెబ్బతి³ శత్రువు మూర్ఖులునట్లు తాకుటకే గొఱ్ఱ పొట్టేలు వెనుకకు పోవును. శక్తినంతుల కార్యాపేతు కదియే కారణము.

487. బుద్ధివంతులు తమ కోపము నా నిమిషమందే కనచరచరు. వారు దానిని తను హృదయములలో పదిలబరచు కొని సమయముకొరకు వేచియుందురు.

488. శత్రువులు సీకంటె బలవంతులైనపుడు వారి ముందు తల వంచుము. వారెబలము త్సీణదశలో నున్నపుడు సీవు వారి నోడించుఱ సుకరము.

489. నీకే దేసి యొక యపూర్వావకాశము లభించేనేని తడవునేయక సాధ్యమైనదాకి కూడ యిత్తుంపుము.

490. కాలము నీ కనుపవన్నముగ నుండునేని కొంగవలె యకర్షిను నటింపుము. ఇంది కాలము తిరుగబడిన తోడనే రిప్యుమని కార్యరంగముపై కుదురుము.

ఏబదియవ యథ్యాయము

యుద్ధభూమి నీర్లయము

491. యుద్ధభూమిని కూలంకష్ణాగ పరిశీలించి నీర్లయము చేయువరకు యుద్ధమును రేపకుము; యుద్ధసన్నాహముల నాయ త్రము చేయకుము.

492. ఎంతటి శక్తివంతులైనను ఎంతటి బలవంతులైనను అఖేద్యములగు దుర్గముల నాశ్రయించు టుతిలాఫదాయకము.

493. సరియైన రంగస్థలమును నీర్లయించుకొని జాగరూక తతో సంభారములను సమకూర్చుకొనుచో దుర్ఘటులైనను బలవంతునితో నెదిరి పోరగలరు; జయము పొందగలరు.

494. ముంగుర్ స్తల శల్యసరీత్ గాంచి యుంచుకొనివ
దుర్గమ స్థావరముల నూతగాగొని పోరున్నదువేని నీక్త్రువు
యొక్క పూర్వాములు నిర్వీర్యములగును.

495. లోతుసభ్యులో మొసలి సర్వశక్తి సంచన్న రాలు. బయ
టకు వచ్చేనేని వాని శస్త్రాన్ని కది యొక యూటచస్తవగును.

496. రథము సముద్రయానము కన్వర్షమైనది. సముద్రము
మిాద ప్రయాణించు ఓడ భూమిమిాద అంగుళమైనను
పోజాలదు.

497. సర్వమును ముంగునేవున్నకొని సరియైన ఐయ్యముపై
గురిపెట్టి కొట్టురాజుకు సిజ్జుధై ర్యము తప్ప మార్కెట్ మిత్రము
నవనరములేదు.

498. దుర్బల సై స్వము కలరాజు తెగిన యువగాంగము నథి
ప్రీంచిన చాలును. బలవంతుడైన శత్రువు ప్రయత్నములుకూడ
నతని ముందు వ్యర్థమగును.

499. తెగిన రక్షణలుకాని, యితర సౌకర్యములు కాని
లేకున్నాను స్థానబలము కలిగియున్న ప్రజల నోడించుట
కషము.

500. నిరంతర బాణపరంపరలు కురిపించు వేటకాండ్ర నిచు
మంతయు లక్ష్మీపెట్టని మదగజ్ఞైనను బుక్కాలో దిఇబిచచో
ఒక్క నక్కకు లొక్కువై చిక్కువదును.

విపదియొకటవ యథ్యాయము

విశ్వా సాధుల పరీక్ష

501. భర్తాభిలాష, భనాభిలాష, సుభాభిలాష, ప్రాణ భయము — ఈనాలుగు మానవుని పరీక్షలు. ఈనాలుగు పరీక్షలకు నిచిచిన వారినే విశ్వాసింపుము.

502. కులీనుడు, దోషరహితుడు, అపయశస్తుకు భయపడు వాడు సగువాడే నీ వఖిలమీంపదిన వాడు.

503. ఎంతటి విద్యాచారంగశ్లుతైనను, ఎంతటి పవిత్ర హృషయుతైనను యజ్ఞానముసుండి ఘూర్తిగా విముత్తుతైన వారు కానరారు.

504. మానవుని మంచిని, చెపుగును రెంటిని తూచము. ఇందులో నేది యథికముగ నుండునో అదియే యతని స్వభావ మని తెలిసికొనుము.

505. ఎవ దుదారుడో, ఎవడు అల్పమనన్యుడో కనుగొన గోరుచువా? ప్రసర్తనయే శీలమునకు ఒరిపిడిరాయి.

506. బంధుమిత్రులు తేనివారిని ప్రశ్నసించు పట్ల జాగ్రత వమీగపుము. ఏలన వారి హృణయములలో సనురాగ ముండుని. వారు సిగ్గుచెంచుటకు బుయచడను.

507. నీకు ప్రేమ యుస్నింత మాత్రముచేత నీవాక మూర్ఖానిని యుతరంగ సుహదారుగ చేశికొందునేని యఽకు విన్న పతులేసి ప్రమాదములలోనికి చింపును.

508. పరీక్షింపక పెరవానిని నమ్మువాడు తన సంతృప్తి గూడ తీరని కీడుచేసనవా డగును.

509. పరీక్షింపక యెవనిని విశ్వసింపకుము. పరీక్షించిన మాదట ప్రతినాసికి వానికిణిన పనియే చెప్పుము.

510. పరీక్షింపని మనజుని విశ్వసించుట ; మోగ్యడని తెలిసినవానిఁఁ అనమానించుట — ఈ రెండుపనులు నిరంతర కష్టములనే తెచ్చిపెట్టును.

ఏబదిరెండన యథ్యాయము

సరీక్కించి యుద్యోగ మిమ్ము

511. మంచిచెమగులను రెంటిని చవిమాచి మంచిని మాత్రమే స్వీకరించు పురుషునకే యుద్యోగమిమ్ము.

512. నీరాజ్యములోని ప్రక్కతిసంపద సభివృద్ధిపరచగల వానిని, దానికి సంభవించు దోషములను నివారింపగల వానిని నీవ్యవహారముఁను నిగ్యహించుటకు నియోగించుము.

513. దయ, బిహేకము, సిశ్చయము గలవారిని, పేరానలేని వారిని మాత్రమే సేవకులను చేసినొనుము.

514. అన్ని పరీక్షలకు నిలువగలవా రెందరో యుండ వచ్చును. కాని ధర్మము నాచరింపవలసినచోట వారు దిగజారి పోవుచుందురు సుమా.

515. ఆయూషనులలో దత్తులై, యోరీమిలో కృషిచేయ గలవారికి సనిచెప్పము. నీకు ప్రేమపాత్రుడై నంత మాత్రము చేత నెట్టివానిని రాజకార్యములంకు నియోగింపకుము.

516. నీనేవకుని పరీష్కించి తీసికొనదగును. అతడు దేని కర్పూడో ఆపనియే చెప్పము. సనిచేయుట కద్దనైన కాల మగునో కాదో చూచి ఆపనిని ప్రారంభింపజేయుము.

517. ముంచుగా నీ సేవకుని దత్తుతను, అతనికి పనికిష్టు పనిని కీళ్ళయింపుము. తరువాత నే వానికాపనిలో బాధ్యతకల శ్రావము నిమ్ము.

518. ఎవడే హాదాకు తగినవాడో తెలిసికొనుము. పెమ్మట అతడౌ హాదాను డిగ్గిజయముగ సెరఫేర్చుటకు తగిన గారన మును లాపత్తుల ను కింపింపుము.

519. తనపనియందు నిపుణతాల సేవకుని స్వాతంత్యము లను సరిగా నద్దముచేశికొనలేనివాని సంపగ నిలువజాయదు.

520. రాజు ప్రతిదినము ప్రతివని పరిశీలింప వలయును. ఏలనన రాజ్యములోనున్న ప్రభుత్వాధికారులో నేదోనము. లేనంతకాల మాసేశమునకెట్టె యుప్రదవము వాటిల్లజాలదు.

ఏబదిమూడవ యథ్యాయము

బ ० ధు ప్రీ త్త

521. బంధువు లైన వారాక్కరే విపదశలో నినుంటిపెట్టు కొస యుందురు.

522. ఓన నెల్ల స్తుమ్య సేమిందు ఒంధువులుకలవాని యైక్యో
మెల్లస్తడు పెరుగుచునే యుండును.

523. తసజంధువుల నతి చసవుగ కలిసికొసక వారి ప్రేము
మూరకొనజాలుక యుండువాడు గ్లోతెగిస తట్టాకము నంటి
వాడు. అసిని యైక్యోయును ఉపనిషండి తొలగిపోపును.

524. తస బంధువులను చెరదిసి లాలన పాలనలతో వారి
నాదంచుటయే యైక్యోయు యైక్యో యుసయోగును,
ప్రయోజిసును.

525. మృదుభావిమై యిచ్చుటతో చేతికముక లేనివా
డగుచో బంధువు లక్ష్మివానిని దెవురుగుగ కప్పివేయుదురు.

526. కోవను నెగుగక చేతికొలది దాసము చేయునాని
కుండు బంధునుయ్యదము ప్రశంచములో నెవరికి నుండజాలదు.

527. శాకి శః కు నొడికిన యూహణరమును స్వారబునితో
దాచక తన సరివారినందరను పిలిచి వారితో పంచకొనును.
అట్టి స్వాఖావము కలవారి యైక్యోయు మాత్రమే నిలచి
యుండును.

528. రాజు తన ప్రజలసందర నొకేనిధముగ గాక వారి
వారి యిర్చు కొను: ట్లి గౌణించుటమే.. ఏలనన చాలమంది
యించులకు లేని పాక్కాలను కోరుచుండుటా.

529. నీబంధువుడు కలిగిన శప్పమును నీవు సుంభముగ
తీవ్రవచ్చును. ఆనఁ శైత్యమూడుగు గల కారణమును తొల
గింతువేచి యతడు చక్కబడును.

530. సీతో విరోధించిన బంధువు తిరిగి సీదగురులు వచ్చి నేని యతనిని సహాతుకముగ శాంతపరచుము; గాని సీవు మెలుకువకలిగి యుండవలెను.

ఏబడినాల్నాన యథ్యాయము

అప్ప మత్తత్త

531. అతికోపముకంటె కూడ సర్వజ్ఞుల మనకొనుటవలనకలుగు ప్రమాదము మరింత యథ్యాస్నానైనది.

532. దారిద్ర్యము జ్ఞానము సాంచివేయును. అశ్లేషాద్ర భావము కూడ యశస్వును హాంచును.

533. అజాగరికతవలన ప్రభావము ఉభింషజాలను. ప్రపంచములోని ప్రతివిజ్ఞానశాఖ యొ భావమునే వెల్లడించినది.

534. పిరికివారి కెన్నికోటులున్నను ఘలమేమి? జ్ఞాగ్రత్తేని వారి కెంతసంపద యున్ననేచూ ఘాము?

535. ప్రతివిషయమునందు ముందుగనే మేల్కొనని నాడు ఆకస్మిక యుపద్రవము సంభవించిననాడు తన నిర్వత్యమునకు డిల్ల పోవును.

536. సర్వదా సర్వస్రజలయండు సీవు మెలుకును పీడకుందువేని యక కావలసిన దేమున్నది?

537. సదోదితము, ప్రజాగరితము నగు మంసుతో తన పనిని నిర్వహించు చానికి దుస్సాధ్య మేరీయులేదు.

538. ప్రజానంతులు శాసించు పనులను రాజు ఆవిరళ శ్రద్ధతో సెరవేర్చవలెను. అట్లుచేయు నిరాకరించుచో నతడు దాని ధలితము నేడుషరములలో సెప్పుడో యొకప్ప డనుభ వింపక తప్పదు.

539. సర్వజ్ఞత్వము, గ్రావ్యము అను దోషములు నిన్ను మోహపెట్టునేని నిరక్ష్యముచేతను, నిగ్నిర్వ్యాచేతను చెడిపోయిన వారి నేరులను జ్ఞానికి తెచ్చుకోనుము.

540. తన మనసు సెల్లపూడు తన లక్ష్మ్యముసై కేంద్రిక వించునేని మానవుడు కోరు సను స్తుము నులభముగా సాధింప బడును.

ఏబదియైదవ యథ్యాయము

న్యాయ పరిపాలన

541. చక్కగా యోచింపుము. ఏపశ్చమునకు మొగ్గకుము. పత్రపాతరపొతుడ్వా న్యాయ పంచితుం సుహా తీసికొనుము. న్యాయము చెప్పట కిదియే పద్ధతి.

542. ప్రపంచము జీవితముకొరకు జలదనుల సచేత్తించును. అల్సై మానవులు రక్షణకొరకు రాజనండము నచేత్తింతురు.

543. బ్రాహ్మగ్రంథ శాత్రుములకు, ధర్మశాత్రుమునకు కూడ రాజదండ్రమే ప్రాణాధారను.

544. తనరాజ్యములోని ప్రజలను ప్రేమితో పాలించురాజు మొక్క సార్వభూమత్వమెన్నటికి నతనిని విడిచిపోబాలదు.

545. న్యాయానుసారము తన దపడము నుపుణ్ణాగించు రాజు రాజ్యములో సకాలవర్ష డులు కురియును; సన్మనమృదియుండును.

546. రాజువిజయమునకు కత్తి కారణము కాజాలదు. ఏ పత్రమునకు మొగ్గని బుజువైన రాజదండ్రమే యతని విజయము నకు కారణము.

547. రాజు తన ప్రజల కందరకు రక్తకుడు. అతనిని యతని రాజదండ్రము (ఏపత్రము వహింపనిది) రక్తించును.

548. అందరకు నులభలభ్యదు కానివాడు, తగు శ్రద్ధతో కార్యములను విచారింపనివాడు నగురాజు పదచ్యుతుడై శత్రు వులు లేనిచాడై నను నశించును.

549. ప్రజలను ఒప్పారంతశ్శృష్టివులమండి రక్తించురాజు తన ప్రజలు తప్పాచేసినపుడు శిక్షించుట కళంకయి కాదు; అని యతని ధన్యము.

550. నుర్మారులకు న్యుత్యుదండన విధించుట వరిపొందు సండి కలుపు పెరికి నేయుట వంటిది.

విబదియాడవ యథ్యాయము

నిరంకు శత్ర్వ ము

551. తన ప్రజలను పీచించుచు సనద్ధచర్యలను చేయు రాజు హంతుకునికంటె నిక్కట్టుచు.

552. న్యాయదండనచేయు రాజు ప్రార్థనయే ‘నిలు, నిలు, ఒలిచియింపు’ అను బందిపోటు శాసనమువంటిది.

553. తన పరిపాలనను ప్రతి నిత్యము పరిశీలించి యందలి యుక్తమములను తోలగింపని రాజుస్థాభోమత్వము కోబురోజు త్వీణించి పోవుచుంపును.

554. ఎనిపాలన న్యాయమార్గములనుండి పరిభ్రమించునో యట్టి సివేకహీన్మడైన రాజు రాజ్యమును, విత్తమునుగూడ పోగొట్టుకొనును.

555. పీడింపచడు ప్రజలు విడుచు కన్నిటిథారలే రాజు యొక్క మైశ్వర్యమును నిశ్చయముగ నశించుచేయును.

556. న్యాయమైస పరిపాలనయే రాజులకు కీర్తితెచ్చును. దుర్గార పరిపాలన వారి యశస్వును నులినపగచునూ.

557. పర్వ విష్ణువైన ఆకసముక్రింద భూమి యొట్టి శోభించును? క్రూరుడైన రాజుపాలనక్రింద ప్రజ లావిధముగనే శోభింపజాలరు.

558. నిరంకుశుడైన రాజుపాలనక్రింద భీనవాని క్రితికంటె కూడ ధనికుసి స్నితియే మరించ విషమముగనుండును.

559. రాజు న్యాయ, ధర్మపథములను తప్పినచో ఆకసము నకాలములో వర్షింపనే వర్షింపను.

560. రాజు న్యాయముగా పరిపోలైంపనిచో బ్రాహ్మణులు తమ శాత్రుములను మరచిపోదురు. గోమాతపోదుగు శోషించి పోవును.

ఏందియేడవ యధ్యాయము

భయోత్పత్తము కల్పించు పనులు చేయకుండుట

561. రాజు దోషియోక్క దోషప్రమాణమును గుర్తించి యతడు తిరిగి తప్పుచేయ కుండునట్లు శిక్షింపవలయును. కాని యూ శిక్ష హద్దులు మిారి యుండరాదు.

562. తమ యధికారము చిరకాల ముండగోగువారు న్యాయదండును చురుకుగ నుపయోగింప వలయును; కాని దానిని మృదువుగ ప్రయోగింపనలయును.

563. తన ప్రజలను చండ్రప్రచండముగ శాసించుచు వారిలో భయోత్పత్తము కల్పించు రాజు చివరకొక మిత్రుడు కూడ లేకుండ చేసికొని నశించును.

564. ఏ రాజుకోర్చును తన ప్రజాళిహృవ్యానయములలో హత్తుకొనిపోవునో ఆరాజు శీఘ్రములోనే తన రాజ్యముపోగొట్టు కొనును ; మరియు నతని దినములుకూడ దగ్గరపడును.

565. తన ప్రజల కందుబాటులో లేని మూర్ఖరాజు చేసి లోని ధనము రాతుసిచే రత్నింపబడు నిధినంటెది.

566. రాజు వాక్యమ్యము కలిగినవాడై, కుమారహితుడైనచో నట్టివాని విభవ మెంతట్టిడై సను శీఘ్రములోనే నశించును.

567. సరసనరథి తప్పిన విరసవాక్యములు, ప్రమాణము తప్పిన శిక్షలు అధికారాయఃపిండము సరగదీయు ఆకురాళ్ల వంటివి.

568. తన ప్రణాళికలు వ్యర్థైనపుడు తన మంత్రుల సలహా తీసుకొనక వివేకభ్రష్టుడైన రాజునంపద నశింపక తప్పదు.

569. అవకాశ ముండగనే తన రక్తణలను బలపరచుకొనని రాజు శత్రువుడికి వణకిపోవుచు చివరకు నశించును.

570. మూర్ఖులతోను, శకులతోను మైత్రీచేయురాజు అవివేకభారమునకే భూమి విలపించును. దానినిమించినదింకొకటి లేదు.

ఎబదియెనిమిదవ యథ్యాయము

ద య

571. ఆహ ! దయ మెంతటి యన్యలావణ్య సుంధరి. లోకమంతయు దీని స్మితావముచేతనే సుఖుశాంతుల ననుభవింప గలుగుచున్నది.

572. దయ మూలముననే జీవితసాకర్యము లన్నియు కల్పింప బడుచున్నవి. అగి లేనివారు భూమికి బువుచేటు.

573. పాషటుకు నలనుపడని పాటయొక్క ప్రయోజన మేమి? ప్రేమచూపలేని కంటివలన ప్రయోజన మేమి?

574. పరులయెడ వారివారి ప్రమాణములనుబట్టి దయ చూపక కేవలము తన ముఖమునుమాత్రమేచూపు కండ్లపలన ప్రయోజన మేమి?

575. దయయే కంటి కలంకారము. అదిలేని కన్న కేవ లము శరీరములో నొకపుండువంటిది.

576. పరులపై దయచూపలేని కండ్లగలమానవులు భూమి మింద జడముగనుడు చెట్లకంటె నేవిధముగ ప్రేష్టులు కాగలరు?

577. పరులపై దయచూపలేని నరులు నిజముగ గ్రుడ్డి వారు. ఇతరుల దోషములను పరిగణింపనివారే యథార్థ దృష్టి కలవారు.

578. తనవిధుల కెట్టిథంగములేకుండ పరులపై దయచూప గలవాడే యాభూమి కథికారి.

579. నిన్నవమాన పరచినవారిని త్యమించుటయేకాక వారి యెడల దయకూడ చూపుటయే గొప్పతనము.

580. దయానముద్రులని పిలువబడ గోరువారు తమ సంస్కారముల తమిలోకే కలువబడిన విషమును కూడ గడగడ తొగివేయుదురు.

564. ఏ రాజుకొర్యము తన ప్రజాశివ్యాసయములలో వాత్సుకొనిపోవునో ఆరాజు శీఘ్రములోనే తన రాజ్యముపోగొట్టు కొనును ; మరియు నత్తని దినములుకూడ దగ్గరపడును.

565. తన ప్రజల కందుబాటులో లేని మూర్ఖరాజు చేసి లోని ధనము రాకుసిచే కృత్తింపబడు నిధినంటిది.

566. రాజు వాక్యము కలిగినవాడై, కుమారహితుడైనచో నట్టివాని విభవ మెంతటిదైనము శీఘ్రములోనే నశించును.

567. సరసనరథి తప్పిన విరసవాక్యములు, ప్రమాణము తప్పిన శిక్షలు అధికారాయఃపిండము సరగదీయు ఆకురాళ్ళ వంటివి.

568. తన ప్రజాశికలు వ్యర్థమైనపుడు తన మంత్రుల సలహా తీసుకొనక వివేకభ్రమ్మడైన రాజుసంపద నశింపక తప్పదు.

569. అవకాశ ముండగనే తన రక్తణలను బలపరచుకొనని రాజు శత్రుదాడికి పణకిపోవుచు చివరకు నశించును.

570. మూర్ఖులతోను, శమలతోను మైత్రీచేయురాజు అవివేకభూరమునకే భూమి విలపించును. దానినిమించినదింకొకటి లేదు.

, ఏబదియెనిమిదవ యథ్వాయము

దయ

571. ఆహ ! దయ మెంతటి యనన్యలావణ్య సుండరి. లోకమంతయు దీని ప్రభావముచేతనే సుఖుశాంతుల ననుభవింపగలుగుచున్నది.

572. దయ మూలముననే జీవితసాకర్యము లన్నియు కల్పించ బడుచున్నవి. అగి లేనివారు భూమికి బున్నచేటు.

573. పాషటుకు వలనుపడని పాటమొక్క ప్రయోజన మేమి? ప్రేమచూపలేని కంటివలన ప్రయోజన మేమి?

574. పరులమైడ వారివారి ప్రమాణములనుబట్టి దయ చూపక కేవలము తన ముఖమునుమాత్రమేచూపు కండ్లవలన ప్రయోజన మేమి?

575. దయయే కంటి కలంకారము. అదిలేని కన్న కేవ లము శరీరములో నొకపుండువంటిది.

576. పరులపై దయచూపలేని కండ్లగలమానపులు భూమి విచాద జడముగనుండు చెట్లకంటె నేనిధముగ ప్రేష్టులు కాగలరు?

577. పరులపై దయచూపలేని నరులు నిజముగ గ్రుడి వారు. ఇతరుల దోషములను వరిగణింపనివారే యథార్థ దృష్టి కలవారు.

578. తనవిధుల కెట్టిభంగముతేకుండ పరులపై దయచూప గలవాడే యాభూమికథికారి.

579. నిన్నవమాన పరచినవారిని తుమించుటయేకాక వారి మెడల దయకూడ చూపుటయే గొప్పతనము.

580. దయానముద్రులని పిలువబడ గోరువారు తమ కండ్లమెదుట తమోరకే కలుపబడిన విషమును కూడ ఏడగడ తొగివేయుదురు.

ఏజనీతొమ్మిదవ యథ్యాయము

చారులు

581. రాజుసీతిశాస్త్రము, వార్తాయనసైన్యము-తండ్రండు కండ్రద్వారా చూడటంలయునని రాజు గుర్తించునుగాక.

582. ప్రతిదినము, ప్రతిమిషికి సంభవించు ప్రతినిషయ మును సాంఘాలంకు తెలికొనుట రాజుయొక్క ధర్మము.

583. చారులు మూలమునను, వేగులవారి ద్వారమునను తనచుట్టు జముగుచుండు విషయములను తెలిస్తొనని రాజు విజయములను నాథింపజాలడు.

584. తసంచందుగులయొక్కయు, తన రాజ్యమలోని యథి కారులయొక్కయు తన శత్రువులయొక్కయు చేషులనన్నింటిని లెస్సుగా పేళేలించుటకు రాజు వేగులవాండ్రును నియోగింప వలయును.

585. శంకించాని యాకారము, నెవ్వునిమందు తొఱ్ఱు పడని స్తోర్యము, దహస్యగోపనము — ఈ శక్తిత్రయము కల వానినే చారుసిగి నియోగింపదగును.

586. చారులు, వార్తాహారులు సన్యాసులవలెను, తీర్థావాసుల వలెను వేషములు వేసొని కూలంకమ్మెన పరిళోధ నలు సలుసనలెన. తమకేమి సంభవించినను వారు తమ రహస్యము లను వెలిబుచ్చరాదు.

587. ఇతరుడు గుట్టలీతీ శాగలవాడు, నిర్దూషము, అనందిధిము సగు సమాచారమును పోగుచేయగల వాడు వేగుపవాడుగా సుండనమ్ముడు.

588. చారసంపాదిత సమాచారము నితరచారులద్వారా పంచోధింపవలెను.

589. ఈచారులలో నొకఁని గురించి మరియుఁకరికేమియు తెలియకుండవలయును.

590. వార్తాధికారుల నెస్తున్న బహిరాగచుగ బహాలక్ రింపరాదు. అట్లుచేయుచో నీరహస్యమును స్వేచ్ఛల్చంచు కొనినవాడవగునువు.

అరువదియవ యథ్యాయము

శక్తి

591. శక్తి కలవారే విత్తువంతు ఎనదగుదురు. అది లేని వారు వారి కున్నదానిని నిజముగ కలిగియున్న వారగుదురా?

592. శక్తి యొక్కాకే మానవుని విత్తుము. జక్కిన ధనము శాశ్వతముకాదు. అది యొప్పుడో యొనాడు మానవుని విడిచి పోపును.

593. అవిరళక్తి యను విత్తము కలవాను “అయ్యె మేము నశించిపోతిమి” అను నైరాశ్యవాక్యముల సెన్నడ వచింపరు.

594. లక్ష్మీయద్వ్యాగమును విరమింపని ప్రయత్న శీలసి గృహము వెత్తకొనుచువచ్చి త్సంతతాను ప్రవేశించును.

595. లతాంతశీభ యాలత త్రావిన తోయనమ్ముద్దిపై యథారపదునట్లు మానవుని యుత్సాహతోయమే యతని యదృష్టము యొక్క ప్రమాణము.

596 సీప్రమోజనము లన్నియు మహాస్నాతములుగ ను కుగాక. ఏటనన ఒకవేళ అవి విఫలముతైనను సీక్కిర్చి సదా నిష్పత్తంకముగనే యండును.

597. ఓటమి కలిగినపు డుత్సాహవంతు లెన్నడు ధైర్యము వీడరు, తీక్కుబాణముచే కొట్టుజడినపుడే మదకరి తనపాదము లను మరింత స్థిరముగ నాటునుండును.

598. శక్తి విహీనుల కంతులేని యాదార్యజనిత ప్రభావ మెన్నటకి కలుగనేరదు.

599. పెద్దపులిని తలచినంతనే హృదయము కృంగిపోవుహసి కశ్చేబరమెంత యున్న సేమి? దాని దంతములెంతవాడిపై సనేషి?

600. ఉత్సాహబలమే బలము. అదిలేని నారుశుద్ధమేదులు. వారి మానవాకారమే వారికన్న విశేషము.

అరువదియొకటవ యథ్యాయము

అలన త్వము ను వీ దు టు

601. అలనత్వముపోగ దాడిసలుపుట ప్రారంభించినచో
వంశ మనుసిరంతరజ్యోతి యారిపోవును.

602. తమకుటుంబమును స్తిగ్రమైన పునాదులమిాద స్తాపింప
దలచినవా రలనత్వము యొక్క నిజతత్వమును గురైరిగి
దానిని వర్ణింతుమగాక.

603. అలనత్వమునుహంశకుని కాగలించుకొను మూర్ఖుని
కుటుంబము తసకంటె ముందుగానే నశించును.

604. అలనులై యుదారకార్యములకు పూనుకొనివారి
గృహములు నశించును. వారి దురాగతములకు హాస్తులుండవు.

605. కాలయావనము, మరచు, సోమరితనము, నిద్ర -
తః నాలుగు భ్రఘ్నులగువారి విషణునొకలు.

606. ఎంత రాజులయండదండలున్ననూ ఈప్రవంచములో
సోమరులు రాణింపజాలరు.

607. సోమరులై యే ఘనకార్యములను చేబటు లేనివారు
జననిందలకు, గృహాలకు సాత్రులు కాకతప్పును.

608. కుటుంబములో సోమరితనము ప్రవేశించేనేని యా
కుటుంబము త్వరలోనే శత్రువుల చేతులలో బానిన యగును.

609. అఱవత వీషిన తత్కామే పూర్వాపు కుటుంబభూరులన్నయు నశించును.

610. అఱవత సెగునీ రాజు శ్రీవిక్రముని రాజ్యము నంతను తన యధిసమఃసకు శైచ్ఛూకొనగలదు.

అనువదిరెండవ యథాగ్యయసు

పో రు మ హము

611. ‘అసాధ్యము’ అను సెవమాత్రో సేకార్యమును విడిచి పెట్టుకుము. ఏలనన కృషి సమస్తమును సాధింపగల సమర్థతను సీకు ప్రసాదించును.

612. ఏవనిని యునంపూర్తిగా విడువకుము. ఒకసారి ప్రారంభించిన దానిని పూర్తిచేయుండ విడిచిపెట్టువారి నీ ప్రపంచ మాదరింపజాలదు.

613. ఎక్కి ప్రయత్నమునుండిశు విరమింపని సాహసో వేతులకే సర్వప్రజలకు సేవచేంతిమను, మాహాత్మ్యము లభ్యనుగును.

614. పిరికివాని చేతిలోని కత్తివలె సోమరి నుదాన్యతరాణింపము. అది శాశ్వతముగ నుండునదికాదు.

615. సుఖమును త్యజించి కృషినే వరిచు మాసవుడు తన బంధుమిత్రులంవరకు పెట్టినిరోటు. అతమ వారి దుఃఖాంబుపులను తుడిచివేయును.

616. పరిశ్రమలే వైశ్వర్యమునకు మూలము. సోమరి తసము దారిప్రయమును లేచిని తెచ్చిపెట్టును.

617. సోసారి తనమున్న గృహములో పెద్దమ్మ దిర్దిర తిరుగుసు. కాని లక్ష్మీ యలనత్వము నెరుగిని పౌరుషమున్నచోట సివసించును.

618. లక్ష్మీ మానవు నొకవేళ విజిచిపోయిసచో సిగ్గుపడ వలసిస దెమున్నది? కాని మానవుడు బుద్ధిపూర్వకముగ కృమిని విజిచి పెట్టుచూచునుకరము.

619. దేవతలు వ్యతిశేషమైన కూడ పరిశ్రమ వలన సే కృమికి తగినఫలము ఉథించితీరును.

620. విధికి లాంగక నిరంతరకృషి చేయువారు విధినికూడ లోబరుచు కొందరు.

అనువదిమాడవ యధ్యాయము

వి ప ది ధై ర్భై ము

621. విపత్తు సంభవించునపుడు దానిని చిపునప్పుతో నెడుర్కొనుచు. ఏలనన చిరుపునలె నెట్లి యిక్కుటునైన నెడుర్కొసగల ఓషణి యింకొకటి మానవునకు ఉథింపజాలదు.

622. చంచలమనస్సు ధృతిపణించినచో దుఃఖిసముద్రము యావత్తు దానియందు గోప్యవైపును.

623. కష్టములను చూచి కష్టపడనివారు కష్టములనే కష్టపెట్టి పంపివేయుచుందురు.

624. దున్న పోతువలె ప్రతికష్టము గుండ నడచిపోపుటకు ప్రతినాడిని వినియోగించు మానవునకు కష్టములు కలుగ వచ్చును. కాని వాని నడకు వరాభవించి పంపివేయును.

625. కష్టపరంపర లూకటొకటిగ మానవునిపై పడినను జంకని హృదయముకల మానవుని విఘ్నములకే విఘ్నములు సంభవించుచున్నవి.

626. అధ్యాత్మదినములలో నుచ్చితచ్ఛిబ్బుకాని మానవులు ‘అయ్యా ! మేము నాశము చెందితిమి’ అని నిర్వేదము చెందవాసిన దినము లెన్నడైనను కలుగునా ?

627. శరీరము దుఃఖాజనము అని జ్ఞాన లెరుంగుదురు. కనుక నేకష్టములు వచ్చినను వారు నిర్వేదము చెందరు.

628. సుఖమునందు నంగము లేనివాడు, కష్టములు విషయ ప్రస్తుతివలన జనించు న్యాయములో నొకథాగమని గ్రహించువాడు నెట్టి విఘ్నములకు దురపిల్లడు.

629. విజయాత్మవ దినములలో సుఖములపెంట పరుగిడని వాడు విషద్దినములలో బొధపడడు.

630. ప్రయత్నములోనుండు ఆయూసాదుల నతిసంతోష ముతో స్వీకరించువాని నతని శత్రువులే స్తుతించుచుందురు.

రాజులను శీరి కగల

రెండవథాగములోని ముదటిప్రకరణము సనూ ప్రము.

రెండవ ప్రకరణము



రాజ్యాంగములోను భాగములు

అధినిధినాల్ని యథ్యాయము

మ ० ३

631. గొస్టుగొప్ప సాహసకార్యములను సాధింపగల మార్గములను ఆవకాశములను యుక్తముగ నిర్ణయింపగల వానిని వాని నేఱుతువులో ప్రారంభింపవలయునో సూచించు వానిని మంత్రిగ నియమింపదగును.

632. అధ్యాయము, నిశ్చయము, పౌరుషు, ప్రజా క్రేయముపట్ల శ్రేష్ఠాభక్తులు, పైసూత్రములోని లక్ష్మణము — ఈఘోషు నుంత్రియుక్క యర్పాత్ము.

633. మిత్రభేదము, మిత్రలాభము, శన్మృతులను మిత్రులుగ చేసినొసట — ఈశక్తుంగ కలవాడు సహర్షపుడైన మంత్రి కాగాడు.

634. ప్రణాళికలను రచించుట, వాసనాచరణలోనికి తెచ్చు సాధన సంపత్తి నిర్ణయించుట, నిత్యిత్తాభిప్రాయ ప్రకటనము — ఈమూడు మంత్రికుండవలసిన ముఖ్యాగుణములు.

635. న్యాయశాస్త్రవిదుడు, విద్యాప్రబోధకుడు, వాక్యానందు అంతఃకరణాభ్యాది కలవాడు, ప్రతియవనరమునకు ఈగిన

దానినే యెల్లపుడు గ్రహింపగలవాడు: సీకు మంత్రిగ నుండి దగును.

636. సైజవసీషమకు ఒప్పల్గంథావలోడనముకూడ జత కూడునేని మానవులకిక దుర్గాహ్యమైన దేవియిందును?

637. శ్రున్నక్కబ్బాస మును నీవెంణగా సేరించుకొనినగు అసభవ జ్ఞానము చుకూడ సత్తరించుకొని తదనుగుణముగ నాచరించుము.

638. గాజు మూర్ఖుడేకావచ్చును; అతడు ప్రతియదుగులోను మంత్రిమాటలను పెక్కచెవిని పెట్టవచ్చును. అఱునను న్యాయమైన దానిని యుచితమైనదానిని యెల్లపుడు సూచించుచుండు టయే కుంత్రిక రవ్వము.

639. మంత్రి సభలో కూర్చుని తనరాజు నాశముకొర కే వాన్నిముచ్చున్న మంత్రి డెబ్బదికోట్ల శత్రువులకంటే నెఱ్చువ యుప్రదవారి.

640. నిశ్చియూర్ పదులు కానివారు పూర్వాహములను పన్ను టలో పూర్వా త్వమునే ప్రటింపవచ్చును. కాని దానిని నిర్వహించుటలో నారు జంకిపోయి తమ రచనలనెన్నడు సాధింపజాలరు.

అరుపదియైదవ యథ్యాయము

వ్యక్తి త్వ ము

641. వాక్యాతుర్యము నిశ్చియముగ గొప్ప యశ్శమ్ము, ఆళ్ళాయిదము దానిఁ దేవ్రత్యేకమైన యాళీస్తు. అది యంకొక దానిలో భాగము కాజాలదు.

642. హనివృద్ధులు జివ్యాగుణములోనే కల్పితు. కనుక అవ్యక్త సంభాషణము నుండి నిన్ను నీవు రత్నించుకొనవలెను.

643. స్నేహితులను మరించ సన్నిహితము చేయుచు శత్రువుడయములను కూడ మృదువు పరచానడయే సంభాషణ మనదగును.

644. ప్రతి పరిస్థితిల్లి చక్కగా పరామర్శచేసి తరువాతనే యర్పమైన సంభాషణ చేయుము. ఇంతకంతు పవిత్రును, గౌభమను చేకూర్చు ఘుసతరన్ను వింకొకటి లేను.

645. నీవెటిసంభాషణ చేయవలెను? ఏయితర సంభాషణ చేతను అణచివేయడజాలని సంభాషణ చేయుము.

646. శ్రీతు తనలో లీనమైపోవునట్లు, ఇరుల సంభాషణ లోనిసారమును గ్రహించునట్లు చేయటయే రాజనీతి కోవిదుని చ్ఛత్.

647. అదురు, బెమరులేక సంభాషములేక సూటిగా మాట్లాడగలవానిని వాదములో జయించు ఔట్టి నాడిని సాధ్యముకాదు.

648. సుశిక్షిత శ్రమముగ మాట్లాడుచు, సానునయభావ నుపయోగించు మానవున కీప్రసంచము బొసట యగును.

649. కొద్దిమాటలలో, నేడ్నుకూర్చున నరన పదజాలములో తమ మనన్నును విశదిపరచజాలని వారి కథిక ప్రసంగ కండూతి బహుశమగును.

650. నిజనముపొర్చత విద్య నితరులకు బోధింపజాలనివారు లతాగ్రమున పుష్టించియు వాసనలేని నిర్గంధ కునుమము వంటివారు.

అరువదియారవ యథ్వాయము

కార్య పవిత్రత

651 స్నేహితులను చేసికొనుటవలన మానవునకు విజయము చేకూరును. కాని కార్యపవిత్రత యతని కోరికను సఫలము చేయును.

652. శాశ్వత కళ్యాణమును కీర్తిని ప్రసాదింపజాలని కార్యములనుండి సదా పరామృఖుడవు కమ్ము.

653. ఈ ప్రపంచమున నభ్యుదయము కోరువారు తమ యతన్నును మలినపరచు సర్వకార్యములను పరిత్యజింపవలెను.

654. విషయముల కుచితగారవము నిచ్చువారు హతవిధు లైనను నీచకార్యములకు, అవినీతిపనులకు లోనుగారు.

655. ‘నేనెట్లి వనిచేసితిని?’ అని కార్యాంతరము విచారించు పనుల నెవడు చేయకుండు గాక! ఒకవేళ అట్టిదేడేని చేసిన మొడల నతడు తిరిగి దానిని చేయకుండుట మేలు.

656. శిష్టులచే గార్హింపబడు కార్యముల నాకలిదప్పులలో తనను పోషించిన తల్లిని రష్టించుటకైనను చేయరాదు.

657. నీచకార్యములుచేసి కూడబెటుబడిన వైక్యర్యము కంటె పుణ్యత్వుల దారిద్ర్యమే చాలమేలు.

658. నీతిశాత్రువిపుషులు నిందించు కార్యములను చేసినవారొకవేళ జయమునే సాధించిన దుర్గతి చెందుదురు.

659. దుఃఖాంబుకణములమధ్య గుంజులోనబడిన సర్వస్వము తిరిగి యేశుపులమధ్య సెలవుదీసికొనును, కాని ధర్మమార్గమున సముప్పొంపబడిన ధనము, మధ్యలో నష్టమేనను, చివరకు వృద్ధిచెందును.

660 వంచించి ధనము సంపాదింప యత్నించుట పచ్చి కుండలో నీరు నిలువ యుంచుటవంటిది.

అనువదియేడవ యథ్యాయము

శీల నిర్దయము

661. మహాత్మార్యములను సాధించుట యనగా వానిని సాధించుటకు కావలసిన సంకల్పములోని మహాత్మ. తక్కిన విషయములన్నియు దానికి సరిరావు.

662. వ్యాధికార్యముల సన్నిటిని వజ్రించుట, విష్ణుములకు భయపడి స్నేయప్రయోజనములను మానులోన కుండుట — ఈ రెండు మనీపావాతు లనునరింపదగు ముఖ్యమాత్రము లని పెశ్చలు చెప్పుదురు.

663. కార్యము సాధింపబడిన తీవ్రవాత్తనే కార్యవాది తన ప్రయోజనమును ఒప్పాగత మొనర్చును. ఏలనన ముందుగనే దానిని జెలిబుచ్చుచో తరింపరాని విఘ్నములు సంభవింప వచ్చును.

664. ఎవన్నికైనను చెప్పుట చాల తేలిక. కాని చెప్పినపేట మగా చేయుట ఒప్పు అన్నాడు.

665. గొప్పకార్యములుచేసి, కీర్తి గడించినవాని నేవనే రాజు అర్థించును. అట్టివానినే క్రజలు గౌరవింతురు.

666. తమ యూవచ్చుక్కితోను సంకల్పించిన యెడల మానవులు తాము సంకల్పించినట్టు తమ కోరికలను నిర్వహింప కలుగుదురు.

667. ఏమానవుని అతనికిగల దృష్టిసిఒట్టి నిందింపకుము. ఏలనన మహరథచక్రముని కంటియుండు యిరుసువంటి నూనవులున్నారు.

668. సీబుధి యుక్తులన్నిటిని వినియోగించి సీవాక కార్యముచేబట్టినపు డిక చంచలమనస్కూడవు గాక సీ ప్రయోజనమును శక్తి కొలది సాధింపుము.

669. సీయూసందమును పెంచు పనులు చేయుము. వాని నాచ్చంచుటలో సీపు సహింపరాని కైశముల ననుభవింపవలసి వచ్చినను సీ హృదయమును వజ్రసన్నిభుఖుచేసి చినరవరకు సాగింపుము.

670. శీలమును నిశ్చయించుకొనలేని సూసపు లితరత్త ఘంతటి ఘనకార్యములను సాధించినను ప్రవంచము వారిని తెక్కుసేయదు.

అనువది యెనిమినవ యథ్యాయము

వ్యౌ వ హో ర ని ర్వ హా ణ ము

671. ఒక నిశ్చయమునకు జీరుటకొరకే మంత్రాంగము సలుపవలెను. ఒక నిశ్చయమునకు వచ్చిన తరువాత కార్య చరణము నెంతమాత్రము నాలసింపరాదు. అది దోషమగును.

672. సావకాళముగ చేసికొనవలసిన పనులను విచారణ సలిపి చేయము. కాని తత్త్వామే చర్య తీసికొనవలసిన పనుల కొక్క నిమున్మైనను వాయిదా వేయకుము.

673. అవకాళములు లిభ్యమైనపుడు సరాసరి పరమావధికే యత్నింపుము. కాని పరిశీతులు వ్యుతిరేకముగ నున్నపుడు తక్కువ యూటంకములుగల మార్గమునే యనుగమింపుము.

674. శత్రుశేషము, కార్యశేషము చల్లారని యగ్నికణముల వంటిని. అవి తిరిగి విజ్ఞంభించి సకాలములో మానవుని కాల్పి వేయును.

675. ప్రతి కార్యమును చేయుటలో నీ విషయపంచకమును గురించి శ్రద్ధ వహింపవలెను. (1) మనకుగల వసతులు (2) పరికరములు (3) కార్యముయొక్క స్వభావము (4) తగిన యదను (5) నిర్వహింపదగిన స్థానము.

676. మొకట దానికి చేయవలసిన ప్రయత్న మొంతయో నిశ్చయింపుము. మార్గములో సంభవించు ఆటంకము లైట్ కనుగొనుము. దానివలన చేకూరు లాభ మొంతయో అంచనా వేయుము. తరువాత కార్యము చేపటుము.

677. ఏకార్యములోనైనను విజయము పొందుటకు దాడీలో నిష్టాతులైనవారి హృదయములలో చౌరిబడి దాని రహస్యమును తెలిసికొనుటయే మార్గము.

678. నూనవు లోక యేనుగును మరియుక యేనుగుద్వారా పట్టుకొందురు. అట్లే యొక కార్యమును మరియుక కార్యము నిర్వహించుట కాలంబముగ చేయుము.

679. నీ స్నేహితులను బహుకరించుటకంటే త్వరితము గనే నీ శత్రువులను లాలించి వారితో స్నేహము చేసికొనుము.

680. దుర్ఘటులు నిరంతర భయములనుండి ఒకు జీవితము లను రక్తించుకొనుటకు ప్రయత్నింపవలయును. కనుక అనకాశము దొరకగనే వారు బలవంతునితో చెలిమి చేసికొనుటకంగీకరింపవలయును.

అరువదితోమైదవ యథ్యాయము

రాయబారి

681. రాయబారి కెట్టియర్తత లుండవలయును? (1) ప్రేమించు స్వభావము (2) కులీనత (3) రాజుల నాక్కింపగల నదాచార సంపత్తి; ఇవి రాయబారికుండవలసిన లత్తుణములు.

682. మరియు తన రాజుపట్ల భక్తి విశ్వాసములు సూక్ష్మ గ్రహణశక్తి, నాక్కాతుర్యము - ఈమూడు దూతకు ముఖ్యమనములు.

683. అన్యరాజ సభాంతరాళమున తన ప్రభువునకు శ్రేయము కలుగునట్లు భాషింతునని బాసయిచ్చినవాడు పండితులలో పండితుడు కావలయును.

684. ఇంగిత జ్ఞానము, పాండిత్యము, మనోజ్ఞమగు నాకారము కలవాడు దూతగానుండడగును.

685. (1) ముక్తసరి (2) మాటతియ్యదనము (3) కట్లున భాషణలేపి - ఈ త్రివిధ సాధనలద్వారా దూత తన ప్రభువుకు కశ్యాణము చేకూర్చువలయును.

686. విద్య, అనుయవాక్య సరణి, ప్రత్యుత్పన్నమతి - ఈ మూడు దూత కార్యమునకు వలయు శీలసామగ్రి.

687. దేశ, కాలజ్ఞాడు, తనవిధి నెరిగినవాడు, తన పదములను తూచి మూటలాడువాడు - రాయబారులలో నగ్రగణ్యాడు.

688. దూతకార్య నిర్వహణకు స్థిరచిత్తము, హృదయ పవిత్రత, తన పద్ధతులలో ప్రవీణత యుండవలను.

689. దుర్ఘల వాక్యములనుగాని, అసభ్యపడములను గాని తన పెదవులనుండి యెన్నడు వెలువడసియాని సుస్థిరచిత్తుడే వై దేశికసభలలో రాజులకు సందేశములను సమర్పింపగల సమర్పుడు.

690. మృత్యునండనతో భయపెట్టబడినను సర్వసమర్పడేన దూత తనవిధిని వీడడు; అతడు తన ప్రభువు కళ్యాణమును సాధించుటకే యత్నించును.

డబ్బుదియవ యథ్యాయము

రా చ వా రి పొ ం దు

691. రాజులమధ్య మెలగదలచుకొనినవారు నిష్ఠ దగ్గర చలి కాచుకొనువారివలె సంచరింపవలయును. వారు అతి సమాపమునకా పోరాదు; అతిదూరముగను నుండరాదు.

692. రాజు కేవిషయములైపై కోరిక యుండునో వాటి వంకకు పోకుండువాని కతని శాశ్వతమైన యాదరణ కలుగును; తద్వారా యతడు భాగ్యశాలి కూడ కావచ్చును.

693 నీకెట్టియవమానము కలుగుండ గోరుదువేని గొప్ప గొప్ప తప్పిదములను పెటిని దరిచేరసీయకుము. ఒకసారి యను మానాయి జనించెనా దానిని పోగొట్టుటు కెవరితరముకాదు.

694. గౌప్యవారి సమత్తమున గుసగుసలతో గౌణాగుకుము. వారి సమిాపమున నున్నపు డింకొకరితో చిద్విలాసము లాడకుము.

695. సీకు సంబంధములేని యెక్కిసంభాషణను పొంచియండి వినకుము. సీకు తెలియకుండ దాచబడిన విషయములను త్రవ్యాటకు యత్నింపకుము. సీకు తెలుపబడిన రహస్యమునే స్వీకరించుము.

696. రాజుయెక్క చిత్త వికారమును పరిశీలింపుము. అప్పటి కాలమును గుర్తింపుము. తరువాత నతనికి సంతృప్తికరముగ నుండు వాక్యములను వ్యాధయంగమముగ మాట్లాడుము.

697. రాజుకు ప్రియమైన విషయములనుగురించియే చెప్పుము కాని, యతడు కోడినప్పటికి నెన్నడు నహితమైన విషయములను గురించి మాట్లాడకుము.

698. సీకంచె చిన్నవాడనియో, బంధువనియో, పక్కమనియో రాజు నెన్నడు తేలిక పరచకుము. అతని స్రభావము నకు తగిన భయభక్తులతో ప్రవర్తించుము.

699. సంభ్రమ రహితము, నిర్మలము నగు దృష్టి కలవారు రాజమాన్యత కలదుగా యని యెన్నడు కూడనిపనులు చేయరు.

700. రాజుతోగల పరిచయము నాథారము చేసినాని యభాగ్యపుపనులు చేయువారు నశింతురు.

డెబ్బిదియొకటవ యథ్యాయము

చూ ప్ర ల ను బ ట్లే ని ర్ల ఱు అ చు టు

701. నోటిసుండి మాటరాకుండగనే మనస్సులో నున్న దానిని కనుగొనగల మానవుడు మానవలోకమునకే డులం కారము.

702. హృదయములోనున్న దానిని రూఢిగ చెప్పి వేయగల వానిసి వే పమువలె చూడుము.

703. చూపులనుబట్టియే మానవుని కడుపులోనున్న యుద్ధశ్శములను చెప్పి వేయగల వారి కెంతయిచ్చినైనను నీ మంత్రివర్గములో జేర్చుకొనుము.

704. మాట లక్ష్మిరలేకుండగనే గ్రహింప గలవాడు అట్లు గ్రహింప లేనివారికుండు సుఖులక్ష్మణములనే కలిగియుండ వచ్చును. కాని వారోక ప్రత్యేకజాతికి చెందుదురు.

705. చూచినంత మాత్రముచేతనే హృదయములో నున్న దానిసి కన్న కనుగొన లేకపోయినచో ‘సర్వోదియాణాం సయసం ప్రథానం’ అనుమాట యెట్లు చెల్లున ?

706. స్ఫుటికము తన వర్ణమును వదలి సన్నిహిత వస్తువు యొక్కవర్ణమును పొందునట్లు ముఖముకూడ మార్పుచెంది హృదయములో పొంగుచుండు భావమునే ప్రకటించును.

707. ముఖిముకంటె సూత్రగ్రమైన దేదికలదు? హృదయ ములో నున్న కోపమును లేదా సంతోషమును మొట్టమొదట వెల్లడించుసది ముఖిముకాదా?

708. మాటలు లేకుండగనే సీ హృదంతరాళమున నున్న దానిని గ్రహింపగం, నానవుని నీవు కనుగొనునవుడు నీవతని వైపుచూచిన చాలును; సీ కోరికలు ఫలించును.

709. కంటియెక్కు వికారములను జిత్తులను కనుగొన గల వారు దగ్గర నున్న చో కన్నాక్కుటియే హృదయములో ద్వేషమున్నది మిత్రత్వమున్నది చాటగలదు.

710. సూత్రగ్రాహం లనుకొనువారిని పరీక్షించి చూతువేసి వారి కన్నె వారిని చాటగల కొలబద్దయని విశదము కాగలదు.

డబ్బుది రెండవ యథాయము

స భా వి చ త్తు ణ

711. సుశిక్షిత వక్కలారా! నుంపున్నార శోభితులారా! మీ సభాస్థారులను లెస్సగా తెలిసికొని వారి కనువగు విధమున మీ యుపన్యాసములను సంక్షరించుకొనుడు.

712. సరస్వతీవరప్రసాదులారా! మీ సభాసదుల చిత్త వృత్తిని లొలుక గ్రహింపుడు. శరువాత విచారమన్నక్కలై యుపన్యసింపుడు.

713. సభా స్వభావమును తెలిసినోనకుండ నుపన్యసింపగోరు వారు వక్తల్త్వకర్త తెలియనివారు. వారిక నేపనికి పనికిరారు.

714. మనీషావంతుల పరిషత్తులో జ్ఞానచర్చ చేయము. కానీ మూర్ఖులను రంజింపచేయవలసి పచ్చినపుడు వన్నె చిన్నెలు లేని తెల్లవత్తుమువంటి సరళమాగ్గమున నడిపింపుము.

715. వృద్ధసభలో నాయకత్వము నంగీకరింపకుము. ఇటి యాత్మనిగ్రహము తదితరగుణము లన్ని టెని మించి వెలుగు గొప్ప గుణము.

716. జ్ఞానులుకల సభలో నవివేకప్రసంగమునకు దిగుచూన వుపు ధర్మపథమునుండి పడిపోయినవాసివలె ననుభవించును.

717. విమర్శక శిఖామణలున్న సభలోమాత్రమే పండితుని విద్యత్తు అద్వితీయ శోభతో ప్రకాశించును.

718. ప్రజ్ఞగలవారి కించ్చు మంచి నలహా జీవముగల మోల కల ప్రేశ్యలో నీరుపోసి గోహదము చేయట వంటిది.

719. మించుపన్యసము నజ్జనులు విని ‘పహ్య, పహ్య అని స్తుతిచేయగోరు వక్తలారా! పొరపాటుననైనను మూర్ఖుల సభలో నుపన్యసింపకుడు.

720. సీకు వ్యతిరేకులుగా నున్న వారి సభలోచేయు ప్రసంగము మరికినేలమాద చల్లు అమృతము వంటిని.

డెబ్బిదిమూడవ యథ్యాయము

సభలలో ఆత్మవిశ్వాసము

721. వక్తుల్త్వ కళను సముప్రార్జించి సుసంస్కృతవంతులైన వారు తమ యపన్యాసక్రమమును చక్కచేసినాని పండిత సభలలో నెన్నదు భంగపడరు.

722. విద్యుత్పరిషత్తులో తన సిద్ధాంతములను నిలుపుకొనగల ఫీరుడే పండితులలో పండితుడు.

723. యుద్ధంగములో మృత్యువునెదుర్కొన గలవారు సామాన్యములు. కాని కంపములేకుండ సభలలో మాట్లాడగల వారతి యరుదు.

724. నీవు తుళ్ణముగ తెలినికొని దానిని పండితులమధ్య నిర్భయముగ మాట్లాడుము. నీకు తెలియని దానిని అందు పారంగతులైనవారివలన నేర్చుకొనుము.

725. తెర్కుశాప్త్రములో ప్రవీషడపు కమ్ము. ఏలనన నెటి సభలోనైనను నిర్భయముగ మాట్లాడుట కది ముఖ్యమా.

726. చేతిలోకక్కిలేనివారి కాయుద్ధములుండి లాభమేమి? ప్రబుద్ధులైన నారి సభలో మాట్లాడవేరచువారికి పున్తుకము లున్న ఫలమేమి?

727. యుద్ధరంగ మధ్యమున నపుంసకుని చేతిలోనున్న కత్తి కెంతపిలువ యుండునో సభలోమాట్లాడలేనివాని పాండిత్యము నకు సంతియే విలువయుండును.

728. విద్యత్వభలో తమయభిప్రాయములను శ్వాసయము లకు హత్తుకొనునట్లు చెప్పలేనివారు బహువిధ మేధావంతు లైనను నిష్పమోజకులే.

729. విద్యయండియు విద్యాధనుల సభలో మాట్లాడ పెరచువారు విద్యావిషీములకంటెను నిక్కమ్మునియే భావింప బడనలయును.

730. తామభ్యసించిన దానిని నభలో నిలిచి నిర్భయముగ నుద్దాటింపలేనివారు ప్రాణవంతులయ్య చచ్చినవారికంట ను త్తములు కాజాలరు.

డెబ్బినాలవ యథ్యాయము

రాఘ్వి ము ఱ

731. సస్యనంపదలతో నదా తులతూగునది, బుషుల కాల వాల మైనది, రసజ్జులైన ధనికులుకలది యేదికలదో అదియే గొప్ప దేశము.

732. ఏదేశము తన మైశ్వర్యగరిమచే ప్రజల ప్రేమను చూరగొనునో, కీటకాదులచే శాధితము కాకపోవులచే సస్య నమృద్ధితో ప్రజలను తనుపుచుండునో యదియే గొప్ప దేశము.

733. దేనిని గొప్పజాతి యనదగును? భారవరంపరలచే నణాచివేయ బడుచున్నను ఏది తనప్రజలు నతిష్ఠై ర్యముగ భరిం

చునో, తనపన్నుల సేది నిశ్శేషముగ చెల్లించునో యదియే గొప్పబాతి.

734. కనుపు కాటకములు లేనిది, ఆధివ్యాఖ్యల నెరుగనిది, శత్రువాడులనుండి సుహైత్తైనది గొప్పదేశ మనదగును.

735. వరస్వర కష్టలతో భిర్మాభిన్నము కానిది, హత్యల్లో కాండలతో విహరించు అరాజకులు లేనిది, తల్లిగర్భమును చెండాడు దేశద్రోహులు లేనిది గొప్పబాతి యనబడును.

736. శత్రువులచే నెన్నడు నాశము గావింపబడనిది, అట్టిది తటసించినను లేశమాత్రము తన సచ్చధిని కోల్పోనిది ప్రపంచ దేశములలో రత్న మనదగును.

737. వాయిసూప తట్టాములు, బుతుంవర్ష ములు, సమ్యక్ సిత్ పర్వతములు, అభేద్యములగు దుర్గములు — ఇవి ప్రతిదేశము నకు నుండవలసిన ప్రథాననపందలు.

738. ధనము, సస్యనంపద, ప్రజాసులిము, రోగరాహిత్యము, శత్రువాడులనుండి విముక్తి - ఈ యయిదు రాజ్యమునకలంకారములు.

739. ప్రజలు శ్రీమహాకుండ పుష్టిలముగ వండు దేశమే దేశము. శ్రేష్ఠమిచినమిచాదటనే వండు దేశ మేక దేశమే కాదు.

740. పూర్వోక్త సాపదలన్నియు కలిగినను తగిన పాలకుడు లేని దేశము నిరర్థకము.

డెబ్బిద్దియైవ యథాయము

దుర్గ మాలు

741. తమ రక్షణముగురించి యోచించు దుర్గలుఁకు మాత్రమే కాక బలవంతులకును శక్తి వంతులకును కూడ దుర్గ ములు సహాయపడును.

742. సదులు, యెడారులు, పర్యతములు, సాంద్రారణ్యములు - వలువిధ రక్షణాశ్రేణిలు కాగలపు.

743. దుర్గము లేవిధముగనుండవలెనని శాస్త్రము శాసించు చున్నది? ఔస్కత్యము, సాగ్రాత, స్తంభనూపము, అభేద్యత - ఈ నాలుగుకోటుల కుండవలసిన లక్షణములు.

744. విశాలవంతయుగనుండి యతితక్కువ మర్గైసానములు కలిగి, శత్రుదాండులను సహింపగలిగినదియే దుర్గాశ్రేష్ఠము.

745. లోపల సైన్యమునకు రక్షణావకాశములు, అభేద్యత, సంభారమృథి - ఈ మూడు కోట కత్తిప్రధాన విషయములు.

746. అన్ని రకముల దినసులతోను సిండియుండునది, అతి ద్రోర్య సాహసములతో పోరాడగల రాజభక్తిగల ఏరులు కలదియే నిజమైన దుర్గము.

747. నిరంతర దాండులకుగాని, ముట్టడికిగాని, త్రోహము వకు గాని లొంగసిదే నిజమైన కోట యనదగును.

748. ముట్టడించు వారెంతటి పొరుషము ప్రదర్శించిసను వారి నోడించు శక్తిని సైన్యముకు ప్రసాదించునదియే యథార్థమైన దుర్గము.

749. బావులవిధోపాయములచేత నభేద్యము కావింపబడి బహిఃప్రాకారములోనే శత్రువును తృంచివేయగల శక్తిని ప్రసాదించునదియే దుర్గము.

750. కాని కోటయొంత బలమైనదై నను దాని సంరక్షకులు సమరతంత్ర శక్తిని ప్రదర్శింపరేని యంతయు నిరర్థకమే యసును.

డెబ్బిదియారవ యథాయము

ధ నా ర్జ న

751. శుంఠలకు ధనమయైని ప్రాముఖ్యత తెచ్చి పెట్టును.. అన్ని గుణములు ఒంగారము నాశయించును.

752. వేదలను చూచి యందరు ససహిస్యించు కొందరు. ధనవంతుని ప్రతిమానవుడు నాకసము వరకు పొగడుచుండును.

753. ఏశ్వర్యమను చలింపని వెలుతురు చీకటి తెరపుల సన్నింటిని జోర్చితెర్కుయము గావించును.

754. ధర్మ పిరుడముగ సంపాదింపబడిన యథార్థము వలస సైహికామామ్రీక నాథములు రెండు సమకూరుచుప్పువి.

755. దయానత్యోచ విరహితముగ నంపాదింపబడిన ధనమును నీ చేతులతో తాక కుము; ప్రేమింపకుము.

756. కలువుకొనుటు చేతును, శిక్షార్థముల మూలమునను, సుంకముల వలనను, యుద్ధభూమిలో గెలుచుకొనబడుటచేతును రాజు భాండాగారము వృద్ధిచెందును.

757. భూతదయకు ప్రేమయే జనయాతి. దానిని దోహదము చేయుటకు ధనమును దయాద్రోమైన ధూతియవసరము.

758. ఐక్యరద్దువంతు డెట్టి సాహసకార్యము తలపెట్టిను పర్వత శిఖరాగ్రమునకూర్చొని మంకియుద్ధము పీష్టించువాని చందమున నుండును.

759. ధనమును సమాప్తింపుము. ఏలన నీ శత్రువు గర్వ భంగము నొనర్చుటకు దానిని మించిన యాయుధమే లేదు.

760. న్యాయమార్గమున ప్రభూతధనమును సమాప్తించిన వానికి తక్కిన ధర్మకామములు రెండును సెరవేరుచున్నవి.

డబ్బుదియేడవ యధ్యాయము

సైన్ధవ లక్ష్మణములు

761. ఎ[ం]_ంయువద్రవమునైనను సరకుగానని నుశిష్టిత పీరభటాళియే రాజుకుండవలసిన ప్రథమధనము.

762. కరకుకరవాలయిలు కుత్తుకలుకోయుచుండ నిరూపా
జనక పరిసీతులలో ముఖ్యకలుతీరిన పురాతన రాజభటు
లొక్కరే వజ్రసంకల్పముతో నిలువగల థీరులు.

763. ఎలుకలు సముద్రశ్మాషవలె గడ్డించిను లాభమేమి?
కోడైత్రాచు బుసకొట్టినంత మాత్రిషాచేతనే యెలుకల పట్టా
లము పట్టాపంచలగుచున్నది.

764. పరాజయము నెరుగినిది, లంచపంచములచేతనవి సీతి
పాలుకానిది, యనేక యుద్ధరంగములలో నాజ్ఞించిన పరాక్రమ
సాంప్రదాయములచే నలరాశునదియే సైన్యమనదగును.

765. మృత్యుదేవుడే భయంకరావతారమునెత్తి దండెత్తి
వచ్చినను వానిని నిర్ఘయముగ నెమర్కొనగల దానినే సైన్య
మని పిలువదగును.

766. పరాక్రమము, గౌరవము, వ్యాకుల పరిసీతులలో
కైస్యము, అకలంకయుద్ధసాంప్రదాయ సిధాంతములపై భక్తి
విశేషము - ఈ నాలుగు సైన్యమును రక్షించు కవచములు.

767. సైన్యమని పిలువదగినది నదాళత్యులుకొరకే పరుగిడు
చుండును. ఏలనన శశ్చవెప్పుడు వచ్చినను జయింపగల మను
విశ్వాసము దాని కెప్పుడు నుండును.

768. సైన్యమునకొపేళ చౌరవ, సైన్యము కౌరవ యైనను
ఆయుధసంపత్తి విశేషముగనున్న చో జయము చేకూరవచ్చును.

769. సైన్యము సంఖ్యాబలములో తీసిపోక, అంతః కలవు ములతోను, వరస్వర ద్వేషములతోను, అసూయలతోను చిందరవందరగాక, జీత భర్త్యముల లోపముచే మాడక సమ్మి కీటిలో నున్నచో అది నదా జయించును.

770. సంఖ్యాయెంత గొప్పదైననూ దానిని సడిపించు నాయకులు, ప్రధానులు లేనిచో అది సైన్యమేకాదు.

డెబ్బియెనిమిదవ యథ్యాయము

యో ధుని ఆ త్తు వి న్నల్ తి

771. ఓ శత్రువులారా ! యుద్ధరంగములో నాయజమాని సెదిరింపకుడు. ఇంతవర కతని సెందరో యెదిరించిరి. వారందరు నేమైరి ? నేడు వారు కేవలము రాతివిగ్రహములుగ మాత్రమే నిలిచియున్నారు.

772. కుండేలునొక బాణముతో ఓట్టిపడగొట్టు టకంటు. మదకరీంద్రముపై ధనుష్టంకారముచేసి గురితప్పినను యశమే ప్రాప్తించును.

773. గుండ్తుతిరుగకుండ శత్రువును చావగొట్టు భయంకర ఘైర్యమునే పరాక్రమమందురు. కాని పడిపోయిన నాని చేతికి కత్తి యందిచ్చుట కేవలము వీరపురుషోచిత యుదారథర్ము.

774. యోధుడు గజేంద్రమునై బల్లము జోసిచి మరియుక దానికొరకు చూచుచుండును. ఇంతలో నా బల్లెపు తనయెడి లోనే గుచ్ఛుకొని పోవుటను చూచి యతడతియుల్లానముతో దానిని పెరికివేయును.

775. తనమింద కాయుధము విసరబడినపుడు యోధుడు రెపువాల్చుట సిగుకరము కాదా?

776. తన శరీరము తీవ్రగాయముల కేనాడు గురికాదో యాదినము దుర్దినమని యోధుడు భాధించును.

777. తమ ప్రాణముల కొరకు లెక్కసేయక ప్రపంచ మంతుల విస్తరించు కీర్తి కొగకే కాంత్సీంచువారి పాదకముల మంజీరమే కనుల పండువు.

778. యుద్ధరంగములో తమ ప్రాణముల కొరకు భయ పడనివారు సైన్యధిపతి వారించునుస్నాను తమ ప్రాణములను తృణప్రాయముగ విడిచిపెట్టి సైనిక ధర్మమును మరువజాలరు.

779. తాము సాధింపబూనిన యాశయము కొరకు ప్రయ శ్రీంచుటలో ప్రాణములు కోల్పోవయినవారిని నిండించుటకెవరికి హక్కు ఉలదు?

780. తనసైన్యధిపతి కన్నీరు కార్పురితిగా మరణింపగల వాడు ముష్టి త్రైయేనను అట్టిన్నత్యున్నాను సాధింపవలయును.

డెబ్బిదిలోన్నదవ యథ్యాయము

మై త్రి

781. ఈ ప్రపంచములో మైత్రిని సంపాదించుటంతటి కష్టమైన దింకాకటి యేదికలదు ? శత్రువుల ర్ఘటలనుండి రక్షించుటకు దానితో సమానమైన కవచమేరి కలదు ?

782. నజ్జనమైత్రి వుక్కపక్క చంద్రకాంతివలె వృద్ధిచెందును. మూర్ఖుల మైత్రి కృష్ణపక్క తుపాకాంతివలె క్షీణించి పోవుచుండును.

783. నజ్జనుల సహవాసము ఉత్కృష్ట గ్రంథపతినము వంటిది. నీవు వారిని సమిశ్రాపించినకొలది వారిలో నవనవమైన రక్షయత వ్యోతక మగుచుండును.

784. స్నేహము వినోదముకొరకు కాదు. త్రిమోహ తప్పిన వారిని మందలించుటకు, నిరోధించుటకు నది యుద్ధశింప బడినది.

785. అతివరిచయము, అతి సహవాసము అనపనరములు. హృదయ సమ్ముళనమే స్నేహ బంధమును దృఢతరముగావించును.

786. ముఖముమిాద నవ్వునటించునట్టి సహవాసము మైత్రికాజాలదు. హృదయమును రంజింపజేయు ప్రేమయే మైత్రి.

787. దోషమునుండి నిన్న తప్పించువాడు, న్యాయమూర్గమును చూపువాడు, దుఃఖములో సీనహాచర్యమును విడువని వాడు—ఈ గుంతులుము కలవాడే నీన్నె హితుడు.

788. బట్టతొలగినవుడు నీ చేయి యెంతత్వరగ నీ యవయవములను కప్పివేయునో యంతత్వరగ నీదుఃఖములో నీనేవదీర్ఘవాడే యథార్థస్నేహితుడు.

789. మైత్రీ యెళ్లట రాజ్యముచేయును? ఎళ్లట రెండు హృదయము లనస్యసితిలో కలిసిపోయి సాధ్యమైన ప్రతిమార్గముద్వారా పరస్పరానుత్యము చేకూర్చునో యెళ్లటనే మైత్రీ తనదర్శాసు స్థాపించును.

790. “నేను వానినంతవరకే ప్రేషింతును, వాడు సస్నేఅత వరకే ప్రేమించును” అను మైత్రిలో కై తుక్కప్రవర్తియేకలదు.

ఎనుబడియవ యథాయము

ఎవరు స్నేహ పొత్రులు

791. మొదట శోధింపకుండ స్నేహము చేయుటకంటే గొప్ప దోషము వేరొకటి లేదు. హృదయము కలవాడొక సారి చెలిమిచేసినచో నిక విడిచిపెట్టులయనునది యుండనేరదు.

792. ముందుగ పరిశోధింపకుండ చేయు మైత్రివలన మానవుడు చేజేతుల అనరములను తెచ్చిపెట్టుకొని చివరకు మృత్యువునే యాహ్వానించినవాడగును.

793. ని వెనరి స్నేహము కోరుచువ్వో వారి వంశచరిత్రను గురించి, వారి గుణదీషములను గురించి, వారి బంధుమిత్రు కళ తాడులను గురించి లెసుగా తెలిసికొని స్నేహము చేసి ఉనుము.

794. సద్వ్యంశజబతుపు, అపఖ్యాతి నోర్చ్యనివాడునగు వాని స్నేహము సవసరమైనచో ధనమిచ్చియైన నంపాదింపవలెను.

795. ఇంద్రుల మార్గముల నెడిగినవారిని, నీను తప్పుచేసి నపుష నిన్ను మందలింపగలవారిని పెతికొని వారి స్నేహము చేయుము.

796. దురద్భుతములోను దుఃఖములోనుకూడ నోక గుణము కలదు. ఏలనన నది స్నేహితుల భక్తిని కొలపగల మాన దండము.

797. మానవునకు నంభవింపగల గౌప్య యయదృష్టమెద్ది మూర్ఖుల స్నేహమునుండి ముక్కి పొందుటయే!

798. నిష్ఠులములైన పృథివ్యస్తిర్యమును భంగపరచునటి కార్యములను చేఱటకుము. నీవు పడిపోవుటతోడనే నిన్ను విడిచి వేయువారి స్నేహము చేయుకుము.

799 దుఃఖకాలములో నిన్ను ద్రోహము చేయువారి స్నేహము తలచుకొనినపు డవసానకాలములోకూడ అది నీ హృదయమును దహించును.

800. పవిత్రులై సవారి స్నేహము నాచ్యాయతతో వోహ
వము చేసికొనుము. నీవు చెలిమిచేయశగని వారి సంపర్కము
థసమిచ్చియైనను విడిపించుకొనుము.

ఎనుబదియొకటవ యధ్యాయము

సా న్ని హి త్యో ము

801. ప్రేమించువారు తీసికొను స్వాతంత్ర్యముల సన్నిటిని
జంక్రోంకులు లేకండ ప్రసాదింపగల మైత్రియే సాన్నిహిత్యము.

802. యధార్థ మైత్రియనసేమి? పరస్పరము స్వేచ్ఛాగను,
సులభ లభ్యముగను నుండుటయే! స్జజు లెన్నుడునటి స్వేచ్ఛ
నిరాకరింపక పోల్చుట నారి స్వభావము.

803. మైత్రీరీత్యా తీసికొనబడు స్వేచ్ఛ కంగీకరింపని చిర
మైత్రివలన ప్రయోజన మేం?

804. స్నేహితులు తమకుగల సాన్నిహిత్యము వురస్క
రించుకొని యముతి లేకయే యేదేని చేయునపుడు సహృద
యులు వాఁ ప్రేమనే మదినెంచి దానిని సద్గునముతో
నాదరింతురు.

805. స్నేహితులు నీకు నొప్పి కలిగించు పనిని చేతురను
కొనుము. నీతో ననస్య భావము ననుభవించుటచేతనో తెలిష
కనో వారట్లు చేసిరని భావింపుము.

806. పూర్ణరమిత్రుడు తన నాశమున కే కారణాడై నను తన ప్రాణమిత్రుని విడువజాలడు.

807. తరచు తన కపకారమే చేయుచుండినను తాను చిర కాలము ప్రేమించిన వానిని సజ్జనుడవజ్జు సేయచాలడు.

808. తమ ప్రాణమిత్రునిపై చేయబడు సైటి నిందనైన విన నొల్లనివా రుందురుకదా ! అతడు వారి కపకృతి చేయుదినసేపర్యదినముగ భావింపబడును.

809. ఇంకొకనిని అమర్యై ప్రేమతో ప్రేమించు మాన వుని లోకమంచయు సమ్మానించును.

810. తమ పాతస్నేహితులపై గల ప్రేమను ససలింపని వారిని శత్రువులుకూడ సాహసరమతో చూతురు.

ఎనుబదిరెండవ యథ్యాయము

అ ప కృ తి చే యు మై త్రి

811. హృదయములో ప్రేమలేక ప్రేమచేత మిమ్ము బ్రింగి వేయువారివలె కాన్నించువారి ప్రేమ వృద్ధియగు నాటించె తీసించునాడే మధురముగ నుండును.

812. తమకు లాభకరముగనుగు దినములలో నీ వెంట తిరుగుచు నీవలన ప్రయోజనము లేసపుడు నిన్న త్యజించు అధముల స్నేహము నీకున్న సేమి లేక స్నేమి ?

813. స్నేహితునివలన తమ కెంతలాభము చేసారునో లక్క
వేయవారు గణికజాతిలోను దొంగలజాతిలోను చేసననారు.

814. యుద్ధరంగములో తన రాతును పడగొట్టి శారిపోను
గుఱ్ఱాలవంటి మాసవులు కలరు. అట్టినారు స్నేహితులగుట
కంటె నున మేకాకిగి నుండుటయే మేలు.

815. విశ్వసించు మిత్రుని ఆపత్కాలములో విడిచివేయు
దుర్మాగ్దుల స్నేహముండుల కంటె లేకుండుటయే మేఖ.

816. మూర్ఖులతోడి పరిచయముకంటె బుద్ధివంతులతో
వైరము పెట్టుకొనుట పదిలక్షలరెట్లు యోగ్యము.

817. స్తోత్రపాతకుల యొక్కయు, కుటిలస్నేహితుల
యొక్కయు స్నేహముకంటె శత్రువులపగ కోటిరెట్లు గుణమైనది.

818. నీవు సాధింపగల కార్యము నిర్వహించువేస నీ కాటం
కము కల్పించులారితో నొక్కముక్కయైనను చెప్పుక వారి
స్నేహము క్రమక్రమముగ విడిచి పెట్టుము.

819. నోటితో నొకటి చెప్పుచు క్రియలో వేరొకటిచేయు
స్నేహము కలలో కూడ తలంపకుము.

820. ఇంటివద్ద గదిలో తియ్యగమాట్లాడుచు సభలలో
నిండా గర్భముగ పలుకు దుర్యసీతుల నెంతమాత్రము దరికి
చేరనీయకుము.

ఎస్టు బదిమూడవ యథ్యాయము

క ప టు మై త్రీ

821. శత్కావుయొక్క కృత్రిమపేమ అవకాశము దొరకి సపుడెల్ల సిన్ను సుత్తితో బాధట కుపయోగించు నమ్మెట దిమ్మిమాత్రమే యాని గ్రహింపుము.

822. మిత్రుల వలె కాన్పించుచు హృదయమ లల్లా ప్రేశించుకొనని వాఁ ప్రేమ స్త్రీ చిత్తమువలె చపల్కుమైనది.

823. శత్క వెత చమశ్శిస్సువాడైనను, ఎత దై వచింత కలవాడైనను హృదయములో నున్న ద్వేషమును పోగొట్టు కొనుట యసాధ్యము.

824. ముఖముమిాద చిరుసవ్య నటించుచు హృదయము లలో ద్వేషమును దోహదము చేయు వంచక్కలైన చుష్టులను దూరములో నుంచుము.

825. హృదయములో నిన్ను పేమింపనివారి మాటలు నిస్సు మోహించజేసినను, వాటియందావంతయు విశ్వాస ముంచకుము.

826. మిత్రునివలె ఔనెమాటలు సెత్తగా కురిపించినను శత్కపు నిమునములో పెట్టుపడి పోవును.

827. శత్కావుమాటలలో సెంత వంగినట్లు కనిపించినను నమ్మికుము. మలనన వంగినవిల్లు అపాయమును తప్ప మరి దేసిని సూచించుటలేదు.

828. దొంగ స్నేహితుని హాన్తవజ్ఞామయులోకూడ నొక యూయుధము దాగియుందును. అతని ఈస్నేహితారథనైనను ఎక్కువగా విశ్వసింపకుము.

829. బహిరంగములో సిన్ను స్తుతించుచు రహస్యముగ నిన్ను అపపాసించువారిని పైకి బుజ్జగించుచు స్తుతాలింగనములోనే నలీపివేయుము.

830. ఖిత్రునివలె నటించు చానితో బహిరంగముగ తల వషటు కించేను నమయము కాదేని సీవుకూడ పైకి స్నేహమునే నటించుచు సీ హృదయములో మూర్ఖ మతనిచి దూరములోనే యుంచుము.

ఎనుబదినాంగవ యథ్యాయము

అ వి వే క ము

831. అవివేకనునగా సేమిమో తెలియగోరెదవా ? ఏది క్రేష్ణోదాయకసో దానిని త్రోసివేసి యుపద్వవ కర్మనైన దాని కంటిపెట్టుకొని యుండుటణే యవివేకము.

832. హృదయము నపవిత్ర కార్యములలోనికి సీచకార్య ములలోనికి దింపుటకంటె నవివేక మింకాకటి లేదు.

833. అవివేకి ధగ్గుములను నిర్లక్ష్యము చేయును. మోటు దనము వహించును. సిగ్గుబిడియములను ఖాతరు చేయడు ;

దోహదము చేసికొనవలసిన దానిని దేనిని దోహదము చేసి కొనడు.

834. ఒక పండితుడు, సూక్ష్మగ్రాహి. ఇతరుల తుపదేవు కలడు. కాని యితరుడు తన రాగద్వేషములకు తానుమాత్రము బాసనగనే యుండును. ఇంతకంటే మూర్ఖు డింకొకడు లేదు.

835. అవివేకియోక్క జన్మలోనే యేడు పురుషాంతరముల వరకు నరకకూపములో పడియుండు సట్లు చేసికొనగల వరప్రసాది.

836. అవివేకి యేదేని ఘనకార్యము చేబట్టునేని దానినతడు పాడుచేయుటయే కాక అరదండములను కూడ సంపాదించు కొనగలడు.

837. అవివేకికి కర్మముజాలక గౌప్యయదృష్టును వేసునేని యది యితరులకు విందు; అతని బందుగులకు మాత్రము పన్న శాగలదు.

838. అవివేకి కేదేనివిలువగలది చేకూరునేని యతడు శిచ్చి నాసివలె బ్యారతిరుగుడు పనులనే చేయుచుండును.

839. అవివేకుల స్నేహ మతి వినోదకర్మమైనది. మనము వాడికి స్వసీ చెప్పవలసి వచ్చినపుడు వ్యధచెంద వలసిన దేహము నుండదుక !

840. సజ్జనుల సభలో మూర్ఖుడు ప్రవేశించుట సట్లుపరున్నటల మాద బాడికాలులో త్రోక్కుట వంటిది.

ఎనుబచిట్టెదవ యథ్యాయము

దురహంకారమచే కలుగు మూర్ఖత్వాల్ని

841. జ్ఞానదారిద్వయమే నిజమైన దారిద్ర్యము. ప్రపంచము తక్కిల్లి దారిద్ర్యమును దారిద్ర్యస్క్రింద పరిగణింపదు.

842. మూర్ఖుడు తన స్వబుద్ధిచేత నేడేని ప్రసాదించునేని యది దానిని పొందినవాని యదృష్టముతప్ప మరేమియుక్కాడు.

843. మూర్ఖుడు తన నెత్తిమిందకు తెచ్చిపెట్టుకోను కప్ప ముల నతని శత్రువుగురూడ కలీగింపజాలరు.

844. మెట్లు తెలివి యన నేమియో తెలిసికొన గోరెదవ్వా? “నేను తెల్తువైన వాడను” అని తనకు తాను చెప్పుకోను గర్వమే.

845. తనకు లేసిజ్ఞానమునునటించు మూర్ఖుడు చివగికు తనకు నిజముగ తెలిసిన విషయములలోకూడ శంకలను లేవదేయును.

846. తసమనస్య యొక్క వికారములను చక్కటేసికొనని మూర్ఖునికి శరీరావయవములను కప్పుకొనినంత మాత్రముచే బలికిన దేమికలదు?

847. తనహృదయములో రహస్యమును దాచుకొసగల గంభీరత లేనివాడు తననెత్తిమిందకు తానేదుఖములను తెచ్చి పెట్టుకొనును.

848. ఏది ఇర్కుమో తినకు తీచడు. ఇతిసలు జెప్పిన మంచిసలవో పేనడు. అట్టినా డామరణాంతము తన బందుగులకు సేగురోగము సంటి వాడు.

849. మూర్ఖుని సేత్తములను విష్ణుటు ప్రయుత్తు ముచేయువాడు తానే మూర్ఖుడగును. ఏనన మూర్ఖుడొక్క విధముగమాత్రమే చూడగలము. వాని దృష్టిలో నది యెన్నడు తప్ప కాశాలదు.

850. ప్రవంచమంతయు “హో” నను దానిని కాదని సిరాకంచునాడీ భూమిమాక సంకారముచేయు దుష్పసిక్షాచి యనిభోవింపబడును.

ఎనుబదియారవ యథ్యాయము

ధిక్కార తత్త్వము

851. ధిక్కారముచేయు తత్త్వము మానవు లంగడలోను దేవు నును దున్న్యభావమును దోహదముచేయు దుష్టరనము.

852. నీళో బుద్ధిపూర్వకముగ కలహము సెట్టుకొనుటకు నీ యిరుగువాడు నీ కపకారముచేసినను, నీ వతనిపై పగబూనము. ప్రత్యుపకారము చేయుము.

853. ఇతరుఱాటో కలహము పెట్టుకొను స్వభావముకలీని చ్యాధివంచి. మానవుమ దానినుండి విముక్తిచెందుచోకశ్వత సాఖ్యము ననుభవించును.

854. థిక్కార స్వాధావమను మహాదోషమును నీప్పాడ
యమునుండి పరద్రోలుదువేఁ పరశ సాఖ్యములు నీఁందు
బాటులో నుండును.

855. శత్రుత్వమును నిర్మాలించు శక్తిగలవానిని పడగొట్ట
వలెనని యెనడు కోరగలడు?

856. తన యిరుగుపొరుగును థిక్కరించుటలో నాఁందించు
వాడచిరకాలమోలోనే కూలిపోవును.

857. ద్వేషస్వాధావముకలిగి నిరంతరకలవుఁంటైన వాడు
జాతుల యభ్యదయమును ప్రసాదించు నీతిశాప్తముపట్ల
యంధుడగును.

858. కలహమును నిర్మాలించుట యైశ్వర్యమునకు బాట.
అట్లకాక దానిని పెరుగనిచ్చిసనో వినాశము వెన్నఁటుట
తథ్యము.

859. అదృష్టము పట్లనున్నసాడు మానవుడు కోపమున
కెంతమాత్రము నెడమియడు. కాని విధి వినాశమును జాసీంచి
సపుడు ఏం సపుడు తన యిరుగుపొరుగును థిక్కరించుటలో
హద్దులను పరిగణింపడు.

860. థిక్కారమునుండి ద్వేషము ప్రభవించును. శుభేచ్ఛ
సుఖశాంతులను పరశాఖలమును ప్రసాదించును.

ఎనుబదియేడవ యథ్యాయము

శత్రువుల లత్తుణములు

861. నీకంటె శత్రువంతులైన వారికో పోరాడకుము. నీకంటె దుర్భులు లైనవారిపై తుణ మూర్చకుండక పోరు సాగింపుము.

862. మిత్రులులేక, తనంతతా నొంటరిగనిలుచు సామర్థ్యము లేక, క్రూరచిత్తుడై యుండు రాజు తన శత్రుసైన్యముల దాడుల నెట్లు భరింపగలడు ?

863. ధైర్యమూ లేదు. బుధియూ విసప్ప మయ్యెను. ఉదారతయూ జూన్యుము. తన యిరుగుతోడనా శాంతముగ జీవింపదు. అట్టి రాజు తన శత్రువులకు సులభభోజనమగు ననుటలో నాశచ్చర్య మేమున్నది ?

864. నిరంతరము కోపస్వభావము కలవాడై, తన వాక్యము బంధింపలేని రాజు సర్వదా, సర్వప్రదేశములందు, సర్వప్రజలకు సులభభోజన చుగుచున్నాడు.

865. యుక్తి యౌంతమాత్రము లేనివాడు, గౌరవ మర్యాదలను సరకుచేయనివాడు, రాజసీతి శాత్రుమును సది విధించు విషయములను సిర్కట్టుము సేచుచువాడు నగు రాజు తన శత్రువులకు సంతోష కారి చుగుచున్నాడు.

866. లోభమాహదులకు దానుడై శ్రీధాంధతచేత వివేకమును కొల్పాయిన రాజుయొక్క శత్రుత్వము నతని శత్రువులే యాసాగాయము చేతుడు.

867. ఒక వ్యాపారును తలపెట్టి దాని విజయమున ఈవక రింపని పనులను చేయుచుండు రాజుకు లంచమిచ్చియైనను నతని శత్రుత్వమును సంచాదింపవలెను.

868. గుణము లేవియులేక ననేక దుర్గాగులకు లోనైన రాజుకు స్నేహితు లుండజాలరు. కనుం నతని శత్రువులు దానికి సంతుషింతురు.

869. పిరికిపండను మూర్ఖుని యొచుర్కొనవలసి వచ్చినవుడు శత్రువుల కది యత్యంత ముదావహముగ నుండును.

870. తన ప్రక్కనున్న వివేకహీనుడైన రాజుతో పోరి నులభముగ విజయమును సాధింపబూనని రాజును కీర్తి యొన్న తీకి వరింపజాలదు.

ఎనుబడి యొనిమిదవ యథ్యాయము

శత్రు నాశము

871. కేవలము వేళాణోఽమున కైనను శత్రుత్వ మును సాశిష్టివస్తువును బుద్ధివ్యార్థకముగ వరింపరాదు.

872. విలు మొదలగు ఆయుధచూలు కిలవానిని సవాలు చేసిన చేతుమూక, తని నాటకమే యాయుధముగ నుడు నాని రెచ్చగొట్టఖను.

873. ముత్రుతెవరును లేకపోయినను అనేకమంది శత్రువులతో సవాలుచేయ రాజు పిచ్చివానికంటె నెక్కువ పిచ్చివాడు.

874. శక్షీవులను మిత్రులుగ మార్పివేయగల యుక్తి కిల రాజు శక్తియంతము తెకుండ శాశ్వతముగ ఏద్దిచెందును.

875. సీవేకాకిగ నిద్రలు శత్రువులలో పోరవలసివచ్చుచో వాలో నాకనిని సీవంకు త్రిపుణ్ణినులకు ప్రయత్నము చేయము.

876. సీయిరుగునానిని మిత్రుడని లేక శత్రువని నిశ్చయించినను సీవు విషమాన స్తలోనుస్తుపు డట్టిదేమియు చేయక వానిని వానికే విడిచిపెట్టము.

877. సీకప్పుముల నెరుగనివాసి ముందు వాటిని చాటుము. సీశత్రువులకు సీమర్చులత్వములను ప్రకటింపకుము.

878. చక్కని ల్యాపాము పన్నుము. సీనర్జుశక్తులను కేంద్రికరింపుము. సీరక్షణలను సచకూర్చుకొనుము. ఇట్లు చేసిన నాడు సీశత్రువుల గర్వము భంగమగుట కేంతాలమో పట్టదు.

879. కంటక వృక్షములను మొలకలుగ నుస్తుపుడే కొట్టివేయస్తా. ఏలనన మూనులైనచో సవి వాటిని కొట్టుటకు ప్రయాప్తించు చేతినే కోణివేయును.

880. తమ్ము ధిక్కరించువారి గర్వస్తా నడ్డపజాలనినారు నిశ్చయముగ చిరకాలము వ్యాపించారు.

ఎనుబదిలోమైదవ యథ్యాయము

నీళిచిరనులోనిద్రోహి

881. ఆరామములు జలాశయములు కూడ రోగమునే యత్న త్రిచేయచో సంతోషము కలిగింపజాలవు. అణ్ణు బందు గులును మననాశమునే యస్యేమించుచో నహింపరాని వారే యగుహురు.

882. ఒరనుండి తీయబడిన క్రివలె ఒహిరంగమగు శత్రువుకు భయపడకుము. కాని స్నేహితునివలె వచ్చు శత్రువుపట్ల జాగరూతుడ్వా యందుము.

883. రహస్యశత్రువు నుండి నిష్టు నీతు రత్నించుకొనుము. ఏలనన విషమఘృతములో సతడు నిష్టు కుమ్మరి క్రివలె ముక్కలుముక్కలుగ కోసివేయును.

884. నీమిత్రునివలె హేషమువేసికొను శత్రువుస్నేచో నతని తంత్రములు ఒహువిధములుగ సుందును. అతడు చివరకు నీ బందుగులును కూడ నీపై తిరుగతీయును.

885. నీబంధువే నీపై ద్రోహిగ తిరుగబడిన యెడల నతడు నీ కనేకారిష్టములను చేకూచ్చి నీ ప్రాణమునకే ముప్పు తెచ్చి పెట్టును.

886. రాజు ప్రస్తావములో ద్రోహము వర్ధిలునేని యత్త డెనో యొకనాడు దానికి గురికాకతప్పదు.

887. తన గృహంగణములోనే ద్రోహికి శరణ్యమిచ్చు గృహము మూత్రతోనుచ్చబడిన సాత్రవంటిది. ఆపాత్రరెండుగ భిన్నమైనట్లు కాన్నించదు కాని యది యెన్న టికి నొక్కటి కాజాలదు.

888. తన యూవరణానోనే ద్రోహికి స్థానమిచ్చు గృహము భస్యము కాక తప్పదు. అది యాకురాతితో రాచినపుమ పొడుమైపోవు యినువముక్కానలె పొడుము పొడుమగును.

889. నువ్వుగింజలో నుండు చిల్లువలె స్వల్పముగ కాన్నించి నను గృహములో నున్న ద్రోహము గృహనాశనమును తెచ్చి పెట్టును.

890. హృదయములో ద్వేషించు వానితో నతిసన్నిహిత ముగ మెలగువాడు త్రాచుతో నొక్కేకుటీరములో కాపురము చేయవానివంటివాడు.

తొంబదియవ యధ్యాయము

మహాత్ముల నవమానింపకుండుట

891. తన యోగక్షేములను రక్షించుకొన గోరువాడు దేనినైను నను సాధింపగల నర్స్యసమధుల నవమానింపకుండ తమ్ము తాము కాపాడుకొనవలెను.

892. మహాత్ముల నవమానించినచో వారి శక్తులవలన సట్టి యపరాధకుల కనివార్యములగు దుఃఖములు చేకూరును.

893. నివు నీ నాశమునే వరింతువా? అట్టయిసచో నివు సజ్జనవాక్యములను నీ చెఫులకు సోకసీయకుము. తలచినంత మాత్రముచేత నిన్న నాశము చేయగల మహాపురుషుల కుదేకము కలిగింపుము.

894. దుర్భలుపు శక్తికిరామర్థములు కొవారి ఈపచారము చేసినచో మృత్యుదేవత నతకు తనంతతాను ఆహ్వానించినట్టే యగును.

895. దుర్ఘటమైన శక్తిసంపదముగల ఇరాజుల కోపోదేక మును రెచ్చగొట్టిన యల్పమానవు క్రితచ్చటకు పోయినను వుధి చెందబాలరు.

896. దవానలములో చిక్కుకొనినవా తైనను బ్రతుక వచ్చును. కాని మహాత్ములు నవహోశన చేసినవారికి షైమము లేదు.

897. ఆత్మసామ్రాజ్య ధరీణైతై శక్తిసంపన్నతైన బుషీ శ్వరులు స్తోపై నలిగిరేని యనేక వెలుగులతో వెలిగిన నీ జీవిత మెచ్చటనుండును? తథతథలతో కులికిన నీ ధన మెచ్చట నుండును?

898. ఛాశ్వతపునాదులమిద స్థాపితమయినట్లు కనిపించిన రాజులైనను పర్వతములవలె మహాశక్తి వంతులైన బుషినతు

ములు సంకల్పింతురేని వారి సంకల్ప మార్గముచేతనే బంధు పుత్ర కశ్చర్ష సహాతముగ నాశము చెందుదురు.

899. పవిత్ర దీక్షాదత్సులైనవా రుగ్రులైనచో దేవేంద్రు డైనను పదచ్యుతుడై ఈన సామ్రాజ్యమును కోల్పోవును.

900. గొప్ప యాధ్యాత్మిక శక్తికలవారు కోపముతో మండిషపుదురేని యెంతటి బలవత్తర యాధారములుకల రాజులైనను రష్ట్రింపబడజాలరు.

తొంబదియొకటవ యథ్యాయము

భార్య లోలురు

901. తమ భార్యలకు దానులైనవారు గొప్పతనమును సాధింషజాలారు. ఫుసకార్యములను సాధింపకోరువా రట్టి తప్పు మార్గమునుండి విముఖు లగుదురు.

902. తన భార్యయెడల నత్యంత మోహంధు డైన వాని యైశ్వర్యమే మానవదూషణకు గురియగును. అట్టివాడు సిగ్గుచే తన ముఖమును మానవులకు చూపకుండ దాచుకొనవలసి వచ్చును.

903. తనభార్యల్లికటాత్త వీక్షణములకు దోసిలాగ్గు దుర్వులు డెప్పుడును ప్రాజ్ఞగలవాయెనుట తన ముఖమును చూపుటకు వెరచును.

904. తన భార్యముందు వణకునటి మోక్షహీనుడైన దార్శాగ్యనిషక్తు లెన్నుడు గణనకు రాజాలవు.

905. తన భార్యకు భయపడువానికి పూజ్యతైన వారిని సేవించుటకై నను ధైర్యమెన్నదు నుండజాలదు.

906. తమభార్యల సుకుమారకరపల్లివ బాద్దులై వణకు చుండువారు దేవతలవలె జీవించునష్టటికి వారి సే మానవుడు గౌరవింపదు.

907. అంతఃపురాంగసల పాలనకు దోసిల్చిగిన వానికంటే వినయ శాశ్వత్యవతియగు కన్య యతనిణో పోళ్ళినచో చాల గౌరవవంతురాలు.

908. తమభార్యలచే పరిపాలింపబడుట కంగీకరించిసవారు తమ మిత్రుల కోరికలనా తీర్చుజాలరు; అంతేకాక మంచిని దేనిని చేయజాలరు.

909. భార్యపాలనకు లోబడిపోయిన మానవులలో భర్మముకాని, తైశ్వర్యముకాని చెవరకు ప్రేమలన కలుగు ఆనందముకాని కాన్పించదు.

910. మహాత్రరకార్యదీక్షకలవారు, అదృష్ట నేవతచే వరింప బడినవారు తమభార్యల కొగిళ్ళకు దానులగుట కంగీకరింపరు.

తొంబదిరెండన యథాయ్యము

ప దు పు క త్తై లు

911. పురుషుని ప్రేమకొరకు గాక నతని ధనము కొరకే కామించు స్త్రీల జాణాత్మనమంతయు దుఃఖమున కే దారిటీయును.

912. ప్రేమ సభినయించుచు సర్వదా తమ స్వల్పాభమునే చూచుకొను జవరాండ్ర రీతులను కనిపెట్టి వారిని దూరములో నుంచుము.

913. సైంటిషిస్ట్ తన కాముకుని ఆలింగనము చేయునపుడు ప్రేమ సభినయించును. కాని తన హృదయములో చీకటిగిల్లా వింతశవమును స్ఫురించుచున్న ట్లామె భావించుచుండును.

914. పవిత్రకర్మముల నారాధించువారు పడుపుక త్తెల స్వర్ఘచే తమ శరీరములను మలినము గావింప నొల్లరు.

915. నిర్మసనైనబుద్ధి, గంభీరమైన యథ్యాయనసంపద కల వాగు తమ జాణతనము సందరఖ స్వచ్ఛండముగ విక్రయించు త్రీలను స్ఫురింపనొల్లరు.

916. తమ నిర్మిమము పట్ల గౌరవము కలవారు శృంగార చేష్టలను విక్రయించు పణ్ణాంగనాహాస్తము స్ఫురింపరు.

917. హృదయము నింకొక చోట సమ్మించి శరీరముతో నాలింగము చేయు కొంతలపొందు అల్పచేతన్స్త్రైన నారే వరింతురు.

918. వివేక శూన్యటైన వారికి పణ్ణాంగసల కాగిట్లు దరీ కందర సీమలందు విహారించు మోహిని యూకర్షణ వంటిది.

919. జలిబిలివేషములు ధరించు విటక త్తెల కాగిట్లు నీచు టైన యవివేకులు మునుగు యమకూపములు.

920. రెండు హృదయములు కలస్త్రీలు, మద్యము, బూదపు బల్ల, ఈమూడు భాగ్యోపహత చేతన్స్త్రైల వినోదములు.

తొంబదిమూడువ యథ్యాయము

మద్య నిషేధము

921. మద్యవ్యసనముకలవారికి శత్రువులెన్నడు భయపడరు; ఇంతేకాక వారు సంపాదించిస కీ ద్రికూడ తోడనే నశించును.
922. ఎవరును త్రాగుందురుగాక! సజ్జనుల యాదరాభిమానములను నిర్ణత్క్యము సేయవారు త్రాగిన త్రాగుదురుగాక.
923. త్రాగి మత్తెక్కినవాని దృశ్య మతని కన్న తల్లికే యసహ్యముగ నుండును. ఇక పూజ్యులైన వారల కదియెట్టుండును?
924. త్రాగుబోతుతన మను నీచ వ్యసనమున కలవడిన వాని ముఖమును సిగ్గు అను నుందరి చూడనొల్లదు.
925. నీ నిజ పీర్యమును పోగొట్టుకొని దాని బమలు జడతను తెచ్చి పెట్టుకొనుట కేవలము పిచ్చితనము.
926. దినదినము మద్య మను విషమును సేవించువారు నిద్రించినవారే యగుదురు. అంతేకాక చనిపోయినవారికిని పీరికిని థేదములేదు.
927. రహస్యముగ త్రాగుచు పగళ్ళు నిద్రామైకములో గడవువారి నిరుగువా రచిరకాలములోనే పట్టివేసి యతి నీచముగ చూతురు.

928. ‘త్రాగియుండుట యన సేమియోకూడ నే నెమగను’ అని త్రాగుబోతు ఉట్టింపకుంపునుగాక. అందువలన సత్కు తన మొకటివ్యవసమున కిసత్క్య సంభాషణముకూడ జోడించినవాడగుచున్నాడు.

929. త్రాగి మత్తెక్కిసవానికి మద్యపాశమువలన కలుగు సనరములపు బోధించి ఒప్పింప జూనుట నీటిలోమునిగియున్న వానిని దీపమాతో వెతుకబూనుట వంటిది.

930. త్రాగి పడిపోయినవానిని చూచియైనను వ్యక్తతలో నుండి చూచువాడు త్రాగినచో తనగతియు సట్టిదే యగుసని తనకు తాను చిత్రించుకొన జాలడా?

తొంబదినాలవ యథ్యాయము

జూద ము

931. గెలువు నీదే ఘైనను జూద మను వ్యసనము వంకు పోకుము. నీగెలువులన్నియు చేపట్టింగునట్టి థీవరుని గేలము వంటివి.

932. నూరు పోగౌట్టుకొని యొక్కటి సంపాదించుకొను జూదరులీ ప్రపంచములో జూగువడుటకు మార్గమేఘైనకలదా?

933. తరుచు పాచికలిఖి జూదమాణటకు దిగువాని థన మంత యు వరులపాలగుట తథ్యము.

934. జూదమువలె సిన్సందేహముగ దారిద్ర్యము తెచ్చి పెట్టున దింకొకటిలేదు. అది మాంసపుని కీర్తని నాశముచేయును; అతని హృదయమును ప్రతిచారాభగ్యపు పనికి నొడంబమనట్లు చేయును.

935. పాచికలను వినపుటలో చతురులమయుచు నిక్కి జూదవు గృహముల వెంటబడిన రసిసు లనే: మంది లేకపోలేదు. కాని చివరకు దుఃఖంపనివాడండులో నొక్కదునులేదు,

936. దూర్యాత్మమను వ్యసనమూపమును ధరించివచ్చిన జ్యేష్ఠా దేవతచే మోహితులై ని వాయ కొత్తిడికి వాచి మాముటయే కాక సమస్త దుఃఖములకు సాల్పుదుము.

937. నీపు నీకాలము సంతను జూదవు గృహములో గడు పుడువేసి నీపిత్రాజ్ఞతమా సెలవుపుచ్చుకొనును. నీకున్న మంచి పేరా నశిచిపోపును !

938. జూదము నీధనమును నీనుర్మాదను నాశము చేయును. అది నీ హృదయమును పాపాణ మొన్చు నికు దుఃఖము తెచ్చి పెట్టునా.

939. జూదమాడువాని కీర్తన, విద్య, ధనము నశించును. అంతేందు. అతడు తిండికి గుడ్డకు ముపై త్తనలసినచ్చును.

940. పందములలో నోటమి కలిగినకొలది దూర్యాత్మపు వ్యసన నము హౌచ్చుచుండును. అశ్చే జీవిషములో దుఃఖములు హౌచ్చిన కొలది ఆత్మజీవితము కొరకు మరింత పరితపించుచుండును.

తొంబదిష్టైదవ యథ్యాయము

శైఖ ధ ము

941. బుసులచే నిర్వచింపబడిన వాత, పిత్ర, కథము లను త్రిదోషములు సామ్యవస్థ నతిక్రమించినపుడు వ్యాఘులను తెచ్చి పెట్టును.

942. పూర్వము తినిన తిండి సంపూర్ణముగ జీర్ణించిన తరువాతనే క్రొత్తతిండి తినుచో శరీరమున కెట్టి మందు అవసరము లేదు.

943. సీవు తినినతిండి జీర్ణమైన తరువాతనే మితముగ తినుము. సీ జీవితమును పొడిగించుకొనుట కదియే మార్గము.

944. సీవు తినినతిండి జీర్ణమగువరకు, కరకర ఆశలి యగు వరకు వేచియుండి తరువాతనే సీ శరీరతత్త్వమునకు పడు పదార్థములనే మితముగ తినుము.

945. సీశరీరతత్త్వముతో భేదింపని యాహారము నతిషుతముగ తిందువేని సీ శరీరమునకెట్టి వ్యాఘులు తటస్థింపజాలవు.

946. కషుపు కాళీషైనపుడు మాత్రమే తినువాని నారోగ్యము వరించునట్లు మితిమారి తినువానినే గోగము నెంటాడును.

947. తన జరరాగ్నియుక్క ప్రమాణమునుదాటి యవివేకముగ భుజించువారి వ్యాఘులకుగూడ మితియుండజాలదు.

948. వ్యాఖి, దానిమూలము, దాని చికిత్స విధానము తెలిసినొనుము. తరువాత దాని నివారణకు కావలసిన ప్రతి జాగ్రత వహింపుము.

949. వైద్యడు రోగియొక్కయు రోగముయొక్కయుప్రమా ణములను గుర్తించునుగాక. బుతువునుకూడ పురస్కరించు కొని యతడు తగిన జాగ్రతలతో చికిత్స కుపక్రమించునుగాక.

950. రోగి, వైద్యడు, మందులు, మందులుచేయవాడు ఈ నాలుగింటిమిాద చికిత్స యంతయు నాథారవడియుండును. ఈ నాలుగింటిలో ప్రతిదానికి నాలుగేసి గుణములు కలవు.

రాజ్యాంగ శరీరముయొక్క అవయవములు
అను శీర్షిక గల రెండవ భాగములోని
రెండవ ప్రకరణము స మా ఘ ము.

మరూదవ ప్రకరణ ము



క ల గూ ర ఆ ం వ

తొంబదియారన యథ్యాయము

గౌరవ మైన పుట్టుక

951. మంచి కుటుంబములో పుట్టినవారికి మాత్రమే ధర్మ గుణము, సిగ్గుపడు స్వభావము ప్రకృతి సిద్ధముగ కలుగున.

952. సాధుజన్మకల వారు బుజువర్తనము, సత్యము, విన యము అను మూడు విషయములనుండి పతితులు కొజాలరు.

953. హాసించుచుండు ముఖము, వితరణగల హాసుము, మధుర భాషణము, అణకువ — ఈనాలుగు సజ్జనాల్చికి ప్రకృతి జన్మగుణంబులు.

954. కులీనులు కోట్లకొలది ధనముకైనను తమపేరు నులిన మొనర్పు నిచ్చగింపరు.

955. ప్రాచీన కుటుంబములలోను, గొప్ప కుటుంబములోను పుట్టినవారి నదాన్యతనుప్రాటించు నస్తుసంపద తగ్గిపోయిననూ తమ దాతృత్వమును మాత్రము వారు విడువజాలరు.

956. తమ కుటుంబ గౌరవసాంప్రదాయముల నకలంకముగ నిలువగోరువా రెస్నుడు వంచనకు నీచకార్యములకు పాల్పడరు.

957. చంద్రమండలములోని మచ్చ స్ఫుటముగ కన్నిగచున ట్లుదారవంశజాతుని దోషము బహిరంగముగ కస్పించుచునే యుండును.

958. మంచికుటుంబములో పుట్టినవాని నోటినుండి దూరాన్ని మలు పుట్టునేని ప్రజ లతని పుట్టుకను గురించియే శంకింతురు.

959. క్షుత్రముయొక్క సత్తువ అచ్చుట ఒయలుడేరు వెమలకముబట్టియే తెలిసిపోవును. ఇట్లే మానవుని కుటుంబ మతని నోటినుండి నెడలు మాటలనుబట్టి తెలిసిపోవును.

960. నీవు గుణమును వాంచింతువేని సిగ్గుపదు స్వభావము నలవర్షు కొనవలైను. నీవు నీ కుటుంబమును గౌరవింపగోరుడు వేని నీ వందరియొడల మర్యాదగ ప్రవర్తింపవలయును.

తొంబదియేడవ యథ్యాయము

గౌరవము

961. నీ జీవితావసర విషయములైనను నిన్ను అధోగతికి గొంపోవు విషయముల వంకకు పోకుము.

962. తమవెనుక గౌరవమైన వేదు విడిచిపెట్టి వెళ్గారు వారు ఖ్యాతికొర్కెసను అధర్మకార్యములను చేయరు.

963. ఐశ్వర్య దినముఁ లో వినయమును సాధింపుము. కాని దారిద్ర్యములో నీగారవమును మాత్రము విడిచిపెట్టుకుము.

964. గౌరవప్రతిష్ఠలుగల శేరును మలిసభూయిష్ట మొసర్పు కొనినవారు ముండనము చేయబడి పారవేయబడిన వెంత్రుకల వంటివారు.

965. పర్వతమంతటి మహానీయత కలవారేయైనను గురివింద గింజంత యమానుషకృత్య మాచరించినచో అల్పాలై పోవుదురు.

966. తనకు కీర్తినా ప్రసాదింపదు! స్వరమార్గమునకా దారి చూపదు! అయినను మానవుడు తనను ద్వేషించువారి నాశ్రయించుకొని బ్రతుకుట కేలప్రయత్నించునో తెలియకున్నది.

967. తనను నిందించువారిని పట్టుకొని ప్రాకులాడి యుదర పోవణచేసికొనుటకంటె వెంటనే చనిపోవుట మేలు.

968. మానవులు గౌరవము పోగొట్టుకొనియైనను శరీరమును కాపాడుకొనఱూతురే! శరీరము చావులేనిదనియూ?

969. చమరీమృగము పించముపోవునేని తన ప్రాణమునే విడిచిపెట్టుచున్నది. అట్లే తమ గౌరవమును కాపాడుకొన లేనసడు తమప్రాణములను త్యజించు మానవులును కలరు.

970. తన మంచిపేరు పోయినతరువాత జీవింప నిరాకరించు మహానీయులకు ప్రపంచము చేయెత్తి నమస్కారించి వారి కీర్తి వేదికమీద సేవాంజలులు సమర్పించును.

తొంబదియెనిమిదవ యథ్యాయము

మహానీయత

971. మహానీయత యన నేమి? ఘనకార్యములను సాధించ వలె నను కోరికయే. ‘నే నడేమియు నక్కార్లేకుండగనే జీవింతును?’ అను చింతయే అల్పశ్వము.

972. పుట్టుకలో మానవులందరు నొకేవిఫముగ పుట్టుదురు. కానీ వారు జీవించు జీవితములనుబట్టి వారి కీర్తి ప్రతిష్ఠలు భేదించుండును.

973. గౌప్యతనము లేనివారు గౌప్యవా రనిపించుకొనినను గౌప్యవారు కానేరరు. తక్కువ కులములో శృంగారాన్ని నను నీచత్వము లేనివారు నీచులు కాజాలరు.

974. శ్రీ తనమానమును తానే రక్షించుకొనునట్లు తనకు తాను సత్యవంతుడైనపుడే మహానీయత రక్షింపబడగలదు.

975. మహానీయులు తగిన సాధనసంపత్తిని ప్రయోగింపగల పీర్యవంతులై యితరులు సాధింపలేని కార్యములను సాధింతురు.

976. గౌప్యవారిని పూజించి వారి యూదరాభిమానము లను దయను సంపాదింపగల యిగ్గిత జ్ఞాన మల్చెతన్ముల కుండజాలదు.

977. అల్పబుద్ధుల కన్నల్చిమే పటుట తటస్థించునేని వారి గర్వమునకు హద్దులే యుండవు.

978. మహానీయత సదా వినయవిభూషితేము మోసదూరమైయుండును. కాని యల్పత్వము ఈన గుణములను ప్రవంచము నకు మద్దెలలతో చాటుచుండును.

979. మహానీయత అందరమెడలను వినయమునే కన బరచును కాని యల్పత్వము గ్రావంధతయొక్క యపరావతారమే యనపచ్చును.

980. మహానీయత పరుల దోషములను సదా దాచిపెట్టుచుండును. కాని యల్పత్వము దోషములనుగురించి తప్ప మరిదేనిసగురించియు మాట్లాడనే మాట్లాడదు.

తొంబదితొప్పుదవ యథ్యాయము

ప్ర జ్ఞ

981. తమ విధులను గుర్తించుచు స్వయంప్రజ్ఞను సముప్రాంప గోరువారి దృష్టిలో మంచిదంతయు తమధర్మమే యగును.

982. ప్రజ్ఞగలవారి శీలధనమే వారిలోనున్న ప్రజ్ఞధనము. తకిన విశేషము లేపియు వారి ప్రజ్ఞకు మొగు పెట్టిజాలవు.

983. సర్వభూతిదయ, సిగ్గుపడు స్వభావము, ప్రసాదగుణము. పరులదోషములందు సహనబుద్ధి, సహ్యము — ఈ మైదు ఉదారశీలమును దివ్యభవనమున కాథారస్తంభములు.

984. చంపకుండుట బుమిలత్తణము. అనహ్యాసంభాషణము చేయకుండుట బుద్దివంతుడై లత్తణము.

985. వినయమే బలవంతుల బలము. అదియే ప్రజ్ఞానంతు లను వారి శత్రువులనుండి కాపాడు కవచము.

986. ప్రజ్ఞను పరిశీలించు ఒరిపిడిరాయి యేది? గొప్పతన మెనరిలో నున్నను, వా రితరత్ర మసకంటె తక్కువవారే ఘైనను, దానిని గుర్తించుటయే ప్రజ్ఞానంతుని లత్తణము.

987. తన కపకారము చేసినవారికి నను మంచిచేయనినాడు ప్రజ్ఞానంతునిలోనున్న ఫునత కర్త మేమి?

988. శీలధనము కొవారికి దారిద్ర్య మొక యనుర్మాద కాజాలదు.

989. ఇతరలోకమంతయు నొక్కుమ్ముడిగ తిరుగబడినను ధర్మమార్గమునుండి పీసమంతయు తోలగనివారే ప్రజ్ఞాపరావతార మనదగును.

990. పుణ్యత్సులే తమ పవిత్రతను కోల్పోయి పతితు లగుదు రేని నిశ్చయముగ భూదేవికూడ యిం మానవభారము భరింపజాలదు.

సూరవ యథ్యాయము

మ ర్మా ద

991. చేతులుచాచి సర్వజనుల నామాయము చేయవారికి మర్మాద దానంతటదియే సులభముగ చేకూరును.

992. మానవత్వము, సుశిక్షణము, మర్యాద యునుని ఉదారగుణములుగ పరిణమించును.

993. బాహ్యాచిహ్నములో నామ్యత యున్నంతమాత్రము చేత మానవులు బంధింపబడుటలేదు. ఆదరాభిమానములుగల ప్రవర్తనా సామ్యమే వారినొక సంఘముగ హత్తుకోసిపోవునట్లు చేయగలదు.

994. న్యాయధర్మములను ప్రేమించుచు నుపకారగుణము ప్రవర్తించువారి నైతిక ప్రవర్తనకు ప్రపంచము గౌప్య విలువ యుచ్చును.

995. కేవలము వేళాకోశమున కాడినమాట్లైన గౌరవ వాక్యములు మానవునకు బంధకలిగించును. కనుక సజ్జనులు తమ శత్రువులయెడలకూడ నమర్యాదగ ప్రవర్తింపరు.

996. సాధువు పురుషుల యునికి మూలముననే ప్రపంచము సామరస్యముగ మనగలుగుచున్నది. నిశ్చయముగ వారే లేని యెడల ఈసామరస్యమంతయు నశించి ధూఖిలో కలిసిపోవును.

997. సాధువర్తనము లేనివారు ఆకురాశ్చవలె వాడికల వారేయెనను క్రిరుంగలకంటె మనులు కాజాలరు.

998. అధిర్మపర్మలై ససు శత్రువైనను సురేవ్యరైనను మానవు సకు మానవులయుడ నమర్యాద య్యాము కాదు.

999. హానుష్టులూ కాజాలనివా రీయతివిశాల ప్రపంచ ఏ లో పట్టపగలుకూడ చీకటినితప్ప మరిదేనిని చూడచాలరు.

1000. మూర్ఖుని సేతిలోని ధనము మలినపాత్రులో పోసిన పాలవలె దుష్టమైపోవును.

101 న యథాయము

సవ్యనియోగము కాని ధనము

1001. ఇనుపపెట్టెలనిండ ధనము ప్రోగుచేసి దాచిపెట్టి యనుభవింపని దారాళ్ళగ్యాడు మృతిచెందినవాడే యాగము. ఏలనన అతడు దానుభవింపడు; ఉపయోగింపడు.

1002. ధనమే సర్వస్వమునని దాని సెవరికి నీయక కుప్పులు పెట్టు లోభి ముందుజన్మలో రాక్షసుడగును.

1003. సర్వకాలసర్వావస్థలయందు ధనము ప్రోగుచేయుచు కీర్తికారకు ప్రయత్నింపనివారి జీవితములు భూమికి బరువుచేటు.

1004. తన యిరుగువారి ప్రైము సంపాదించుటకు ప్రయత్నింపని మానవుడు చనిపోయినతర్వాత తన వెనుక దేనిని దిగపెట్టెలవలెనని తలంచునో కదా?

1005. ఇతరులకీయక తాము అనుభవింపక జీవించు కొక్కురాయలకు కోట్లున్నను యథార్థమునకు చారు దేనిని కలిగియుండుటు లేదు.

1006. ఒకడు తన విత్తమును తా సనుభవింపదు. యోగ్యాలైనవారి కుచితముగ నీయడు. అట్టివాడు భాగ్యదేవతకే చేటు; అనర్కారి.

1007. ఆపన్ను లక్షీయని వాని చేతి ధనము ఏకాంత జీవిత ముతో యొవసమును వ్యర్థముచేయు సుందరాంగి మేను వంటిది.

1008. మానవులచే ప్రేమింపబడని వాని వై భవము గ్రామ మధ్యమున ఘలించు విషవృత్తమువంటిది.

1009. ధర్మచింతలేక తనను తన హృదయమును మాడ్చి ధన సంచయముచేసిన మానవుని ధనము దొంగలకొరకే యగును.

1010. భాన ధర్మములచేత తన ధనమును నిశ్చేషముగ వెచ్చించిన వదాన్యని కొరత జలదముల లేమివంటిది. అది చిరకాలముండజాలదు.

102 వ యథాయము

సిగ్గుప డుస్య భావము

1011. సత్పురుషు లసభ్యకార్యములు చేయటకు సిగ్గుపదు దురు. దానికిని శ్రీలు అభినయించు సిగ్గుకును చాల భేదము కలదు.

1012. అన్నము, వత్తుము, సంతోసము మానవుండరకు సమానములే. కాని సిగ్గువడు స్వభావముచేత మాసవులలో నెంతేని భేద మేర్పడుచున్నది.

1013. అన్నిజీవులకు శరీరమే ప్రాణనిలయము. కాని పవిత్రమునరించు ప్రీడయే గుణమునకు నిలయము.

1014. ప్రీడస్వభావమే యోగ్యుల కలంకారము కాదా? అది లేనిచో మాసవులకు నంభవించు విర్విగుడు చూపరుల కంటికి భారముగ నుండదా?

1015. ఇతరుల యపభ్యాతి తమదిగా భావించి సిగ్గువడు వారు సౌకమార్యమునకే మూలకండములు సుమా?

1016. వుణ్ణత్తులు లజ్జింపతుగని మార్గములద్వారా తప్ప తదితర మార్గములద్వారా రాజ్యమునైనను ఆడింప నొల్లరు.

1017. గారవమును ప్రాణప్రదముగ చూచుకొను వా రవ మానము భరించుటకు బదులు ప్రాణములనే వినజ్జింతురు. కాని వారు తను ప్రాణములను దక్కించుకొనుటకైన నవమానమును మింగివేయ జాలరు.

1018. ఇతరులు చేసిన లగ్గు. తానుచేసిన యెగ్గు. అను త త్వము గలవానిని చూచి ధర్మదేవతయే సిగ్గువడును.

1019. శాత్రుము శాసించు విధులను చేయసిచో మానవుని కుటుంబముకు మాత్రమే నష్టము. కాని సిగ్గువిడిచిన మానవుడు మంచినంతను పోగ్గొట్టుకొనును.

1020. సిగ్గుపట్ల మృతపాయులైన వారు జీవింపనివారో యగుదురు. తోలుబొమ్మలవలె ఏను అసత్య జీవితమును గడుపుదురు.

103 న యథ్యాయము

కు టుంబా భివ్ల దిధి

1021. తనచేతులతో పనిచేయట కెన్నడు విసుగుచెందని మానవుని నిశ్చయముతో తుల్యముగ కుటుంబము నభివృద్ధి చేయగల దింకొకటి లేదు.

1022. గాఢకైనజ్ఞానము, పౌరుషము — ఈరెండు సమృద్ధముగ నున్న కుటుంబ ముస్కుతి ఉందును.

1023. ‘నేను నాగ్రహము నుచ్ఛస్తికి తెచ్చుదను’ అని చెప్పుచు మానవు డుర్యమించునేని దేవతలు కూడ నడుములు బిగించి వానిమూందు బయలుదేరుదురు.

1024. తమ కుటుంబము నభివృద్ధితెచ్చు యత్నములో నినుమంతయు విరామము చెందని వారి పనులు, ప్రశాలికలు లేకున్నాను, వాటంతటవియే యభివృద్ధి చెందును.

1025. పాపమాచరింపకుండ తనకుటుంబమున కొన్నత్యము ప్రసాదించినవాని కఖలజగము బంధువేయగును.

1026. తను జన్మించిన వంశమున కుచ్ఛస్తీతి ప్రాప్తింపజేయు
టయే యుత్తమోత్తమ పౌరుషులు.

1027. యుద్ధరంగములో సనురథారమంతయు దైర్ఘ్యవంతుల
మిాదనే పడునట్లు కుటుంబ నిర్వహణ భారమంతయు నానిని
పహింపాలవారి భుజములమిాదనే పసుచు.

1028. ఈము కుటుంబాభివృద్ధి కోరు నారికి కాలముతో
నిమిత్తములేను. నారు సోనురితనముచేత గొప్పచేత బాధింప
బడుదులేని వారి గృహము నీచస్తీకి రాకతప్పదు.

1029. తనకుటుంబమును సర్వానర్థముల నుండియు రక్షింపఁ
గోరువాని శరీరము కష్టములకు, దుఃఖములకు మాత్రమే భాజన
మగుటలేదా?

1030. కుటుంబమును నుద్దరించు యజమానియే లేని కుటుంబ
మూలములను దుఃఖములు విచ్ఛేదము చేయుచు; ఆకుటుంబ
మధ్యపతితమగును.

104 వ యథ్యాయము

వ్యు వ సా య ము

1031. భూమండల నుంతయు తిరిగిన తిరుగుదురు గాక.
మానవులు చిట్టచివరకు తమ యాహారమునకు నాగలిమిాద

నాథారవడక తప్పదు. కనుక నెంతటి కష్టపరంపరలున్నాను వ్యవసాయమే ప్రధాన పరిశ్రమ యగుచున్నది.

1032. సంఘమునకు వ్యవసాయకులే కీలక స్థానము. ఏలనన నాగలి ప్యట్టి దున్నలేక నితరపనులనుచేయు వారి నందరను వారే పోషించుచున్నారు.

1033. భూమిదున్ని జీవించువారొక్కురే జీవించువారు. తక్కిన వారందరు వారితరువాత్తవారు; పరాన్నమును తిను పరభృత జీవులు.

1034. ఏ ప్రజల జ్ఞాతములు శాల్యాది సన్మానముచే భూమికంట వంగియుండునో యట్టిప్రజల రాజుయొక్క ఖత్రిము ముందర యితర రాజుల ఖత్రిములు వంగియుండును.

1035. వ్యవసాయఫలము ననుభవించు ప్రజ లితరులనుఁడి ముణైత్తురు నరికదా యిహినవారికి లేవనకుండ వారే యన్న సంతర్పణాచేతురు.

1036. వ్యవసాయదారే చేతులు ముడుచుకొని కూర్చున్న మెడల నర్స్కోరికాను వినర్జించిన నారుకూడ బాధవడక తప్పదు.

1037. సీపోలములోని యొక బోన్న మట్టిముద్ద పాతికబోన్న పొదుమగునట్లు యెండకట్టునువేసి యిక సేయెరువు వేయనక్కర లేక సే యది సమ్మదిగ పండును.

1038. దుక్కికంటె పెంటవేయుటయే యెక్కువ లాభ దాయకము. కలుపుతీసిన తరువాత సీటిసినరథరా కంటె చేనును సంరక్షించుటయే యెక్కువ లాభదాయకము కాగలదు.

1039. యజమాని తనపొలమును చూచుకొనకుండ యింటి యొద్దనే కూర్చున్నన్నచో శ్రీవలైనే పొలముకూడ నతనినిచూచి పరిహాసించును.

1040. ‘అహ్యా! నాకు తినుట కేమియు లేదు’ అని యేడ్ను సోమరినిచూచి భూదేవి తనలో తాను నప్యుకొనును.

105 వ యథాయము

దారి ద్ర్వ్యము

1041. దారిద్ర్వ్యముకంటె మిక్కిలి బాధాకరమైన దేది కలదో యెరుంగగోరెదవా? దారిద్ర్వ్య మొక్కలే దారి ద్ర్వ్యముకంటె నెక్కువ కలోరమైనదని గ్రహింపుము.

1042. దారిద్ర్వ్యము పెనుభూతి మివాపరలోక సాఖ్యములు రెంటికినికూడ శత్రువే యగుచున్నది.

1043. దారిద్ర్వ్య మనబడు దురద మన రక్తములో ప్రవ హించుచున్న శీలగారవాములను, భాషాసంస్కృతమును నశింపు చేయును.

1044. దారిద్ర్వ్యము గొప్పకులములో పుట్టినవారినికూడ తమకుగల గౌరవము మరచిపోవునట్లు చేసే సీచబానిసభామలో మాట్లాడునట్లు చేయును.

1045. దారిద్రను ఈ యొక్కదోషము క్రింద వేలకొలది దుఃఖము లడగియున్నవి.

1046. దర్దులు పరమసత్యములనే యద్భుతజ్ఞానము తోను, అపూర్వ చతురతతోను చాటినను వారి మాటలకు విలువ యుండదు.

1047. గుణరహితమైన దారిద్ర్య మారుర్భగుని కస్సుతల్లికి కూడ సతనితో వైరము తెచ్చుచున్నది.

1048. నేడుకూడ దారిద్ర్యముతో నా కీసహవాసము తప్పదా? అది నిన్ననే నన్న చచ్చిపోవునట్లు నులిమి వేసినదే? *

1049. అగ్నిజ్యాలల మధ్యానైనను నిద్రింపవచ్చును గాని దారిద్ర్యంబుథి మధ్య సెమిషమైనను నిద్రించుట దుర్లభము.

1050. దర్దులకు తమ జీవితములను పూర్తిగా వినడించు టాక్కటియే శరణ్యము. అట్లు చేయశండుట యితరుల గంజ, యుప్పుల కే మరణము.

106 వ యథ్యాయము

ము శ్రీ టి

1051. దానథర్మములు చేయగలవారిని నీకు నాయము చేయుమని సీవు ముపైత్తవచ్చును. వారు చేయజాలమని నటింతురేని యాదోషము వాది కాని నీది కాదు.

1052. ఎట్టియవమానములకు పాల్గొడకుండ సీవు భిక్షీంచు
సది సీకు నమకూరునేని ముషైత్తుట కూడ సుఖిదాయకము
గనే యుండును.

1053. తమవిధిని గుర్తించి సహాయము చేయజాలనని నటిం
పని నథర్నులను యాచించుటలో కూడ నొక యందముకి లదు.

1054. ప్రార్థించినవానికి కలలోకూడ తిరస్కరింపనివానిని
యాచించుటకూడ యిచ్చులంత గౌరవప్రద్యుమైనదే.

1055. ఈప్రపంచసులో ముషై పెట్టుటకు నిరాకరింపని
వారుండుట చేశనే మానవులు స్వేచ్ఛగా భైతుక వృత్తినొక
జీవితసాధనముగ నవలంబించుచున్నారు.

1056. దానథర్నుములను చేయనిరాకరించు దుస్సాహితు
తసము లేనినాడని చూచినంత నూత్రముచేతనే దరిద్రాధ
ముపశమించును.

1057. ముషైవానిని వెఱకారము చేయకుండ, తీటకుండ
పెట్టువాడని కలుసుకొని సపుడు ముషైవాని హృదయమునంశో
షముతో నుహ్వంగును.

1058. ముషైత్తువారే లేనిచో నీప్రపంచముకంతకు తోలు
బొమ్ముల నాట్యము కంటే గౌప్యయర్థమేమియు నుండజాలదు.

1059. ఈ ప్రపంచములో ముఖ్యత్వారే లేనిచో వదా న్యతలో నున్న గొప్పతన మెచ్చుట నుండును ?

1060. చేయలేనని యొకడు చెప్పాసప్పాడు భిక్షకుడు కంట గించు కొనకుండును గాఢ. ఏలనన తన దారిద్ర్యమే యెదర వాడు కూడ తన సితిలోనే యుండవచ్చునని యతనికి బోధింప వలయును.

107 వ యథ్యాయము

బిచ్చ ము భీ తొ ఎ హ ము

1061. బిచ్చమెత్తనివాడు బిచ్చమెత్తువాసికంటె కోటిరెళ్లు యోగ్యుడు. ప్రేమపూర్వకముగను, సంపూర్ణ పూర్గయము తోను పెట్టువానివద్ద నైనను బిచ్చమెత్తనివాడు బిచ్చమెత్తు వానికంటె కోటిరెళ్లు సౌగ్యుడు.

1062. తనతింఛికొరకు ముఖ్యత్వాని తిరిగలసిన సితికి వచ్చినతరువాత కూడ మానవుడు జీవింపవలెననియే యా భూమిని సృష్టించిన సృష్టికర్త యుద్దేశ్యమేసయెడల నా సృష్టి కర్త ప్రపంచమంతయు తిరిగి తిరిగి సశించుగాక.

1063. ‘సాదారిద్వ్యమును ముషెతుకొని పోగొట్టుకొండును’
అని తనకుతాను చెప్పుకొను శాఖిన్యతనమించిన కష్టమింకొకటి
యాప్రపంచములో లేదు.

1064. ఈటిక దారిద్వ్యాలు ననుభవింపవలసి వచ్చినను బిచ్చు
మెత్తులు కంగీకరించని గొప్పతనము ముందర ఈ విశ్వవంతయు
నత్యాప్తమైనది సుమా !

1065. సీటివంటి పల్చుని గంజయేయైనను స్వశరీర కష్టముచే
సంపాదించిన తిండికంటై దుఢికర్మనై దింకొకటి లేదు.

1066. గోమాత కొరకు సీరములను సీవు ప్రార్థించినను
బిచ్చుమెత్తులకు చేయు ప్రార్థనకంటై జిహ్వ కవమానకర్మనై
విషయ మింకొకటి లేదు.

1067. ‘బిచ్చుమెత్తులు తప్పనిసరియే యైనచో పిడికిలివిప్పుని
కష్టాత్ముల వద్ద బిచ్చుమెత్తకుము’ అనియే సేను బిచ్చుమెత్త
వారందరిని బిచ్చుమెత్తుడును.

1068. ముష్టియను దురదృష్టపనొక కపలమును వర్ణితమును
తాకిన వెంటనే విచ్చిన్న మెపోవును.

1069. ముష్టివాని దుఃఖితిని తలచుకొనిపుడై హృదయము
కరగిపోవును. ఇక నతడు పొందు యవమాననులను తలచు
కొన్నచో హృసయము కేవలము సీరువిడిచిపోవును.

1070. ‘లేదు’ అని చెప్పునపు డా కిపటాత్ముని జీవితమైచ్చట డాగొనునో! అతని యవజ్ఞా శబ్దమును వినినంతసే బిచ్చగాని ప్రాణవత్తి మెగిరిపోవుచున్నది.

108 వ యథాధ్యాయము

నికృష్ట జీవితము

1071. ఈ నికృష్టకీవులు మానవులతో నెట్లు మెలగునురు? దానితో నుపమింపదగిన దింకొకటిలేదు.

1072. ఈ యథము లంతరాత్మ కలవారికంటే సుఖమంతులు కదా! ఏలనన హృదయవేదన ననుభవింపవలసిన వని వారి తేన్నడు లేదు.

1073. సేవతలవలెనే యాభూమిమిాద సీచులును తమకు తామే న్యాయనిర్మాతలు.

1074. ఒకయథము డింకొక సీచుని కలనుకొనునపుడు దుర్మాగ్రములో నత డతని నోడించి తన విజయమునకు గ్రించును.

1075. భయమొక్కటియే యథములను ప్రవేచేపించుప్రవేరణ. ఇంకోక చేదేని యున్నచో నది దాహము. ఇది స్వల్ప ప్రయోజనకారి మాత్రమే యగుచున్నది.

1076. నీచులు టుముటుమా వంటివారు. ఏలచన వారికిదాచ యచ్చిన రహస్యములను వారితరులకు వెల్లడిజేసిన కాని విశ్రమింపరు.

1077. సాగదీసి దవడపగలగొట్టు వారికి తప్ప యథములు మరెవ్వరికిని అన్నముచే తడియైన చేతినైనను విదిల్చుటకు వఱకుచుండురు.

1078. ఒక్కమాటతో మాత్రమే యోగ్యాలైన వారిని శాసింపవచ్చును. కాని యథములు చెరకుముక్కను యంత్రములో నలగగొట్టినట్లు నలిపినగాని యేమియు ప్రసాదింపరు.

1079. ప్రక్కవాడు కాస్తబట్టకట్టుకొని తిండితెనినచాలును. దుర్గాద్రుదున కతని శీలములో సదా దోషములే కన్నించు చూండును.

1080. దురదృష్టము సంభవించినపు డధమునకు దిక్కేడి
కలదు? అతని కొక్కటే శరణ్యము కలదు. అతడు సాధ్యమై
నంషత్వరలో తన్న తాను బానిసగ విక్రయించుకొను టొక్కటే
మార్గము.

కలగూరగంప యన్మిర్మి కగల రెండవభాగములోని

మూడవ ప్రకరణము అర్థము అన్మిర్మి కగల

రెండవభాగము సమాపము.

ఈ మూడవభాగములో గొంధర్వ వివాహము, ప్రేమ యొక్క విషిధావస్థలు, నాయకానాయకుల హావభావ చేష్టలు, ఉత్తమ ప్రేమలక్షణములు ప్రేమయొక్క యథార్థ పరిణామము వర్ణింపబడెను. ఈ భాగములోని ప్రతివాక్యమును నాయకుడో తేక నాయిక యో తేక చెచిక త్రై యో పలుకుచుండును. నాయకుడు జోద్ద. గొప్పవీరుడు. ప్రథమసందర్భములోనే నాయకానాయక లొకసొకరు ప్రేమించుకొందరు. ప్రేమ హారిని ముట్టికి వేయును. ఊరిలో గుసగుసలు బయలు చేరును. ప్రజాప వావము తల్లికి తెలియును. నాయకుడు తన ప్రేమను బహిరంగముగ వెల్లడిచేయును—

వివాహము జరిగిన కొద్దికాలమునకే నాయకుడు దూరచేశము పోవలసియుండును. నాయిక యూ యెడబాటు కెంతమాత్రము నంగీకరింపదు. వెంటనే తిరిగి వత్తునని చెప్పి చివరికాత డామెనెట్లో యొప్పించుకొనును—

అతడు తిరిగి వచ్చుటకు కొంత కాలవిలంబనము జరుగును. ఈ కాలములో వా రుభయులు ప్రేమయొక్క దశవిధావస్థలనుభవింతును. అతడు యుద్ధరంగములో పనిచేయుటకు వెళ్లి, కొంత కాలమునకు తిరిగి వచ్చును. అతడు తిరిగి వచ్చువరకు నామె దినములను లెక్కించుకొనును నెట్లో యోచికపడ్డును.

ఆమె ప్రాణాత్మ్యాగము చేసినతర్వాత నేను పోయిన లాభమేము
యని యతడు విచారించును.

చినర కత్తను తిరిగి వచ్చును. వా రాసందపరనశు లగు
దురు. కాని యతడు తిరిగి యుద్ధమునకు బయలుదేరు నేమో
యని యామె విచారించును. తనకంటే విషయమునే యొక్క—
వగ చూచుకొను చున్నాడని యామె యతనిని దూరును.

ప్రేమ

గాంధర్వ వివాహము - ప్రేమయైక్కదాణి

109 వ యథ్యాయము

నా య తు దు

1081. ఈయనదృష రూపము భూతలమున విషాదింపవచ్చిన దేవతయా? మనభరితకేశికుల విశిష్ట రూపమా? వలపుల రాణియగు మర్యాభామినియా? ఎట్లు గిరూపించుటకును నాకండు మిముమిట్లు క్రమిస్తానవి. నాహృదయము త్తత్రపణినది. నాపాక్కు బంధింపబడినది.

1082. ఈ మోహిని తనతీవ్రదృగ్ంఘములను నామై సారించి నమ్మడే నన్ను విషపుని గావించెను.

1083. ఓహ్మా! మృత్యువా! ఇంతవరకు నిన్ను సేసెరుగను. నీ విపుడు నువిళాలములు, యుధ్యతంత్ర నిపుణములునగు సేత్ర ములు కల స్త్రీమాపమును ధరించి వచ్చితివా?

1084. ఆమె యమాయిక! భీరువు. కాని యామె సేత్ర ములు యుధ్యకశలో నారితేరి వీక్షించువారి ప్రాణమును జాప్తి వేయునట్లున్నవి.

1085. ఎంతతియ్యని చూపులు. ఆచూపులోనున్నది మృత్యు భాణమా? జాణతనములేని యమాయకురాలి చంచల

దృక్కులా ? జింకయొక్క బిత్తులిమాపులా ? కాదు కాదు-
ఈయవ్యాజి మాపులం దీమూడును మిలిత్తునేనవి.

1086. ఆమె ప్రారంపచూపులకు నేను భీతిల్లుచున్నాను.
బ్రూభంగములులేని కనురెప్ప లామె సేత్తములను కప్పివేయు
రాదో !

1087. ఈపె ‘రుచిర కుచోపరిచేలాంచలము’ కుదకుంభి
సేత్తపట్టమువలె నున్నది. *

1088. ఆహా ! నాపీరత్నము, యుద్ధరంగములో నన్నింత
వరకు నెడుర్కొనని వారిని కూడ కంపింపజేయు నా మగటిమి
యామె నిద్దపు ఛాలభాగము చేతనే జయింపబడేనా ?

1089. జంకవలె బిత్తరి మాపులు చూచుపేయనీ ! వినయ
విభూషితాంగి ! ఈనిసర్దళోభను మలినమెనర్చు వికార
భూమల వలన నీకేమి ప్రయోజనము ?

1090. త్రాగినపుడే మధువు సంతోషమును గూర్చు
చున్నది. అది ప్రమువలె సేత్తగోచరమయి నంతనే యాప్ణు
దము నొసగజాలదుకదా !

* వత్తుపే లేనిమెడల పురుషులామె సాంకర్య ఈచే హాడులగు
దురు. మా వట్టివాంద్రు మదగజమల సేత్తమాతు లో వామతో చేయబడిన
చేకులతో కప్పివేయుదురు.

110 వ యథ్యాయము

హావభావప్రకటన — హృదయ మవగతమగుట

నా య కు దు

1091. ఆమె కాటుకకన్నదోయి నుండి రెండురకముల చూపులు బయలుదేరును. ఒకటి హృత్తాపమును కలిగించు కెంపుచూపు. రెండవది యూతాపము నువ్వశమింపజేయు చల్లని చూపు.

1092. ప్రియునిపై దొంగతసమగ్రా సారింపబడు విమ్మయీవీ త్తుణ మెంతునుఖకర్మురది. ఇది ప్రేమాలింగనము కంటెను మధుభరిష మైనది. *

1093. ఆమె నన్ను చూచి సిగుచే తలవంచెను. అదియే మామధ్య మొలకే త్తిస ప్రేమాంకురమునకు జలాభిషేచనము.

1094. నే నామైవైపు చూచునపు డామె నేలవైపు చూచును. నే నిటుసటు చూచునపు డామె నావైపునూచి చిరుసప్యు లొలికించును.

* అది ప్రియురాలి తదితర విలాసమాలఁంటే సత్కృదు సౌఖ్యము ఫోసంగును.

1095. ఆమె నన్ను చూచుచున్నట్లే కాన్నించదు. కాని ప్రక్క చూపులతో నన్ను చూచి పులకాంకిత్తొనవక్క, స్థల ముతో మందస్మిత మెనరించును.

స్వీ గ త ము (తనలో)

1096. ప్రియులేమియు నెరుగనివారివలె చమత్కారమైన తిరస్కార సంభాషణలను చేసిన చేతురుగాక. వారి ప్రేమ సంభాషణము నిముసములో పట్టుబడక మానదు.

1097. కోపము, తీక్ష్ణపీతుడము, నిందాగర్భ సభ్యపము— మసస్నులో ప్రేమించుకొనుచు పైకి తిరస్కారించునట్లు నటించు వారి శృంగారచేష్టలు.

1098. ఆ తనుగాతి నా ప్రాధేయపూర్వక దృక్కులకు ద్రవించి చిరునగవు వహించును. అది యూమె కొక నూతన శోభ, నాకు వరప్రసాదము.

చ లి క తై (ప్రక్కగా)

1099. క్రొత్తవారివలె ప్రియులట్లు కలుసుకొని విడిపోవు దురు! వారికండలో కాన్నించు నిశ్చింతయే వారి యంతరంగ ప్రేమఖు, నింకుతనమునకును తార్కాణము.

1100. సేత్రములు సేత్రములఖ పరస్పరాంగీ కారమును భాషించుండునపుడిక వాగాడంబర మెందులకు!

111 వ యథ్వాయము

ప్రథమ సమాగమ వర్ణన

నా య కు దు

1101. శబ్ది, స్వర్ణ, రూప, రన, గంధ పంచకము ప్రసాదించు సంతోషము నొక్కుమ్మడిగి కంకణ క్యాణాశోభిత యగు నీ సుందరియొక్క తైయే నద్దించుచున్నది.

1102. ఏవ్యాధికైనను దాని ఆరణమే దానికి చికిత్స కాజాలదు. కాని యా యువిద కావించు తాపజ్యరము నీమే మాత్రమే నినారణ చేయగలదు. ఆమెయే వ్యాధి ; దాని కామెయే యోవధము.

1103. నీ వధూ కరపల్లివళోభకంతే తోయజనేత్రుని సృష్టి మధుతర మైనదా ?

1104. ఆమెయొడబొటు నన్ను దహించివేయును. పార్వ్య వర్తి త్యోషపు దామె సుఖాస్పద తైత్తీశ్వరు నవలంబించును. ఆహ ! ఈ హిమశక్తి కా దాహశక్తి యొచ్చటినుండి ప్రాప్తించెను ?

1105. ప్రమాలంకృత కేశబంధమైన నా ప్రియురాలి జాల చుమోఫుమైనది. నా హృదయ మేవిషయము నూహించునో యామె రూప మా విషయమే మైపోవును.

1106. చేలయగు నా సుందరి కర్తృ యమృతోద్భువ
మేము ! ఆమె కరములు స్వర్ణమాత్రము చేతనే నా జ్ఞరి
తాంగముల న్యజీవింపజేయు చున్నని.

1107. విఘుసాశనము (అగా యజ్ఞవిశిష్టాన్నము) నే
భుజించు యజమాని గృహజీవితమువలె నీ మంజులగాత్రి
యాలింగనము పరమానందము నొనగూర్చును.

1108. పననాంకురము నైనను మధ్య చొరనీయనొల్లని
ప్రియుల పరిరంభణము పరమ సుఖావహ దాంపత్య ఫలము.

1109. లేని కోపము, వృదయమార్దవము, నూత్నపరి
రంభణము- ఇవియే ప్రియులనుభవించు మాధుర్యములు.

1110. జ్ఞాన నుభివృద్ధియైన కొలది మానవునకు తన
పూర్వజ్ఞానము పేలవ మగుచుండును. కానియామె సహవానము
ననుభవించిన కొలది నా కామె మరొంత ప్రేమాస్నదురా లగు
చున్నది. ఆమె రసవాహిని.

112 వ యథ్యాయము

ఆమె సౌందర్యాన్తవము

నా య కు దు.

1111. ఓ యనిచ్ఛపుష్పమా ! నీ వతీకోముల నైనదానట.
కాని నాహృదయపద్మము నలంకరించిన పొలతి నీకంటె మృదు
లము నుకమారము నైనదిసుమా !

1112. హృషియుమా! నీవేస్తుప్పము చూదినను యావై చెందుచుండెదవు. మానవగోచరములగు పుష్టము లాంచే సేత్తములను పోలియుఁడగలవని నీను భ్రమించెదవు కాబోయును!

1113. ఆమెచేయి వేణువును పోలును. ఆమెగ్రాతము పల్లవ ప్రాయము. ఆమెచియనగవు కేవలమాణిము త్రైము. ఆమెనుఖు మారతము నుగంధపరిమళభరితము. ఆమె కాటుకకన్ను లు నుర్శిత మనబౌణములు.

1114. ఇందీవరములచంద మామెకంటిసౌరు కెసరాక నిట్టూర్పు విషుచుచు నామెయుచూమనపుడెల్ల తలవాల్చు కొసును.

1115. ఆమె యనిచ్ఛపుష్టములతో నలంకరించు కొని నపుడు వృంతములను కూడ తురుముకొనెను. ఈవృంతముల భారముచే నామెకో నల్లలనాడి యపుడే విరుగునేమో యని పించెను. *

1116. చంద్రమండల మేవియో యామె ముఖునుండల మేవియో వివేచింపనేరే నత్తుణ్ణములు తమతమ స్థానముల నుండి పరిభ్రమించు నున్నవి.

* అస్థ్రానునునది యొకజాతికున్నిష్టము. ఇవి పుష్టము లన్నిటింపె వృందుకైనని తేడికయొచ్చని ప్రతితి. దుష్టఫ్యూలమందు తొడిమల భారముచే నామె కొమతశరీరము పీసీంపబమునని భావము.

1117. కాని తైణ్యాభివృద్ధులను నిత్యోప్రదవమునకు గురి కావలసిన చంద్రమండలమున కున్న కళంక మిం నిత్యకథ్యాణి ముఖమండల మెరుగదు.

1118. చందురుడా ! ఈ మనోహారాంగి ముఖమండలము వలె ప్రకాశింపగలిగినయెడల సేసునిజముగ నిన్న ప్రేమింతును. నీవహ్నిడు ధన్యుడవే యగుదువు.

1119. హిముంరుడా! నుమనేత్రియగు నాసుందరివదన సరోజముతో తలవడగోరుదువేని నీవందరకు చూపటక నాకొక్కు సికి మాత్రమే ప్రకాశింపుము.

1120. అనిచ్చపుష్పము, హంసతూలికకూడ యాముద్దియ వదకంజములకు పట్టేరుకాయలే యనదగును.

1121 వ యథ్యాయము

ప్రేమమహిమాభివర్ణ నము

నాయకుడు

1121. భాషను విరమింపజేసిన యాయువిద యథర బిందు వులు మధు, శ్రీర మిత్రిత చందమును తెలుపుచున్నవి.

1122. దేహిం చేహముంకు గల ప్రేమ మహిమాన్వితమైనది. కల్ప కపట మెరుగని యాబేలయందుగల నా ప్రేమయు నంతటి మహిమగలది.

1123. ఓకసీనికాబింబమా ! నీధైనమును వీడుము. నా ప్రియురాలిక చ్చట ఫ్లానమునిష్ట్టు. ఏలనంమవా ? ఆమె కర్ణా మగునాశ్రయ మింకొకటిలేదు.

1124. ఆమె సాన్నిధ్యమే నాకుప్రాణము. ఆమె యుపాంత రాహిత్యమే నాకు నృత్యువు.

1125. చారునేత్రియగు సీకన్నియ సుకృతరాళిని నేను స్నేరింప గోరుచుండును. కాని దేవినేని స్నేరించుటకు పూర్వము మరచిపోవలెను గదా ! నేనామె సుకృతములను మరచుట్టు :

నా ఱు క

1126. అతడు నాకన్ను లనుండి నాకయి తొలగడు ! నేను కండ్లు మూసికొండును. అయినను సతడచ్చునే సిరపాయ సిత్తుడై యుండును. నాప్రియుచి రూపమంత సూక్ష్మాతీ సూక్ష్మము. *

1127. నాప్రియుడు నిరంశరము నానేత్రములలోనే నివసించును. కనుక నేను వాటికి కాటుక పెట్టుటి కూడ మూసివేసి. తిని. ఆనిమిషములో గూడ సతడు నాకన్ను లనుగడి తొలగుట నాకిప్పములేదు. ♦

1128. నాప్రియుడు సదా నా వ్యాదయసదనమందే నివసించును. కనుక తీక్ష్ణవస్తువులను భుజించినచో నవి

* ప్రియుడాము కంటేచుండి యాసీన్నడై యిస్తున్నదని భావిసు..

♦ కాటుక పెట్టినపుడు కండ్లు ఆమంకితాము మూసికొనిపోవును.

యాని నచ్చట దహించునేమో యని సేనెంతయు వెఱచు
చుందును.

1129. రెపువేసినచో నతని మూర్తిని చూడకుండవలసి
వచ్చునని సేను రాత్రులు రెపువేయకుండను. ఈకారణముచే
గ్రామప్రజలతనిని క్రూరుడని నిందింతురు. *

1130. అతడు నాహ్యకుండరాళమున మనోజ్ఞరీతుల సధివ
సించుచు దానిని వీడకుండను. అయినను వెప్రిప్రజలతడు నన్ను
విడిచిపెట్టెనని క్రూరుడని నిందింతురే! *

114 వ యథ్యాయము

వినయాతిగ్రమణము

నా య కు దు

1131. విరహాబాధితుల తాపము నుపశమింపజేయుటకు
తాటియాకుల గుఱిము సెక్కించుట తప్ప వేరుమాగ్గము
లేదు. ♦

* ఆతొం మాలు ఆయజేయలచే ఎంపాను నిట్టపెట్టుట లేదని ప్రజలల
భావించి యాసన నించియింపున్నారని భాషా.

♦ శామ తన క్రైములు కథూరుధులు తెలుచుబరచుట కిదియొక
ప్రాచీనసాంప్రదాయనాం. తాటియాకులతో నొక గుఱ్ఱు తయారుచేసి
దానిమాద సానిన ఖాళ్యంపచెట్టి ప్రజాయితులతో స్నేహితు లపని
ప్రముఖ జ్ఞానింతులు.

1132. దేహిదేహములు రెండు ఈ బాధ భరింపనేరు పై విధానమును నిర్ణయించినవి. అనీ వినయమును పోనాడినవి.

1133. వినయము, వౌరుషూ, నా పూర్వాధనములు. కాని యమ్మడవి ప్రేమాగ్నిచే త ప్రమోదయినవి. నా కిర్పుదు తాటి యాకుల గుఱిమే శరణ్య మయ్యెను.

1134. నా హృదయ కల్గొలమును నే సైట్లు చెప్పుకొన గలను? నే నింతవరకు వినయకైర్యాలు లనునావ నాశ్రయించి తిని. నే డది కామప్రాప్తముచే కొడుకొని పోయినది.

1135. కంకణ ధారియైన యా సుమగ్గాత్రి నా కీ తాళ వృంతము నిశాతాపము సమర్పించేను.

1136. ఆమెపై ధ్యానముచే నా కండకు రెప్పపాటు లేక యున్నది. కనుకనే జగత్తంతయు నిద్రావిషమైయున్న యా నిశీధమందు నేను తాళవృంతము నథిరోహింప గోరు చుంటిని.

1137. అపారరాగ సముద్రముచే తపించుచున్నను తాటి యాకుల గుఱిము నెక్కుకుండ తన్న తాను నిలువరించుకొన గలిగిన యా తమ యాత్మనిగ్రహ మతి మహత్తరమైనది కదా!

నా డు క

1138. ఆహా! రాగమా! నా వినయసంవదను, నీ మెడల నాకుగల కరుణాస్నాభావమును కూడ యోచింపక నాత్మ్ర ప్రక టునముచేస్తు నా రహస్యమును వెల్లడి చేయుచుంటివేల?

1139. నా రాగము తన్నె వ్యర్థ చూచుట లేదనకొని
సైవ్యరచివారము చేయుచు వీధులలో తనకు తాను ప్రవర్ధించు
కొను చున్నది.

1140. మూర్ఖులు నా మొగముమిందనే నన్నెగతాటి
చేతురు ; ఎక్కిరింతలు కొక్కిరింతలు ప్రారంభింతురు. నే ననుభ
వించు తాపము వారికేమి తెలియును ?

115 న యథ్యాయము

ప్రజాపవాదము

నా య క దు

1141. మారహాస్య నమాగమమును గురించి గ్రామములో
గుసగుసలు చెలరేగిన కొలది నాయవయవముల నుండి లేచిపో
యిన ప్రాణములు తిరిగి నన్నుశ్రయించుచున్నవి. చాలమంది
కీరహాస్యము తెలియక పోవుటకూడ నాయన్నట్టమే.

1142. నాప్రియరాలి గుణసారభము నెరుగక తమగున
గుసలచే ఆయూషిముత్తెమును, దరహసిత పుష్పవిలాస నేత్రిని,
పొండళక్ష్యముకాని రత్నమును ప్రజలు నాకతిచౌకగ సమ
ర్పించిరి.

1143. ఈ ప్రజాజల్పమెంత యమూల్యమైనది ! ఆమెను
పొండక పోయినను ఈ నాదుచే నేనిపుడామె పరిరంభణ
సౌఖ్యము ననుభవించుచున్నాను.

1144. ఈగ్రామావవాద నాకామెయెడగలప్రేమను మరింత ప్రజ్ఞరిల్ల జేసినది. ఈవాదేలేనిచో నాప్రేమ యింత రసోద్దీపక ముగ నుండిచెడికాను.

1145. త్రాగిన ప్రతిపానపాత్ర త్రాగుబోతు పిపాసను మరింత సృధిషందించును. అట్లే యాగ్రామప్రజల ప్రతి గునగున ప్రియురాలియందు నాకు మరింత మాధుర్యమును పోచ్చించును.

నాయుక

1146. ఒక్కపర్యాయమే మేము పరస్పరము వీత్తించు కొంటిమి. కాని దానిమిాద బయలుదేరిన పరివాదము రాపుల గ్రస్త రాకాసుథాకరుని కొరకు గావింపబడు కోలాహలమువలె నున్నది. *

1147. ప్రజాపవాదమే దోహదక్రియ. మాతృమామణమే జలాభిషేచనము. ఈ రెండును నా తాపమును మరింత ప్రజ్ఞరిల్ల జేయుచున్నవి.

1148. ఈ యపవాగముద్వారా నారాగమును నశింపచేయు బూనుల నిప్పును సేత్తితో చల్లార్పగోగుట వంటిది.

1149. “భయపడకుము” అని నా కభయదానము చేసిన నాడే సన్న ప్రజామామణలకు విధిచివేసినపును సేని నీలాప నిందలకు సిగ్గుపడనేల ?

*.ఏ ద్ర్వైహాను : త్యైనప్రతి ప్రధియాము యులుఁ చేచి ఇయులకు ఉచ్చానా.

1150. ఈప్రచారమును నావ్యాసంతరాళమున సేనంతయో
యభిలహించుచుంటిని. గ్రామప్రజలు దీనిని నా కొండే
లేవదీసిరి. ఇప్పుడు నిశ్చయముగ నా ప్రేయుడు నా ప్రార్థనను
తిరస్కరింపడు.

గాంధర్వ వివాహ మను శీర్షిక గల
మూడవ భాగములోని
మొదటి పరిచ్ఛేదము సమాప్తము.

రెండవ పరిచ్ఛ దము



పాతిప్రజ్ఞము

116 వ యథాయము

విరహావేదన

నా ఱు క

1151. నస్నెడబాయు మాట నాకు చెప్పవలదు. వెంటనే తిరిగి వత్తునందువా ! ఆ మాట లంతవరకు జీవించియుండు వారికే చెప్పదగును.

1152. ఒకప్పు డతని దర్శన భాగ్యమే నాకు స్వగ్రముగ నుండెను. ఇప్పుడో ! అతని గాఢాలింగసము కూడ విచార కలుషితమైనది. ఇప్పు డతకు నస్నెనిమిషమున పీడిపోవునో యను భయము కలుగుచున్నది.

1153. అతడు నస్నెన్నడు పీడనని బాసచేసినాడు. దాని విపరీత ఫలితము కూడ నత డెరుగును. ఈ మర్గము నెరిగిన వాని హృదయములోనే సస్నెడబాయు తలంపు దాగియు స్నపుడిక నేనేమందును ? నా కిచ్చిన యభయహస్తమును భంగ పరచిన వానిని నమ్ముదునా !

1154. “భయపడుము. సంతోషస్వాగంతవు కమ్ము. నిన్ను నేను వీడను” అని యతడు నన్నాళీర్వీ దించెను. అట్టి వాడ్చున్నెడబాయ తలంచు టుతని దోషము. అతని పవిత్ర వాగ్దానము విశ్వసించుటాఁ నా దోష మేమున్నది ?

1155. చెలీ ! సీవు నా ప్రాణములు నిలుపగోరుదు వేని నా ప్రాణానాధుని పోవలదని యూపుచేయుము. అతడు నన్ను వీడునేని తిరిగి వచ్చువరకు జీవింతునను నాన నాకు లేదు.

1156. “నేను పోక తప్పదు” అని నా ముఖము మిాదనే చెప్పగలిగినవాని కాలిన్యత నేమందును ? అట్టి నిర్దయుడు నా ప్రాణములు నిలువులకు తిరిగి వచ్చునా ? నా దుఃఖము నవనయించి నన్నానందాళీ నోలాగాడించునా ? ఇది వట్టి కల్ల !

1157. నా మణికట్టునుండి జారిన కంకణము లపుడే నా నాధుని వియోగఫలితమును ప్రదర్శించుచున్నది. *

1158. ప్రాణమిత్రులు లేని యెడారిజీవితము జీవించుకే దుర్భు టము. ఇక ప్రాణానాధుని యెడబాటు మృత్యుసమము కాదా ?

1159. స్వర్మించినపుడే యగ్ని దహింపగలదు. కాని ప్రేమ దూరమున నుండియే దహించివేయును. కనుక ప్రేమకు గల దాహశక్తి యగ్ని కెంతమాత్రము లేదు.

1160. ఏమనియెదవు? విరహవేదనభరించి ప్రియుడు తిరిగివచ్చు నను నానచే జీవింపగలవారు చాలమంది యుందు రనియెకవా?

* ప్రియుడైడబాయు ననుభూతము తట్టి నే యూమె సుఖ మతి శయించి శరీరము కోణించుటచే కంకణములు జారిపోవుతుండి నని భూతము.

117 వ యథ్యాయము

విరహావేదన

శరీరము శుష్మితంచుట

నా ఱు క

1161. అయ్యా! నేను నాదుఃఖము సీ నిమిషమువరకు సణచిపెట్టు కొనుచు దినములు గడుపుచున్నాను. కాని తోడిన శొలది యూరుచుండు? నిరంతరజలవలె నిది మరింత పై కుబుకు చున్నది.

1162. నేను నారాగమును, దుఃఖమును నిక దాపజాలను. అది వ్యక్తునుగుచున్నది. కాని దానికారకుడైన వానియొదుట దానిని ప్రదర్శించుట సిగ్గుచేటని నేను భావింతును.

1163. ప్రేమచే త్వోభించు హృదయము నొకవంక సిగ్గు మరియొకవంక దుఃఖము కృంగదీయుచున్నవి.

1164 ఇప్పుడు మామధ్య నొకదుఃఖనందుము దాపురించినది. ఫీనిని తరింపజేయు దివ్యనొక నాకేదియు కాన్చించుటలేదు.

1165 నేనిట్లు కృశించిపోవుటకు నామిత్రుడే యొడబడి నపుడు - మిత్రుడే శత్రువై నపుడు - ఇక నతడేమిచేయకుండును!

1166. ప్రేమ ప్రసాదించు సంతోషమృత మహార పారావారము వంటిది. కాని యగి దహింప మొదలుపెట్టినచో బడబాగ్గువలె కాల్చివేయును.

1167. నేను కల్పులితప్రేసు సాగరతరంగములలో చిక్కుకొని దిక్కులోచక యిటునటు కొట్టుకొనుచుందును. కటికి రాత్రు 10ందు నే నేకాకినై బిక్కుబిక్కుమను ప్రాణముతో నుండును.

1168. చరాచర నను స్వప్రవంచమందు దయగల నిశాండేవి ప్రాణిలోకమునఁతను నిద్రపుచ్చి జోకొట్టును. తాని నేను తప్ప చివర కామోలో సహవరింసువా రింకొకరుండరు. *

1169. ఆహ ! ఈపాడురాత్మి నేడెంత మందమందముగ గతించుచున్నది. ఇదినాపట్ల యానిద్దయాత్మునికంటె నేక్కడు క్రొర్ధము వహించుచున్నది.

1170. నాహృదయ మణిచెంత కెంత రయమున పరుకెత్తు చున్నది? అట్టే నాకన్ను లక్షుడ పరుగె తుగలిగిన యెడల సవి యాబాము సముద్రములో నీదులాడవలసిన యగత్యమండింది కాదుకడా !

118 వ యథ్యాయము

అతని నన్యేమింపలేక కన్నులు త్సైంచిపోవును

నా ఱు క

1171. నాకన్ను లు నేడు నాకు మొఱపెటుకొని ప్రయోజన మేమి ? అవి ప్రియునినాకు చూపించుటచేతేనే నాకే యవిరళ దుఃఖము ప్రాపించినది.

* సేహతప్ప శాకమంతయు నిద్రించును. నేను మేల్కూనుటచేని శాచేచికి సహవాసిగఁండి యామైపనులను నెరశ్యుకొనుటలోతోడ్పుడును.

1172. ఆనాడు ప్రియునంతటి సాహసముఖో చూచిన స్వయం కృతాపరాథ ఫలితము నోర్చుతో సహింపక నేడవి యిస్తూ విలపింపనేల ?

1173. అవి స్వబుధిచేతనే నాడతనిని చూచి నేడు తమంత తామే విలపించుచు సెంతటి వరిషాసమునకు పాల్పడినవి !

1174. నాకాచిచ్చుపెట్టి తీరనిదుఖమును సమర్పించి కండ్లు తమ బాష్పకోశమును ఇత్తుచేస్తొని నేడు శోషించిపోయినవి.

1175. పారావారమును మించిన దుఖసముద్రయులో నన్ను ముంచి నాకండి ఫుడు దుఖత ప్రము తామే నిద్రింపలేకున్నవి.

1176. నాకీ దుఖమును తెచ్చిపెట్టి తామే యాపరితాప మునకు గురియైన నాకండ్లకు తగినళాస్తి జరిగినది !

1177. నాడతని రూపసాందర్భయు నంత యాచ్యయముగ మదభరితముగ సమస్తమును దిగ్మింగు ప్రేముతో చూచిన కండ్లు శపింపబుగాక !

1178. తమ్ము ప్రేమించువారు లేకపోయినను ప్రేమించు వారుందురుకదా ! తమ్ము మోసగించి పోయినవానిని చూడ లేక నాకండ్లు నిద్రసెరుగాక యున్నవి.

1179. నానాథు డెదుట లేనపుడు నాకనులు నిద్రింపవు. అతడు తిరిగి వచ్చినను అవి నిద్రింపవు. నిరంతరభాధ సనుభ వించుటయే వాని కర్మఫలము.

1180. మనకన్న లే మనలను చాటించు ముద్దెలలై సప్పుడు (నాకన్న లవలె) అని దాచిపెట్టగోరు రహస్యము నెంతక్కొ త వారైనను గ్రహించుటంత కష్టము కాదుకదా !

119 వ యథ్యాయము

ప్రేమఫలిత పాండురమును పరితపించుట

నా 101 క

1181. అతని యెడబాటుకు నేనేసమ్మతించి యిస్పుడీ వై వర్ణమును గురించి నేనెవడికి చెప్పుకొందును ?

1182. ఈపాండురమతని చైద్యమగుటచే నెంతయో గర్భించుచు నాశరీరమంతయు ప్రాకి నామై యూధివత్యము వహించుచున్నది.

1183. నా వినయమును నా యందచందములను అతడు తనతో తీసికొనిపోయి నాకీపాండురోగమును హృదయ పరితాపమును ప్రసాదించినాడు.

1184. అతనిచింత తప్ప నాహృసయమన్యచింత సెరుగదు. అతని కథలనే తప్ప నా నాలుక యన్యకథాను లాపముల సెరుగదు. అయినను నీపాండిమము నాశరీరము సలముకొనుటాక యంద్రజాలమేమో !

1185. ఆనాడాతదు నన్నింకన్నిఁడోలేదో నాకు పాండుర మారంభించెను. *

1186. దీపమెవుడ్డారునా యని చీకటిపొంచియుండి విజ్యం భించునట్లు నా నాథుని యెడబూటుకొరకే పాండుర మెదురు చూచుచుండెను.

1187. ఒకనాడు సేనతని యూసైమనుఖము ననుభవించుచు లిప్పమాత్ర మతునిని పీడితిని. చిత్రము! ఇంతలోనే పాండురోగము నన్ను ప్రింగినట్లయ్యెను.

1188. ‘చూడుడు! చూడుడు!.. ఆమె పచ్చబారినది. పాలిపోయినది! అని యందరునన్ను దెప్పువారేకాని నన్నెడ బాసినందుల కతని సెవరును దూమింపరేల?

1189. సరే! సరే! చేలీ! అతని కపకారబుద్ధి యొంత మాత్రము లేదని నీవనియెదవు. యమనదృశ్మేన నాయాళరిర పాండురము నీకొక లెక్కాదు కాబోలును!

1190. నాళరిరము పచ్చబడిన దని పాలిపోయినదని నన్ను దెప్పినను నాప్రియుడు క్రూరుడని ప్రజలు నిందింపకుండరేని నాకదియే పదివేలు. ♦

* ప్రియుడు గూరచేశనా నోఉదనియు నక్కడు క్యూరల్స్ సే నచ్చుచు క్షుక నూరడ్డిల్లాలెనవియు చెలికత్తె చెప్పగా నామె యాసమాధానము చెప్పినట్లు భావింపవలెను.

♦ ఆమె భాగును లెంత శరణగా, తో పరుగులిడుచున్న వోచూడుడు.

కు ర ల్

120 వ యథ్యాశ్చము

తనవలె భర్త తనను ప్రేమించుట లేదని
హృనయ పరితొషము

నా 100 క

1191. ఆహా ! ఎత్త దురదృష్ట వంతురాలను ! ప్రేమించిన
వారిచే ప్రేమింపబడు వా రొక్కరే మధురాతి మధురమగు
(పాషాణరహిత) పేమఫలము ననుభవింతును.

1192. సర్వప్రఘంచమునకు వర్ష మెంత యహ్లాదకరమో
ప్రియురాలికి ప్రియుని కరుణారసవృష్టి యట్టిది. కాని నానాధు
డెంకను రాడాయైను.

1193. ప్రియునిచే ప్రేమింపబడు వా రొక్కరే తమ సౌఖ్య
మునకు గర్యింప దగుమును.

1194. ఇతరు లెంతయండి మనల నెంతగా ప్రేమించినను
లాభమేమి ? తాము ప్రేమించినవారి పేమను పొంచనపు
డీ ప్రపంచములో కాంతలకిరి సౌఖ్య మెక్కడ ?

1195. సే నతనిని ప్రేమింతును. నన్నుతు ప్రేమింపడే !
ఇక సే నతనినుండి యేప్రసాదము నాసింపగలను ?

1196. కావడిబద్ద కిరువంకల సమమగ నన్నుపుడే
భారము సుఖావహముగ నుండును. అదియొక వైపు సే యున్న
యెడల దున్నహమగును.

1197. మన్మథుడు నన్నొక్కటేనే భాధించుచున్నాడుం నా దుఃఖములు కాథలను చూచుట కతనికి కండ్లు లేపోవు టయే దీనికి శాంణమూ ?

1198. ప్రియుని దగ్గరనుండి ప్రేమసందేశములు లేపోయి సను జీవింపగల త్రీలవంటి పాషాణహృదయులు లోకములో నుందురా ?

1199. ప్రియుడు కృశ్చర్మదైనను అతని యొద్దనుండి వచ్చు యే సందేశమైనను కర్మపీయూహచుగు నుండునుకదా !

1200. హృదయమా ! నీకు కళ్యాణమగుగాక ! నీ వలవంత లను నిన్ను ప్రేమింపసినాసికి నీవు చెప్పుకొనుచున్నావు. ఇంత కంటె సముద్రము నింకిపజే శుటువు నీవు యత్నింపరాదా ?

121 వ యథ్యాయము

ప్రియురాలి కొరకు నిట్టూర్చు

నా య కు దు

1201. స్నేరణ మాత్రముననే ప్రేమ యంతులేని సుఖము నొసగూర్పగలదు. కనుక మధువుకంటెప్రేమ మధుర్మైనది.

1202. మనోగోచరమైన నిమిషమందే ప్రియురాలిరూపము నాదుఃఖము నంశను పటాపంచలుచేయగలదు. ఆహ ! ప్రేమ యౌరూపములోనై నను ప్రియుమైనదేకదా !

నాయక

1203. పులకమారి యాగిపోయినదే ! అతడు నన్ను తలచు కొనబోయి మానివేయుటయే దీనికి కారణమా ? *

1204. అతడు నాహృదయములో సదా కాపురము చేయు చున్నాడు. అతని హృదయములో నాకావంత్తమైన ధైన ముస్కుదా ? *

1205. అతడు నన్ను తన హృదయముషండి వెలివేసినాడు. అట్లుచేసి నాహృదయములో నిరంతరము కాపురముండుట కత్త నికి సిగ్గులేదు కాబోలును !

1206. తిరిగిరాగలడను నాసచేతనే సేనింకకు జీవింపగలిగి యున్నాను. అది తప్ప నాజీవితములో నిక మిగిలినదేమున్న దిః

1207. నాహృదయ మతనితో నిండియున్నను నాయంశ్ రంగము నన్ను దహించుచుసేయున్నది. సేనతనిని నురచిపోవల సినచో నిక నాగలి యేమికావలెను ? ♦

1208. అతనిస సేనెన్నిసారులు స్వరీంచుకొనినను నామై కినుక వహింపక నాకలలోనికి వచ్చుచునెయున్నాడు. నామిాన నత డంతమాత్రమైనను దయ్యపుసాదించుట నాయదృష్టము.

* స్నేహితులో బంధువులో తిఱయకొనిపుటు పులకమాచుని థాన.

♦ స్వరీంచుంచుట చేంచే నీదుఁఖము గా రూ కంగుమన్నది. కనుక నీకని కొంతకాల చేతకమాచియుందుతు ? ఆ చుండున్నట్లు దానికి సమాధారము నామై చెప్పినట్లు భావింపవలెను.

1209. “మనమిచువురము కాదుసుమా ! ఒకే జీవితము ఒకేయూత్తు ” అని నాతో నొకమారు నమ్మబలికినాడు. ఇప్పుడతని క్రూరత్వమును నాహ్యవయము తలచుకొనినపుడు నిశ్చయముగా నాప్రాణములే తేచిపోవుచున్నది.

1210. చందువా ! నాహ్యవయమాలో సెల్లపుడు నివసించుచుస్తును నాకుదూరముగానున్న వాని ముఖకమలమును నాసేత్రములు తిరిగిచూచువరకు నీవాడసముహండి యు స్తుమింప రాదుసుమా !

122 వ యథ్యాయము

స్వప్నస్తుతి

నా 100 క

1211. నాప్రియని ప్రేమ సందేశముతెచ్చిన స్వప్నలోకమును సేనెట్లు ఒహూకరింపగలను ?

1212. నిద్రపోవునట్లు నాసేత్రములను సేను బుజ్జరింపగలిగిన యైదల స్వప్నములో సేనతని పట్టకెగిరి జీవితమునకు సేనంటి పెట్టుకొనియున్న గాధను వెల్లడింతును.

1213. జాగ్రదవస్తులో మోషుచూపనివానిని స్వప్నములో చూచుచుండుటచేతనే సేనింకను ప్రాణములను ధరింపగలుగు. చున్నాను.

1214. స్వాప్నము ప్రేమ సుఖములను నాకు ప్రసాదించు చున్నది. జాగ్రదవస్తులో నన్న కరుణింపని వాని నది నాచెంతకు తెచ్చుచున్నది.

1215. ప్రియుడు కన్నించునంతే కాలము స్వాప్నము సంతోష దాయకముగ నుండునుక డా! జాగ్రదవస్తుకు మాత్రమంతశంతు విశేషమేమికలదు ?

1216. అహ! జాగ్రదవస్తుయే యిక లేకుండునుగాక. అప్పుడు నాస్వాప్న మవిచ్చిన్నముగ సాగుచ ప్రియుడు నన్నెడబాయ కుండును.

1217. నేను మేల్కొనినపుడు నన్నారడింపని క్రూరుడు నా కలలలో నన్నెల వెంటాడింపవలను? *

1218. నేను నిద్రించునపుడతడు నన్నాలింగనముచేయును. నేను కండ్లుతెరచిచూచునరి కళడు నాహృదయములోనికి పరు గెత్తును. ♦

1219. నావలనే స్వాప్నలోకములో తమప్రియులనుచూచు కాంతాలలామలున్నచో నన్నుతకు కలుసుకొనుటలేదని నిందింపరు కదా!

1220. నన్నుతడు విడనాడినా డని యా గ్రామవాసులు చెప్పుకొందురు. అతనిని కలలలో చూడలేక వారట్లనుచుందురు.

* థాతము అతిత్యరగా నూరిపోత్తుచున్న వి

♦ అతడు తాన్నాలింగను చేసికొనినట్లు కలగును.

123 వ యథ్యాయము

సాయంనమయము - వేడినిట్లూర్పు

నాఱుక

1221. సంధ్యాదేవీ! గూండ్ల కేతెంచు పత్నుల కిలకిలలతో చక్రవాకాదుల గ్రేమరుతములతో నీ వాకప్పాడు శుభంకరుడవు. ఇప్పాడు నీవు నా పాలిట కాలుడవు.

1222. ఓహో! నీవుకూడ శోకత ప్రవై నెలవెల బారి నట్లు కాన్నించుచున్నావు. చేలి! నా ప్రియునివల నీ ప్రియుడు కూడ కూరుడేనా?

1223. హిమకట్టార్చీమై వలుకుచు నా చెంతచేరెడి సంధ్య యిష్టాడు న్నాసై కతిసాహసముతో వచ్చుచు నాకు దుఃఖి నై రాశ్యములను తెచ్చి పెట్టు చున్నది.

1224. ఉరితీయు జెట్టి యురికంబమునకు వచ్చు రీతిగా సంధ్య ప్రోషితభ ట్రలక్ష్మే కురుకును.

1225. ప్రాతఃకాలమునకు నేనేమి యువకారము చేసితిని. సంధ్యకు నేను గావించిన యపకారమేమి?

1226. ఆదిన మొంత పాపిష్టిదినము. ప్రియుడు నా చెంత నున్నపు డీ సాయంకాల ప్రతాప మెచ్చుట కేగెనో!

1227. ప్రాతః కాలమున మెగ్గమై పగలంశయు తన దళములను విప్పాచు సాయంతన మగుసరికి పూర్ణ రూపము

పొందు పువ్వువలె నీ వ్యాధి పగలుపోట మరించి రాత్రి యగు సరికి నా మిాదకు విజృంభించును.

1228. అది ప్రజబొలుడు పూరించు వేణువా? కాదు. కాదు. నా ప్రాణమున కది వజ్రాయుధము. ఏలనందువా? నన్నత్యంతము తపింపజేయు సాయంత్రమును నది తెచ్చిపెట్టు చున్నది.

1229. నా కిదివరకే పిచ్చి పట్టించి సంధ్య యిక నేమాత్రము ముందుకు సాగినను పట్టుణ మనతికాలములోనే దుఃఖములో మునుగును. నాకు మరణమే ప్రాప్తించును.

1230. ప్రాణములు నన్నింకను ఆశ్రయించుకొని యున్నవి. ధనయశస్తుల నాడ్దించుటకై నన్ను విడనాడి దూరచేశమున కేగిన నా నాథుని విరహబాధ చీకటి ముదిరినకొలది నన్ను లమటింపగా నా కున్నాదము, మూర్ఖ, మృత్యువు సంభవించును.

124 వ యథాయము

ఆమె సుకుమార గాత్రము శ్రీణించును

నా 101 క

1231. నాసౌఖ్యభివృద్ధికొరకే వెట్టుచుంటినని యతడనెను. అతనిని గురించి నాకంట్లు చింతించుచున్నవి. ఒకప్పుడు పుష్ప

ముల నథఃకరించిన నాకండ్లిపుషు వాటిని చూచుటకు సిగ్గుపడు
చున్నవి. *

1232. కస్తీటి కాలువలచే కాంతిదొరగిన నాకండ్లు
నాప్రియుని క్రోర్యమును చాటుచున్నవి.

1233. పరిణయోత్సువమునాడు సంతోషముతో నుప్పాంగిన
నాకరద్వాంద్వ మిపుడతడు నన్నెడబూసినట్లు ప్రపంచమునకు
చాటుచున్నది.

1234. విరహాతాపముచేత తమ దర్శమును కోల్పోయిన
కరము లిపుషు ఈషిక్కించినవి. కంకణములు తమంతతామే
చేతులనుండి జారిపోయినవి.

1235. తమ నైసగ్గికళోభను కోల్పోయిన కరములు, నవి
ధరించిన కంకణములు కలసి యూక్రూరుని క్రోర్యమును ప్రపం
చమునకు ముక్కంతముతో చాటుచున్నవి.

1236. అతడు క్రూరుడని ప్రజలునిందించుచున్నారు. కనుక
క్షీణించిపోయి మురుగులను జారనిచ్చిన నాచేతులను సేను
మందలించు చున్నాను.

1237. హృదయమా! సీకుకీర్తి కావలెనందువా? అట్లయి
నచో సివాక్రూరుని దగ్గరకు పరుగిడి శోషితాంగములచే నాకు
కలిగిన దైన్యము నతనికి వివరింపుము.

* ఆసంభవ విషయమిలు అన్నసమ్మినందుల కవితపించుచున్నవి.

నా య కు దు

1238. ఒకనాడు మేము గాధాలింగన సాఖ్యము ననుఛ వించుచుంటేమి. నాచేతు లోకింతగ జారినవి. వెంటనే యామె ఛాలభాగము వివర్ధమై పెలవెలపోయినది.

1239. మేము పరిష్వంగసుఖము ననుభవించుచుండ నోక ధూర్తవాత శకలము మామధ్యగ చొరచ కొనిపోయెను. తోడనే యామె విశాలసేత్రములనుండి రక్తము తోలగి వారి పూరితమేఘమువలె నయ్యెను.

1240. నేత్రములు వివర్ధమగుటతో విరామము చెప్పు కొనెనా? లేదు. అవి నిగనిగకాంతు ఉడిగినయామె నిద్దంపు ఛాలభాగమును చూచి వలవల యేడ్చెను.

125 వ యథ్యాయము

హృదయసంబోధన

నా ఱు క

1241. హృదయమా! నేనీ బాధ భరింపజాలను. వ్యాధికే దేని ఇకిత్సుచూపనా?

1242. హృదయమా! నేను సిశుభమును వాంచింతును. అతనికి నియోజల ప్రేమలేదు. ప్రేమలేనివానికొరకు పరితపించుటు నిమూర్ఖత్వముకాక మరేమటి.

1243. మనమిచ్చెటనుండి యతనిని తలపోసికొనుచు
శ్రీణించిపోవుటవలన లాభ మేమి? మనకీమఃఖముచు కల్పిగించిన
వాడు మన లను స్కృదించుటలేదే.

1244. హృదయమా! నీవతనిదగ్గరకు పరుగిడుమవా?
నీతో ఈకండ్లనుకూడ తీరికొనిపోస్తున్న. అవియతనిని చూడ
గోగుచు.నన్ను తినివేయుచున్ననీ.

1245. మన మతనిని విడువకున్నను అణడు మనలను తిర
స్కరించుచున్నాడు. ఈనుక మనకష్టదు శత్రువని భావించి
విడువగలమా?

1246. ఓహా! సస్యాధాన వచనరచనా చతురుడగు
ప్రేయనిచూచి నీవు సను స్తము మరచిపోదువు. నీకోపమును
కూడ మరచి నీనణని గూలించనముకొరకు వ్యాగెత్తుకువు.
ఇప్పుడుచు నీకోపము నటనయేయని నేను భయపడుచున్నాను.

1247. హృదయనూ! నీవు నీక్కేనునైనను విడిచిపెట్టుము.
లేదా నీసిగునైనను విడిచిపెట్టుము. ఈరెంటేని యేకరాలమందు
భరించుటకు నేనునమర్పురాల నైతిని.

1248. జాలిచే కుగినైనను అణడు తిరిగిరాడేయని నీవు
నిట్టుగునిడుచుచున్నావు. బుద్ధిపూర్వకనుగ నిన్ను త్యజించి
నను అణనిని నీవు వెతుంబాదువు. నిశ్చయముగ నీకాత్మకార
పము లేదు.

1249. ఎంణవింఠ! ప్రియుడు నీయంతరంగనుండే యూనీ
స్తుడై యున్నాడని తెలిసియు నీవెనరిని కలియగోరుదువు?

1250. మనలను సతరాముత్యజంచిన వానిని భావించుచు
కృశించుట తప్ప మరియొక ప్రయోజనమేచియు కానరాదు.

126 వ యథ్యాయము

ఓరిమి సడలును - బిడియము పీడును

నా ఱ్యు క

1251. వినయమను గడియచే బిగింపబడిన తలుపు ప్రేమ
యను గొడ్డలి వ్రేటుకు లొంగిపోవు చున్నది.

1252. ఆహ ! ప్రేమ యెంత కణోరమైనది ! అది నిశీధ
మందు కూడ నా హృదయమును పీడించుచున్నది.

1253. ప్రేమను నా హృదయ కుహరములో కష్టపుచ్చు
టకు నేనెంతయో ప్రయత్నింతును. కాని తుమ్మవలె నది
(నాకు తెలియకుండగనే) హతాత్తుగ బయట వదుచుండును.

1254. నావినయమునకు బుజుప్రవర్తనకు నేనెంతయో గర్వ
వదు చుంటిని. కాని నే నిపు డణ కురాలను. ప్రేమ ప్రతిపారను
చీల్చివేసి యాత్మ ప్రకటనము చేసికొను చున్నది.

1255. ప్రియుడు క్రూరుడై నన్ను విడిచి పోవును. అతని
నస్యేమింప రాదను యూత్తాభిమానమును కామజ్ఞరితు లెదు
గరు కదా !

1256. మఃఖమా ! నీకు న్నాపై సెంషటి యభిమానమే ! నన్న తిక్రూరముగ విడిచి వానివెంట బదుమని నాకు నిరంతరము బోధింతువా !

1257. ప్రియుడు ప్రేమ కురిపించుచు మనల నాదరించు ననుకో ! తత్సంఘమే మనము బిడియుము నంతను పోనాడుముమే !

1258. అతడనేక కృతిమః శలయందు సేర్పరి. మనసును ద్రవింపజేయు ఆ మాయలమారి మాటలే మన వినయదుర్గమును కూల్చివేయు చుస్తువి.

1259. కోపగించుకొని లేచిపోవలె ననుకొంటిని. కాని నాకంటె పూర్వమే నా హృదయ మతచిలో ప్రవేశించుట చూచి నే నతని నాలింగనము చేసొంటిని.

1260. వెన్న సిప్పులో కరగుసట్లు కరిపోవు మృదుహృదయులు తిరస్కారము నేఱు సహింపగలచు ? ఎట్లుచింతింపగలరు?

127 వ యథ్యాయము

వరస్వర సమాగమోత్సవకత

నా 101 క

1261. నాకంట్లు కాంతి తఱిగి తేజోహీన్నమైనవి. నేను సోడమిాద గీఁన గీటులను (దినములను) లెక్కించుకోలేక నాప్రేర్సు అలసిపోయినవి. * అతడింకను రాకున్నాడు !

* ఆచె విరహినిసూతరు తిక్కించుకొనుకు గోపాలాద శోభాక చుక్కపొడుమి. అచుక్కాను లెక్కించుకొనలేక సాప్రేర్సుని పోయినచని భాసిశ.

1262. చేరీ ! నేనిప్పడతనిని మరిపోయిననేమి ? నాయందమా సన్నిది సరకే విషచివెట్టు. నామురుగులా చేతులు నుండి జారిపోయెను. కాయి ! కాయి ! ఈవిరహబాధ నానమాధిం కూడ దాటి సన్న వెంకొడుగు.

1263. పిజయమును కాంట్లించుచు ఎతడు సన్న విడిచి వెళ్లేను. అతడు తిరిగివచ్చునను కాంక్షచేతనే నేనిం ను జీవింప గలిగియుంటేని.

1264. అతడు నాప్రార్థస నానరింపక సన్న మాంతముగా విడనాడెం. అనునను సాడు తిరిగివచ్చునను భావమును త్రాగిశుడ్లే నాహ్యదయుం సంఖోచముకో నుప్పంగా చుండును.

1265. కన్నలు నానాధుని రూపమును మనసార త్రాగును గాక ! కృశించిపోయిన నాచేతుల పాండురమా నిమిషమే మాయసుగును.

1266. నాభర్త తిరిగి వచ్చినచాలును. ఒక్కదినమతని రూపామృతమును త్రాగితిగా నాయా క్షేణ్యత వలానున మగును.

1267. నానేత్రముడగు ప్రియుడు తిరిగి వచ్చుననుకో ! అతడు వచ్చినపుడంత రూలసించినందుల కతనిపై కోపము సభినయింతునా ? లేక యతని నాలింగనముచేతునా ? లేక రెండునుకూడ చేయనా ?

నాయు క్రు దు

1268. రాకుషారుడు వెంటనే యుద్ధము ప్రారంభించి విజయుడగుగాత. నేనాసాయంత్రమే గృహశోన్మఖుడైనై నా ప్రియురాలి చెట్టుపుట్టి రాత్రిసర్వము సనుభవింతును.

1269. కండ్లు కాయలుకాయునట్లు భర్తకొన కేమరు చూచుచు దినములను లెక్కించు ప్రమితభర్తులకః ఏనమొక యుగముగ ‘చీమ గంగాయ్యాత్’ జరుగుచుండుచుకదా !

1270. నేనింటికి చేసలోపల నాస్రియురాలి హృదయము ప్రక్కలగుచో నేను తిరిగివెళ్లిన ప్రయోజనమేనూ ? అప్పుడు కాగిలించుకొనిసను ఘలమేమి ? కనుక నేను చుండుగనే పరుగా త్రపతిను.

128 పయథ్యాయము

రఘుస్వాభావమును గ్రహించుట

నాయు కు దు

1271. ప్రియురాలా ! నీ వెంత దాపరికము చేసిననేను ? నీతు ని కండ్లను నిర్మించింప జాలపు. నీ హృదయములో నొక వింతభావ ముదయుచినట్లు వెల్లడి చేయుచున్నవి. *

* క్రయుతిద్దరు కలుసుకొండురు వారు స్వీసుథిము సనుభవించును. అందును ఉధి త్యాగిపోవునేమోయని యామె భయము.

ఆమె ప్రత్యుత్తర మిాయదు. అతడు చెలిక తైలో చెప్పును.

1272. ఆవో! ఇదియేమి చోద్యము. తన చక్కదన ముతో నాకు సేత్త్రపర్మ మొనరించిన యో కీచక పల్లవపాణి విసయము సైన్ధించునుకే యలంకారముగ నున్నది.

1273. మణిహరములో కాన్చించు సూత్రమువలె నా కిపు డామె వష్టఃస్థల సీమలో సంచరించు భావమొకటి దృగ్గోచర మగుచున్నది.

1274. పుష్పకోశములో నణాగియుండు సారభమువలె నామె చిరునగవులో నొక రహస్యభావ మిమిడి యున్నది.

1275. ఆమె హృదంతరాళమున నున్న భావమును కప్పి పెట్టిన సేర్పరితము, ఆమె ముఖభంగిములోని జాణతసము నా హృదయాగ్నిసి చల్లార్పు తైలోయ్యపచారములు. నే నామె భావమును పుస్తకములో నుండి గ్రహింపగలుగునట్లు గ్రహించి తిని. ఈ జగత్కొరకై సను సేనిక నామెను వీడజాలను.

ఆమె చెలిక తై నొంటరిగ సంబోధించును.

1276. అతని చిక్కని కూగిళ్లలో నే ననస్య ప్రేమ సుఖము నచుభవించుచున్నాను. కానీ నా కేదో భయము కలుగు చున్నది. అతని మమన్నలో నన్న మరల వీడిపోనలెనను భావమున్నట్లు భయము కలుగుచున్నది.

1277. చూము! చూము! నాకంటె ఖుందుగ నా మురుగులే నా నాథుని వృద్య కాపిన్యతను కనుగొనినవి. *

1278. నా ప్రియుష నిన్న నేడు నన్న ఏసినాడు. కాని యేడు దినమాల క్రిందటనే నా చూపము వాడిపోయినది. ♦

చెలిక త్తె యతనితో నొంటరిగ చెప్పును.

1279. ఆమె తన కంణములను చూచుకోనెను. పిదవ కృతీంచిపోయిన తన కరమును చూచుకోనెను. ఆ పిదవ పాద ములైవైను చూచుకోని యూ సంజీలనే నాకు చూపెను.

అతడు చెలిక త్తెతో చెప్పును.

1280. తన విరహావేదనను వెల్లడించి యామె నాతో యుద్ధరంగమునకు రాగోరుచు నన్న ప్రార్థించుచున్నది. సేత్రాభినయము చేతనే దీనిని నా కెరుకపరచిన యామె సౌకుమార్యములోసె సైంచ మత్యదుఖత మైనది.

* యుద్ధసునకు తిఱికిప్పు భాటమాను గ్రహించి చేతులు సన్న గిల్లును. చేతులను డె హారుగులు జారిపోవునా.

♦ ఆమె దుఃఖము రాబోవు విరహమునకు గూడ దురపిల్లునంత తీవ్రమైనది.

129 వ యథ్యాయము

పరస్పరాలింగస కాత్సుకము

నా 100 క

1281. చేలీ ! ఇప్పుడు నాయాత్మన్ పుష్టానంద కందళితు మైసది. నా నాథుని తలంచిసప్పుడు నేను స్వరములో నుందును. అతని దివ్యసనుకుముస నేను చెరవచురాలి సగునుపు. నన్ను నేను మరచిపోవుమను. తలచించు మాత్రముచేత చూచినంతు మాత్రముచేత మధువు సంతోషమాను కలిగింపజాలదు. ప్రేమ యట్లు చేయగలదు. ప్రేమ మధువుకంటె నెక్కన పెరి పుట్టించును.

1282. ప్రేమ తాడిప్రమాణము పెరిగినపుడుకోవము నభిన యించవలెనను కోరిక యావగింజంక్కయైసను హృదయమున పవేశింప జాలదుకదా !

1283. అతడు నన్ను లక్ష్మీపెట్లక తన యభీష్మమునే యూచ రించినను నాకండ్ల ఇతనిని చూచువరకు ఇంతి యుడనే రదుక కా !

1284. చేలీ ! నిశ్చయముగ నేను కోపగించుకొని షరలిపో వలెనని బయలుదేరి యతన కాగిలిలో నిరుళకొని పోవుటో ఏంతకాదా ?

1285. కాటూ పెట్టుకొనునపుడు కణికనలువు ఉటికెక్కాన్నించునా? శ్రీమతు నాచెంత నున్నపు డన్స్‌యాదు నా కేవోషాంగ పొడగట్టును.

1286. ఎపుట సాగ్గు స్టడిస్‌కు నునుఁఁముల్పోవు. కంటికి కన్నించ వపుడు నోషమేళపు మరైవియుసంతిలోకాన్నించదు.

1287. సుచిగుండములో వడినవాఁివలె నేను కామప్రవాహమసలో పడితిని. ఇక నేను కోపమునెట్లు నటిఁసగలను?

1288. అవన్నాసముల పాలగునున్నను త్రాగుబోతు గాధు పానుఁఁానే కోరుచుండును. ఓ మాయాపీ! నీవత్కిస్థాము కూడా నాపాలిటి కట్టిదేనుమా!

నాయ కు దు

1289. ప్రేమవనునును 40 టై కూడ సుకుమార్మైనాది. దాని శేశల భూమమును గుర్తుచి నూర్దివములో మెలగునారతి యరూదుగ నుంచురు. *

1290. నన్ను చూడగనే యూమెకు కుటిలకోపము కలిగెను. కాని నేనామెను సంఖాపించినపుడు పూందుగనే యూమెనాకొగిలికి వచ్చేను ఆమె ప్రేసానాప్రేసను, కుంచెత్తెను.

* శాపమునే శీత్య వాన్ను గా ధించుచున్నాము. ఉనుఁ నీత్య ః తిమి రాత్రు.

130 వ యథ్వాయము

హృదయమును శపించును

నా 101 క

1291. హృదయమా ! అతనిహృదయమతని యిచ్చనెట్లు సేవించుచున్నదో చూచుచుంటేవికదా ! నీవు నాయుజ్ఞుల నేల శిరసావహింపవు ?

1292. హృదయమా ! అతడు నన్ను సిర్గుత్వము చేయు చుండుటను కండ్లారచూచుచు నీస్నేహితు డైనట్లతని వెంట పరుగిడుడువేల ?

1293. హృదయనూ ! నాతోసమిత్తము లేకుండ నీవతని వెంటబడుచువు. దురదృష్టవంతులకు స్నేహితులుండరని నీవు కూడ నాకు బోధించుచుంటివా ?

1294. హృదయమా ! అతనిని పొందుటకు పూర్వమేకిం చుక ప్రభాయకలవానూ నభినయింప నిరాకరింతువేల ? నిన్ను నమ్మినై సేనతనిపై నిక స్వాగత కృటచేయగలను ?

1295. అతడు దౌరణడేవోయని భయము. దౌరణకి తిరిగి పారిపాపునేమోయని మరియుకభయము. ఇట్లు నాహృదయమనుభవించు పరితాపమున కంతులేకయున్నది.

1296. హృదయమా ! నీవఱన నాకు ప్రయోజనమేమి ? నే నేకాకినై విచారించునవుడు నన్ను మ్రీంగివేయుటకు తప్ప నారెందుకును నీవు పనికిరావు.

1297. సిగ్గుబిడియనులను విడునాడి వివేకశూన్యమైవర్తించు నాహృదయమునందుగల వాత్సల్యముచేత నామర్థాదను సేనే పోగొట్టుకొంటిని.

1298. నాహృదయమైట్లో జీవింపగోరి యతని సహవాసము నాశ్రయించుచున్నది. అదియతనిని నిందింపవెరచును. నిందించి నచో మనగతియే దానికిని పటునని దానిభయము.

నా య కు దు

1299. ప్రియురాలి హృదయమే సహాయపడనిచో నికదుఃఖార్థుడైనవాని నాదరించు దిక్కెవరు ?

1300. నాహృదయమే నాపక్షము* వహింపనపుడు పరులు♦ నన్న లక్ష్మ్యముచేయకపోవుట్లో నాశ్చర్యమేమున్నది ?

131 వ యధ్యాయము

ప్రణయ కోపము

చె లి క త్రై స్నే హి త్రు రా లి లో

1301. చెలీ ! అతని నా లింగము చేసినానకుమా. క్రూరించుము కోపము నభిసయింపుము. అది యతని సెట్లు కాతరపెట్టునో కొంత హంస్యము సనుభవింతుముగాక !

* ప్రణయకంహూలో నామైపక్షము రహించినపుడు

♦ నాశ్చర్య

1302. ప్రణయకోసను ప్రేమ గాఢలోని రుచి. కాని ఈది ప్రమాణమును ఏంచినచో స్వంజనములలో ప్రమాణమును ఏంచివేయు లవణమువలెనే యుండును.

భార్య యసూయూగ్రస్తూలై భర్తసా సంబోధించును.

1303. ప్రణయకోప పరీతయగు నీ ప్రియురాలికడకు వామున్న. నీవా కొపన నోదాన్న కుందువేని గోరుచుట్టుమిాదరోక లిపోటువలె నుండడామరి! నా దుఃఖము ససనయించు వా రుండకపోరు. నీ ప్రియురాలిని సహాధాన పరచుకొనుము. లేనిచో నామె శోషిత లతామూలమువలె మూడ్చులును.

భర్త - స్వగతము

1305. నే నే కళంకము సౌరుగను. నిద్రపువ్యాదయుడను ఎంతటి పావనాత్ములైకైనను ప్రియురాలి పొలయులక రసవంతముగ నుండునుకదా!

1306. ప్రియులమధ్య ప్రణయకలహామే లేనిచో ప్రేమ సిజ్జెపెన యానందము నొసగజాలము.

1307. పొలయులకలో నొక బాధ కలదు. సమాధాన మచిరకాలములో కలుగదేమాయను చింత నన్ను వేధించును.

భర్త - భార్యకు వినిపించునట్లు - ఉనలో.

1308. నా నలవంతును ప్రత్యక్షును¹⁴ ననలోకించి ద్రవీ భూతురాలగు ప్రియురాలు దగ్గర చేసుపుషు నా దుఃఖముఁలని ప్రయోజన మేమి ?

1309. శైతల తగుచ్ఛాయల క్రిందనే నీడ సుఖావహముగ నుండును. గాఢప్రేమ కలవోటనె సులభకోపము శోభించును.

1310. ఆమె నన్ను ప్రేమింపదాయెను. నన్ను దార్శ్యటకు వేగిరపడని వనితకొరకు నా హృదయ మింకను కాంత్సీంచు చుండుట యపివేకము కాదా !

132 వ యథాయము

పొలయలుకలోనున్న రససరసవులు

నా ఱు క

1311. ఓ కపటవేషధారీ ! ఎందరుస్త్రీలునిన్ను తమసేత్ర ముట్టి¹⁵ త్రాగివేయచున్నారో ! నేను నీయాలింగనము నొల్లను.

1312. ప్రియుడు నాచెంతువచ్చేను. నేను శోపించితిని. వులకమారినట్లభదు నటించి “ప్రియుడా చిరకాలముజీవింపుము!”

అని సేనాళీర్వదించెద ననుకొనెను. కాని సేనుచలింపక యూరు కుంటిని.

నా య కు దు

1313. సేనాక పుష్పదామమును ధరింతునా! “సీ వేసుంద రాంగి దృష్టినో యూకర్మింపగోరుచున్నావు” అని యూమె నాటై కార్పుణ్ణము వహించును.

1314. “సేను నిన్నందరికంటె మిన్నాగ్రేమింతును” అని యంటిని. వెంటనే యూమె కోపముతెచ్చుకొని “ఎవరికంటె, నెవరికంటె” అసినన్న ముదలకించెను.

1315. “ఈ జీవితములో మనమెన్నడు విడిపోరాదు” అని సేనంటిని. ఆమెకెంటనే కింటతడిపెట్టుకొని దుఃఖించెను. *

1316. “సేను ప్రవాసములోనున్న పుడు నిన్ను స్ఫూరించు కొనడి వాడను” అని సేననగనే నన్నుగాఢాలింగము చేసి కొన సిద్ధముగనున్న ప్రియురాలు “అనగా నన్ను నీవు మరచి పోతివి” అని కోపములో తరలిపోయెను. ♦

1317. నాకు పులకమారము కలిగెను. నన్నామె యభిం దించెను. కాని తోడనే యూమెదానిని త్రిప్పి “సీకు పులక

* మాందుజస్ములో విడిసోపచ్చునను తఱంపు ఆతనిమనమ్ములో కల దేశాయని యూమెభయము.

♦ సరచిపోయున కాప్పువునే మాము స్ఫూరించుకొందుము. వరషే లేసపుడు స్ఫూరించకతానికి యాథసర మేమికలదు? ఎనిభావము.

మారుటకు నిన్నిపు డెవరుతలచుకొంటేరో!” అని కన్నిరు కార్యాను.

1318. పులకమారకుండ సే నాపుకొంటేని. అప్పుడామె “స్నేహితురాండు నిన్ను తలచుకొనుచున్నారు. దానిని నాకు తెలియకుండ నీవుకప్పిపెట్ట గోరుచున్నావు.” అని యేదువ సాగేను.

1319. సేనామె నోనార్చుటకు నాకళాకాళలము నఁతను వినియోగించితిని. దీనికామె మరింత కాతిస్వాత పహించి “సీవిత రుల పోలయలుకై చ్చగ్గా సాధనచేసినవాడవు” అని నన్ను దెవ్పిపోడుచును.

1320. ఆమె వలఫులకు నందచందములకు నానందభరితు డైనై సేనామైపై పు చూచుండునేని “నాయవయవములను సీవిపుడెనరి యవయవములో పోల్చుచున్నావు? అని నన్ను గదించును.

133 న యథ్యాయము

ప్రణయకోపములోని సాగసు

నా 101 క

1321. అతనిలో సేవోషము లేదే! అయిను ప్రణయ కోవ మొక్కటియే నా కతని యనునయ వచనరచనా కాళల మును చూపు మార్గము.

1322. అతని కృపను తిరిగి పొందుటకు కొంత తడవైన నగుగాక ! అతని కోపములో నొకపింత శోభకలదు. కోపము మరింత నూతన రసానుభూతి కాలంబనమే కదా !

1323. ప్రియుడు మనశో మిలిష్ట్మెపోయినవుడు ప్రణాము కోపమును మించిన స్నేగమ్యాటి కలదా ? అది త్స్త్రుప్తము మిందకు సీరములు ప్రవహించున ట్లుండును.

1324. ప్రియునిపై నేను జరుచు ప్రణాముకలవాములలోనే నా హృగ్యయదుర్గనూ కీలకమన్నది. అది నన్నే బహిగ్నతము చేయుచున్నదే !

నా య కు దు

1325. ఆఖా ! తాత్కాలిక ప్రణయకళవా మెంత రుచిర మైనది. నాలో నేదోపము తేకపోయనను నా కాగిలిసండి ప్రియురాలి చేతులు తప్పకొనుటలో నొక యానందము కలదు.

1326. వెరిప్రేమ మత్తు కలిగించును. ఎక్కువగా తినుట కంటె తిన్నదానిని జీర్ణము చేసికొనుటలోనే యెక్కున. వాధుర్వ్య మున్నది. అట్లే పడిప్పంగ సుఖముకంటె కలవాములో నెక్కివ రుచికాదు.

1327. ప్రణయ కలవాములో నింకొక చిత్రమున్నది. అందులో మొదట ఓడిపోయినవారే జయించినవా రగుదురు. పొందు కుదిరిన తత్త్వామే యిది మనకు రుజువు కాగలదు.

1328. ఆమె కలవాము నొక కొంతసేపు నటించి మా పరిష్వంగ సాఖ్యములకు మరికొన్ని రుచులను కల్పించునా?

1329. ఆహా! ఆమె యథరభంగమును వదనకాలిన్యతను మరికొంతసేపు అనుభవింతును గాక! ఓ నివాచేపి! నా ప్రార్థనము స్వీకరించి నీపరిపాలన ననంతముగా పొడిగించుము.

1330. ప్రణయకోవము ప్రేమాను భవములలో నొక పనందు. కలవానంతరము పరస్పరగాఢాలింగస చుంబనాదు లొనరించు కొనుట యూ పనందుమూద పనందు.

న మా ప్త ము.
